



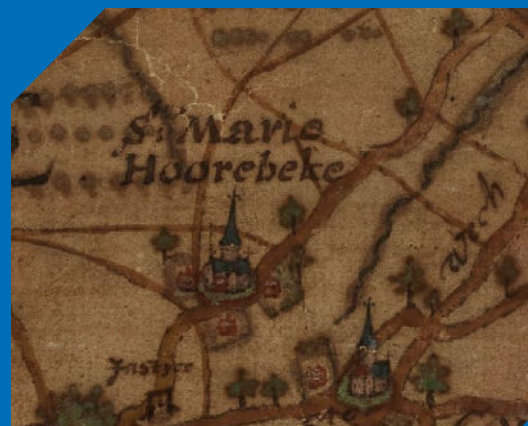
SINT-MARIA- HOREBEKE N454

ARCHEOLOGIE NOTA

INTERGEMEENTELIJKE SAMENWERKING VOOR STREEKONTWIKKELING IN ZUID-
OOST-VLAANDEREN

GENTSESTEENWEG 1 B
9520 SINT-LIEVENS- HOUTEM
TEL 053 64 65 20

INFO@SO-LVA.BE
WWW.SO-LVA.BE



SINT-MARIA-HOREBEKE N454

ARCHEOLOGIENOTA - 2024H135
KATLEEN COUCHEZ & WOUTER DE MAEYER

DOSSIERSAMENSTELLING

Katleen Couchez & Wouter De Maeyer

PROJECT

Archeologienota (bureauonderzoek)

Projectcode: 2024H135

Projectnaam: 24-SMH-N454

SOLVA Archeologierapport nr. 304

OPDRACHTHOUDER

SOLVA

Projectteam: Archeologie

Gentsesteenweg 1B

9520 SINT-LIEVENS-HOUTEM

Tel: 053/64 65 20

info@so-lva.be

BEWAARPLAATS ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE

Erkend onroerend erfgoeddepot SOLVA archeologisch depot

p/a Industrielaan 25b

9320 EREMBODEGEM

Tel: 053/64 65 36

archeologie@so-lva.be

WETTELIJK DEPOTNUMMER

D/2024/12.857/21

Kaft: Uitsnede kaart van Horenbault (1596) ((© Parijs, Bibliothèque national de France, Cartes et plans, Rés. Ge AA. 817)

Copyright: Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van SOLVA. Alle foto's, tenzij anders vermeld: © SOLVA.

INHOUDSTAFEL

1.1	PLANMATIGE CONTEXT	7
1.2	WETTELIJK KADER	7
1.3	VRAAGSTELLING	7
1.4	ONDERZOEKSMETHODE.....	7
1.5	RESULTATEN	8
2.1	BESCHRIJVEND GEDEELTE	10
2.2	ASSESTRAPPORT	27
3.1	LITERATUUR.....	62
3.2	WEBSITES.....	62

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	10
Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	11
Figuur 3: Kadasterkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	11
Figuur 4: Kadasterkaart met aanduiding van het projectgebied binnen de dorpskern van Sint-Maria-Horebeke (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	12
Figuur 5: Het huidige rioleringsnetwerk (volle bruine lijn) met aanduiding van de aanwezige rioolputjes en reeds de aanduiding van de geplande leidingen (bruine en blauwe stippellijn). De geplande nutsleiding zuidoostelijk van de kerk loopt verkeerdelijk over het kerkhof, terwijl deze onder de rijbaan zal komen te liggen (© Geopunt).	16
Figuur 6: Uitsnede van Bijlage 1 met weergave van de rioleringswerken rond de Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk (© INFRABureau Demey & Studieburo Goegebeur).	17
Figuur 7: Uitsnede van Bijlage 4 met weergave van het eerste bufferbekken met aansluitende gracht aan het kruispunt met de Kauwenberg (© INFRABureau Demey & Studieburo Goegebeur).	18
Figuur 8: Uitsnede van Bijlage 1 met weergave van het eerste bufferbekken, detail met dieptes (© INFRABureau Demey & Studieburo Goegebeur).	19
Figuur 9: Uitsnede van Bijlage 2 met weergave van het tweede bufferbekken (© INFRABureau Demey & Studieburo Goegebeur).	19
Figuur 10: Uitsnede van Bijlage 5 met weergave van het tweede bufferbekken en de RWA-grachten aan het noordelijk uiteinde van het projectgebied. Langs de Smarre worden vernieuwde bushaltes gepland (© INFRABureau Demey & Studieburo Goegebeur).	20
Figuur 11: Uitsnede van Bijlage 5 met weergave van de RWA-gracht aan het noordelijk uiteinde van het projectgebied (© INFRABureau Demey & Studieburo Goegebeur).	20
Figuur 12: Snedes nr. 41 - 46 van de rijbaan ter hoogte van de Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk (© INFRABureau Demey & Studieburo Goegebeur).	21
Figuur 13: Aanduiding van de snedes van de rijbaan rond de Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk (© INFRABureau Demey & Studieburo Goegebeur).	22
Figuur 14: Representatief gedetailleerd typedwarsprofiel van de wegopbouw, bijlage 5 (© INFRABureau Demey & Studieburo Goegebeur).	22
Figuur 15: Aan het kruispunt van de N8 met de N454 wordt een leeg perceel ingericht als parkeerzone (© Google Streetview). Uitsnede Bijlage 3 (© INFRABureau Demey & Studieburo Goegebeur).	23
Figuur 16: Nieuwe parkeerzone nabij de dorpskern (© Google Streetview). Uitsnede van ontworpen toestand met aanduiding doorsnedes, Bijlage 7 (© INFRABureau Demey & Studieburo Goegebeur).	24
Figuur 17: Typedwarsprofiel oprit (doorsnede A - A'), bijlage 7 (© INFRABureau Demey & Studieburo Goegebeur).	24
Figuur 18: Typedwarsprofiel parking (doorsnede B - B'), bijlage 7 (© INFRABureau Demey & Studieburo Goegebeur).	24
Figuur 19 : Typedwarsprofiel parking (doorsnede C - C'), bijlage 7 (© INFRABureau Demey & Studieburo Goegebeur).	25
Figuur 20: Een schuur op perceel 244M en op perceel 0687E moeten gesloopt worden om plaats te maken voor het fiets- en voetpad, uitsnede Bijlage 1 (© INFRABureau Demey & Studieburo Goegebeur).	25
Figuur 21: Twee woningen moeten gesloopt worden, op perceel 0958F en 0945E, uitsnede Bijlage 1 (© INFRABureau Demey & Studieburo Goegebeur).	26
Figuur 22: Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied binnen de leemstreek (rood) (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	28
Figuur 23: Het Gewestplan met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	29
Figuur 24: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	31
Figuur 25: Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	32
Figuur 26: Digitaal hoogtemodel centrum Sint-Maria-Horebeke (detail) met aanduiding van het projectgebied (DHM II, DTM; bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 11/09/2024).	33
Figuur 27: Hoogtemodel van het projectgebied met aanduiding van hoogteprofiel 1 en 2 (DHM II, DTM; bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 11/09/2024).	33
Figuur 28: Hoogteprofiel 1 (DHM II, DTM; bron: AGIV, eigen bewerking; digitaal aangemaakt op 08/08/2024).	34
Figuur 29: Hoogteprofiel 2 (DHM II, DTM; bron: AGIV, eigen bewerking; digitaal aangemaakt op 08/08/2024).	34
Figuur 30: Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	34
Figuur 31: Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	35
Figuur 32: Bodemassociatiekaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	36
Figuur 33: Bodemgebruikskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	36
Figuur 34: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	37

Figuur 35: Luchtfoto uit 2022 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	37
Figuur 36: Kaart van Horenbault met het dorpscentrum van Sint-Maria-Horebeke en omgeving (© Parijs, Bibliothèque national de France, Cartes et plans, Rés. Ge AA. 817).	40
Figuur 37: Kaart van Villaret van het noordelijk gedeelte van het projectgebied (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	41
Figuur 38: Kaart van Villaret met aanduiding van het projectgebied in het dorpscentrum van Sint-Maria-Horebeke (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	41
Figuur 39: Kaart van Villaret van het zuidelijk gedeelte van het projectgebied, aan het kruispunt van de N454 met de N8 (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	42
Figuur 40: Kaart van Ferraris van het noordelijk gedeelte van het projectgebied (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	43
Figuur 41: Kaart van Ferraris met aanduiding van het projectgebied in het dorpscentrum van Sint-Maria-Horebeke (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	43
Figuur 42: Kaart van Ferraris van het zuidelijk gedeelte van het projectgebied (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	44
Figuur 43: Atlas der Buurtwegen van het noordelijk gedeelte van het projectgebied (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	45
Figuur 44: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied in het dorpscentrum van Sint-Maria-Horebeke (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	45
Figuur 45: Atlas der Buurtwegen van het zuidelijk gedeelte van het projectgebied (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	46
Figuur 46: Vandermaelenkaart van het noordelijk gedeelte van het projectgebied (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 11/09/2024).	46
Figuur 47: Vandermaelenkaart met aanduiding van het projectgebied in het dorpscentrum van Sint-Maria-Horebeke (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 11/09/2024).	47
Figuur 48: Vandermaelenkaart van het zuidelijk gedeelte van het projectgebied (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 11/09/2024).	47
Figuur 49: Poppkaart van het noordelijk gedeelte van het projectgebied (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	48
Figuur 50: Poppkaart met aanduiding van het projectgebied in het dorpscentrum van Sint-Maria-Horebeke (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	49
Figuur 51: Poppkaart van het zuidelijk gedeelte van het projectgebied (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	49
Figuur 52: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	50
Figuur 53: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het projectgebied in het dorpscentrum van Sint-Maria-Horebeke (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	51
Figuur 54: Luchtfoto uit 1990 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	51
Figuur 55: Luchtfoto uit 1990 met aanduiding van het projectgebied in het dorpscentrum van Sint-Maria-Horebeke (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	52
Figuur 56: Luchtfoto uit 2022 met aanduiding van het projectgebied in het dorpscentrum van Sint-Maria-Horebeke (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	52
Figuur 57: Aanduiding van het projectgebied op de CAI (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	53
Figuur 58: De twee uitgevoerde proefputten door Ruben Willaert op het Kerkplein (© Polfliet <i>et al.</i> 2024, Figuur 12, 23).	55
Figuur 59: Advieszone werfbegeleiding (© Polfliet <i>et al.</i> 2024, Figuur 45, 50).	56
Figuur 60: Detail uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied in het dorpscentrum van Sint-Maria-Horebeke (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).	59
Figuur 61: Afbakening zones met archeologische verwachting (groen).	61

LIJST VAN FOTO'S

Foto 1: Kruispunt van de Dorpsstraat met de Koekoekstraat en Hoek, zicht vanuit het noorden richting de N8 (© Google Streetview).	13
Foto 2: Kruispunt van de Dorpsstraat met de Matersestraat en Kullaarsweg, zicht vanuit het zuiden (© Google Streetview).	13
Foto 3: Kruispunt van de Dorpsstraat met het Kerkplein, zicht vanuit het zuiden op de Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk (© Google Streetview).	14
Foto 4: Kruispunt van de Dorpsstraat met het Kerkplein, zicht vanuit het noorden op de Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk (© Google Streetview).	14
Foto 5: Kruispunt van de Broekestraat (N454) met de Kauwenberg, zicht vanuit het zuiden (© Google Streetview).	14

Foto 6: Kruispunt van de Broekestraat (N454) met de Pierkestraat en de Wildstraat, zicht vanuit het noorden (© Google Streetview).....	15
Foto 7: Kruispunt van de Broekestraat (N454) met Smarre, zicht vanuit het zuiden (© Google Streetview).....	15
Foto 8: Twee rioolputjes op de rijbaan zuidoostelijk van de Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk (© Google Streetview).	15
Foto 9: De Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk (© Agentschap Onroerend Erfgoed: https://id.erfgoed.net/afbeeldingen/157650).....	39
Foto 10: Zuidwestelijk profiel van proefput 1 (© Polfliet <i>et al.</i> 2024, Figuur 21, 29).....	55

LIJST VAN BIJLAGES

NUMMER BIJLAGE	ONDERWERP	AANMAAKSCHAAL	AANMAAKDATUM	BRONVERMELDING
BIJLAGE 1	Ontworpen toestand van het projectgebied - riolering	1/500	07/02/2023	Stad Horebeke
BIJLAGE 2	Ontworpen toestand van het projectgebied – riolering definitief (met laatste aanpassing)	1/500	30/05/2024	Stad Horebeke
BIJLAGE 3	Ontworpen toestand van het projectgebied - wegenis deel 1	1/500	30/05/2024	Stad Horebeke
BIJLAGE 4	Ontworpen toestand van het projectgebied - wegenis deel 2	1/500	30/05/2024	Stad Horebeke
BIJLAGE 5	Ontworpen toestand van het projectgebied - wegenis deel 3	1/500	30/05/2024	Stad Horebeke
BIJLAGE 6	Representatief typedwarsprofiel	1/50	30/05/2024	Stad Horebeke
BIJLAGE 7	Ontworpen toestand parking Kullaarsweg	1/250	30/05/2024	Stad Horebeke

1 SAMENVATTING

1.1 PLANMATIGE CONTEXT

De gemeente Horebeke wenst **wegenis- en rioleringswerken** uit te voeren in het kader van de herinrichting van de N454, tussen de N8 en de grens met de gemeente Zwalm. Het omvat hoofdzakelijk de Dorpsstraat en Broekestraat en gedeelten van/aansluitingen met de zijstraten: Koekoekstraat, Hoek, Matersestraat, Kullaarsweg, Kerkplein, Kauwenberg, Tonnestraat, Pierkestraat, Wildstraat en Smarre. Het betreft een vernieuwing van de wegenis in combinatie met de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel. Hierbij zullen bepaalde gebouwen gesloopt worden en de rooilijn waar nodig aangepast. Om buffering van regenwater te voorzien worden ook bijkomende grachten en bufferbekkens aangelegd.

1.2 WETTELIJK KADER

De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m² en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m².

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen** voor **wegenis- en rioleringswerken**. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.¹

1.3 VRAAGSTELLING

Het projectgebied bevindt zich **deels binnen en deels buiten een historische kern**, meer bepaald de kleine dorpskern van Sint-Maria-Horebeke. De huidige dorpskern kunnen we als een gebied met een relatief hoge densiteit aan historische bebouwing interpreteren. De huidige gebouwen gaan terug tot de 18de eeuw, maar bewoning in de dorpskern gaat minstens terug tot de (vroeger?) middeleeuwen. De bureaustudie wordt opgesteld met het nodige en beschikbare historische kaartmateriaal voor de zone van de dorpskern en het gebied rondom. Een deel van het projectgebied, verderaf gelegen van de dorpskern, wordt gekenmerkt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. De landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied wordt derhalve ook in ogenschouw genomen.

De vraagstelling in dit geval richt zich vooral op de historiek van het terrein, de gebruiksgeschiedenis en de impact van de geplande werken. Het doel is informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met de dorpskern en het landschap rondom, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen. Dit bureauonderzoek gaat na of verder archeologisch (voor)onderzoek nodig is op basis van de huidige gegevens.

1.4 ONDERZOEKSMETHODE

Het uitgevoerde vooronderzoek omvatte een **bureauonderzoek**. Daartoe is enerzijds landschappelijke, historische en archeologische bronnen- en online beschikbaar georeferentie kaartenmateriaal geconsulteerd en zijn eventuele (recente) verstoringen binnen het projectgebied geïnventariseerd, met het oog op het opstellen van een archeologisch verwachtingspatroon. Anderzijds is de impact van de werken op de ondergrond geëvalueerd. Deze impact werd afgewogen ten aanzien van het te veronderstellen verwachtingspatroon, op basis waarvan uiteindelijk een gemotiveerd advies kan opgesteld worden.

¹ Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0 van 1 april 2019.

1.5 RESULTATEN

De gemeente Horebeke wenst wegenis- en rioleringswerken uit te voeren in het kader van de herinrichting van de N454, tussen de N8 en de grens met de gemeente Zwalm, en de aansluiting met de zijstraten: Koekoekstraat, Hoek, Matersestraat, Kullaarsweg, Kerkplein, Kauwenberg, Tonnestraat, Pierkestraat, Wildstraat en Smarre. Het betreft een vernieuwing van de wegenis (rijweg, fietspad, voetpad) in combinatie met de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel. Hierbij zullen bepaalde gebouwen gesloopt worden en de rooilijn waar nodig aangepast. Om buffering van regenwater te voorzien worden ook bijkomende grachten en bufferbekkens aangelegd. Het bureauonderzoek heeft op basis van de bestaande en ontworpen toestand, gekende archeologische gegevens, historische bronnen en cartografisch materiaal het volgende kunnen aantonen.

Het projectgebied bevindt zich in Sint-Maria-Horebeke, deelgemeente van Horebeke, ten oosten van de Schelde op een heuvelrug van de Vlaamse Ardennen. Het terrein helt af in een noordoostelijke richting, naar de beekvallei van de Peerdestokbeek. Het projectgebied situeert zich in de leemstreek. De bodemkaart toont aan dat het terrein grotendeels bebouwd gebied (OB) is. De gronden rondom worden hoofdzakelijk gekarteerd als een matige droge leembodem (Aca1) tot droge, niet gleyige leembodem (Aba/Aba1) met textuur B horizont of weinig duidelijke kleur B horizont en een A horizont dunner dan 40cm. Voor het grootste deel van het projectgebied wordt geen info weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart vanwege de huidige verharding. Uit de info voor de directe omgeving en de grote hoogteverschillen kan echter afgeleid worden dat er oorspronkelijk een medium tot hoge erosiegraad aanwezig moet zijn geweest.

In Sint-Maria-Horebeke zijn vooralsnog geen sites uit de steentijd gekend. Een opgraving uit 1992 nabij de Broekestraat leverde wel zeven losse silexartefacten uit het middenneolithicum op. Daarbij werden ook een kuil, een bewoningslaag en een aantal paalgaten uit de late ijzertijd opgegraven. De opgraving onthulde tevens een Gallo-Romeinse agrarische nederzetting met een ijzerzandstenen gebouw met twee grachten errond, een brandrestengraf, sporen van lokale ijzerbewerking en een Romeinse weg uit de 1ste en 2de eeuw. Veldkarteringen in 1974 brachten reeds meerdere Romeinse sites aan het licht in de ruimere omgeving. Het betreffen hoofdzakelijk vondstenconcentraties van bouw materiaal die in verband worden gebracht met de aanwezigheid van Romeinse villa's.

De oudste vermelding van Sint-Maria-Horebeke dateert van 1090 ('*Horenbecca*'), 1115 ('*Marie de superiore Horenbecca*') en 1186 ('*Horenbecca*'). In de middeleeuwen bezat de Sint-Salvatorabdij van Ename het patronaatsrecht over de parochiekerk van Sint-Maria-Horebeke, gewijd aan Onze-Lieve-Vrouw. In 1788 werd de oude eenbeukige romaanse kruiskerk uit de 12de eeuw volledig gesloopt voor de bouw van een classicistische kerk. Tijdens een proefputtenonderzoek op het Kerkplein in 2021 kwamen twee kuilen aan het licht, mogelijk te dateren tussen 1150 - 1300. Sint-Maria-Horebeke is van oudsher een landbouwdorp, aangevuld met huiselijke textielnijverheid. Aan de hand van het historisch kaartmateriaal stellen we vast dat de onmiddellijke omgeving van het projectgebied sinds het einde van de 16de eeuw geen drastische veranderingen meer heeft ondergaan. Het blijft een vrij landelijk gebied. De wegtracés die vandaag de dag deel uitmaken van de omgeving van het projectgebied zijn reeds op de 16de-eeuwse Horenbaultkaart te herkennen. Het historisch kaartmateriaal toont vanaf de 18de eeuw langs de weg diverse hoeves en woningen omgeven door akkers en weilanden.

De geplande werken strekken zich uit over meer dan 3km van de N454, zonder inbegrip van de zijstraten, en doorsnijden de historische dorpskern. Het projectgebied beslaat een totale oppervlakte van 59283,5m². De diepte van de werken varieert sterk. Zo is de verstoringsdiepte van de wegeniswerken maximaal 65cm. Ter hoogte van de geplande rioleringen varieert het BOK-peil echter tussen 0,8m tot 2,1m, wat dus een grotere uitgravingsdiepte betreft. Aan het kruispunt van de Dorpsstraat met het Kerkplein worden ook twee boomputten aangelegd. Twee bufferbekkens, t.h.v. perceel 660B/661A en 0927D, beslaan respectievelijk een oppervlakte van ca. 865m² en 975m² met een uitgraving van ongeveer 1m tot 1,2m diepte. Twee geplande parkeerzones, nabij het kruispunt met de N8 (perceel 16X) en aan de Kullaarsweg (perceel 156V), krijgen een opbouw van 40cm en beslaan een oppervlakte van respectievelijk 324m² en 386m². Aangezien de parking aan de Kullaarsweg op een hellend terrein komt, moet hier eerst een afgraving gebeuren van 0,70m tot 0,85m. Op het hoogste punt zal voor de aanleg van deze parkeerzone aldus ongeveer 1,25m moeten worden afgegraven.

Eenzijds is de verwachte archeologische waarde van de N454 buiten de historische dorpskern eerder laag. De Dorpsstraat en Broekestraat bevinden zich op een helling, die noordoostelijk afhelt richting de

Peerdestokbeek. Hierdoor is de verwachte erosiegraad eerder matig tot hoog en zijn vermoedelijk doorheen de tijd 'holle wegen' ontstaan. De N454 en zijn zijstraten zijn tevens wegen die minstens in gebruik zijn sinds de 16de eeuw (cf. Horenbaultkaart) en vroeger, en kennen aldus een lange gebruiksfase. De kans dat archeologische sporen met een significante ouderdom bewaard zijn gebleven is daarom zeer klein, vaak dateren immers de bovenste opvullingen van een holle weg uit de postmiddeleeuwen. Voor de N454 en de wegen buiten de dorpskern (Koekoekstraat, Hoek, Matersestraat, Kauwenberg, Tonnestraat, Pierkestraat, Wildstraat en Smarre) wordt dan ook verwacht dat enkel de postmiddeleeuwse voorlopers nog aanwezig zullen zijn in de ondergrond. De kans dat oudere sporen nog bewaard zijn gebleven is nagenoeg onbestaande. Ook aan de parkeerzone nabij het kruispunt met de N8 (perceel 16X) wordt geen verder gevolg gegeven, gezien de werken zich op grote afstand bevinden van het dorpscentrum en slechts een minimale impact behelzen. De parkeerzone lijkt volgens de Ferrariskaart te komen op vroegere bewoning die op de Atlas der Buurtwegen terug afwezig is. Tegenwoordig ligt er reeds enige verharding. Vergelijking met gelijkaardig onderzoek nabij kerken toont bovendien de snelle afname aan van aanwezigheid van archeologische sporen, eenmaal verder verwijderd van de kerk. Het potentieel op kennisvermeerdering is hier dan ook eerder gering en een verder archeologisch vooronderzoek/opvolging van de werken lijkt dus kosten-baten beschouwd niet aangewezen.

Anderzijds kunnen er mogelijk oudere sporen verwacht worden binnen de historische dorpskern en in de zones buiten het stratenpatroon. De Atlas der Buurtwegen toont, ondanks de licht afwijkende georeferentie, een duidelijk afwijking van de kerkhofafbakening met de huidige kerkhofmuur. De oorspronkelijke kerkhofmuur, voor het eerst vermeld in 1515, werd in 1917 en in 1921 afgebroken en heropgebouwd. Vermoedelijk werd het kerkhof verkleind aan de zuid- zuidoostelijke zijde van de kerk en vergroot aan de noord-, noordoostelijke en westelijke zijde. De oude kerkhofmuur en een deel van het vroegere kerkhof bevinden zich dus mogelijk onder de huidige Dorpsstraat. Waarschijnlijk is er ook erosie geweest t.h.v. de dorpskern, maar de hellingsgraad is hier kleiner, waardoor de erosie vermoedelijk minder sterk was. Ook de twee nieuw aan te leggen boomputten op het kruispunt van de Dorpsstraat met het Kerkplein zijn interessant voor mogelijke bewaring van oudere sporen. Binnen de beschermde dorpskom, langsheen de Kullaarsweg, komt een **parkeerzone** waarvoor een vrij diepe afgraving nodig is. Op de Atlas der Buurtwegen is op deze locatie voor het eerst bewoning te zien, een deel van de toekomstige parking is echter altijd onbebouwd gebleven. Ook de twee **bufferbekkens**, langsheen de Kauwenberg op perceel 660B/661A en op perceel 0927D komen in aanmerking voor vervolgonderzoek. Door hun groter verstoringsoppervlakte kunnen eventueel bewaarde archeologische sporen meer ruimtelijk onderzocht worden. De bufferbekkens liggen buiten de dorpskern, maar prospectievondsten in de omgeving van het projectgebied wijzen op het voorkomen van Romeinse sites. Archeologische vindplaatsen in de ruime omgeving tonen bovendien een menselijke aanwezigheid sinds het neolithicum. De locatie van de twee bufferbekkens is volgens historisch kaartmateriaal steeds onbebouwd gebleven. Perceel 0927D bevindt zich bovendien op minder dan 400m van de protohistorische en Gallo-Romeinse site opgegraven in 1992.

Voor wat betreft het historisch dorpscentrum konden de onderzoeksvragen op basis van het bureauonderzoek onvoldoende en slechts hypothetisch beantwoord worden. Het aantreffen van archeologische sporen en het bijhorend wetenschappelijk onderzoekspotentieel is reëel ter hoogte van de Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk. Dit geldt ook voor de zones buiten het bestaande gabarit van de wegenis (bufferbekkens, parking). Het uitgevoerde bureauonderzoek laat niet toe nu reeds voldoende de impact van de werken op het hypothetisch aanwezige archeologisch erfgoed in te schatten en er maatregelen voor te bepalen.

Bijkomend vooronderzoek, in de vorm van een proefputten- en proefsleuvenonderzoek, zal duidelijkheid verschaffen over de aanwezigheid en de bewaring van eventuele sporen. Er is tevens een kans op het aantreffen van menselijke resten en de oudere kerkhofmuur. Aangezien een archeologisch onderzoek hiervan de nodige tijd vergt, is een correcte inschatting van de aanwezigheid en densiteit van begravingen in deze fase prioritair. Een vooronderzoek op terrein zal ook toelaten het potentieel op kenniswinst beter te bepalen, in relatie tot de geplande ingreep. Deze onderzoekstechniek zal ter hoogte van de historische dorpskern (Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk) de meeste informatie opleveren over de dorpsontwikkeling om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden: zone van de Dorpsstraat binnen de dorpskern, de twee boomputten én de parking aan de Kullaarsweg. Daarboven zijn ook de locaties van de twee bufferbekkens geselecteerd voor verder onderzoek aangezien het hier een groter oppervlak van verstoring betreft wat een ruimer beeld kan bieden op eventueel bewaarde archeologische sporen. Dit onderzoek zal een impact hebben op het bodemarchief. Toch is deze onderzoeksmethode nodig om verdere uitspraken te kunnen doen over de aanwezigheid, diepte, complexiteit, densiteit en bewaringstoestand van archeologische sites binnen het projectgebied.

2 VERSLAG VAN RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

2.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE

Projectcode: 2024H135

Sitecode: 24-SMH-N454

Wettelijk depotnummer: D/2024/12.857/21

Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog: SOLVA OE/ERK/Archeoloog/2015/00038

Locatie:

Oost-Vlaanderen, Horebeke, N454 (Dorpsstraat & Broekestraat), Koekoekstraat, Hoek, Matersestraat, Kullaarsweg, Kerkplein, Kauwenberg, Tonnestraat, Pierkestraat, Wildstraat en Smarre (Figuur 1)

Bounding box:

punt 1: x = 100138.0325362361 / y = 168695.1373441909

punt 2: x = 104491.63312757557 / y = 171178.02590413397

Kadastrale gegevens:

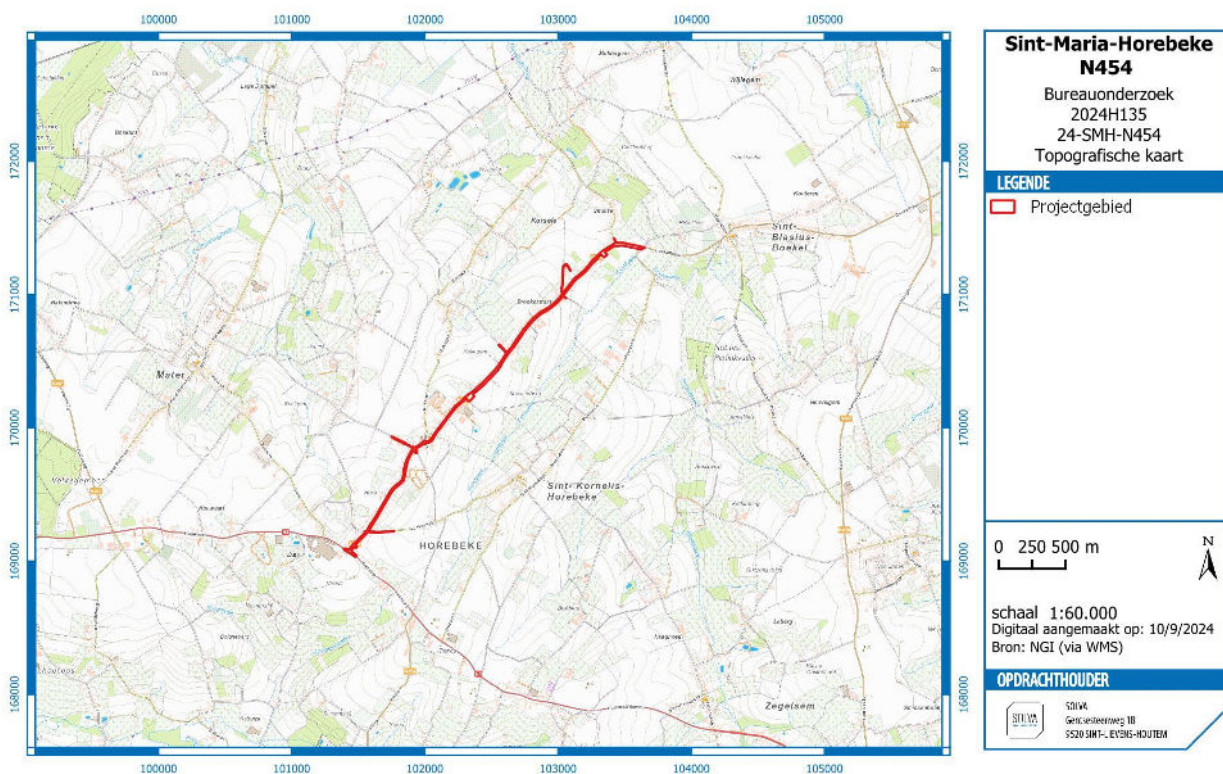
Horebeke, afdeling 1, sectie B, openbare weg & percelen (partim) 16X, 156V, 244M, 660B, 661A, 662B, 662C, 662D, 663A, 664A, 665C, 665D, 666B, 667H, 0687E, 0774E, 0808F, 0924A, 0927D, 0927G, 0945E, 0958F, 1089 (Figuur 3 & Figuur 4)

Topografische kaart: Figuur 1

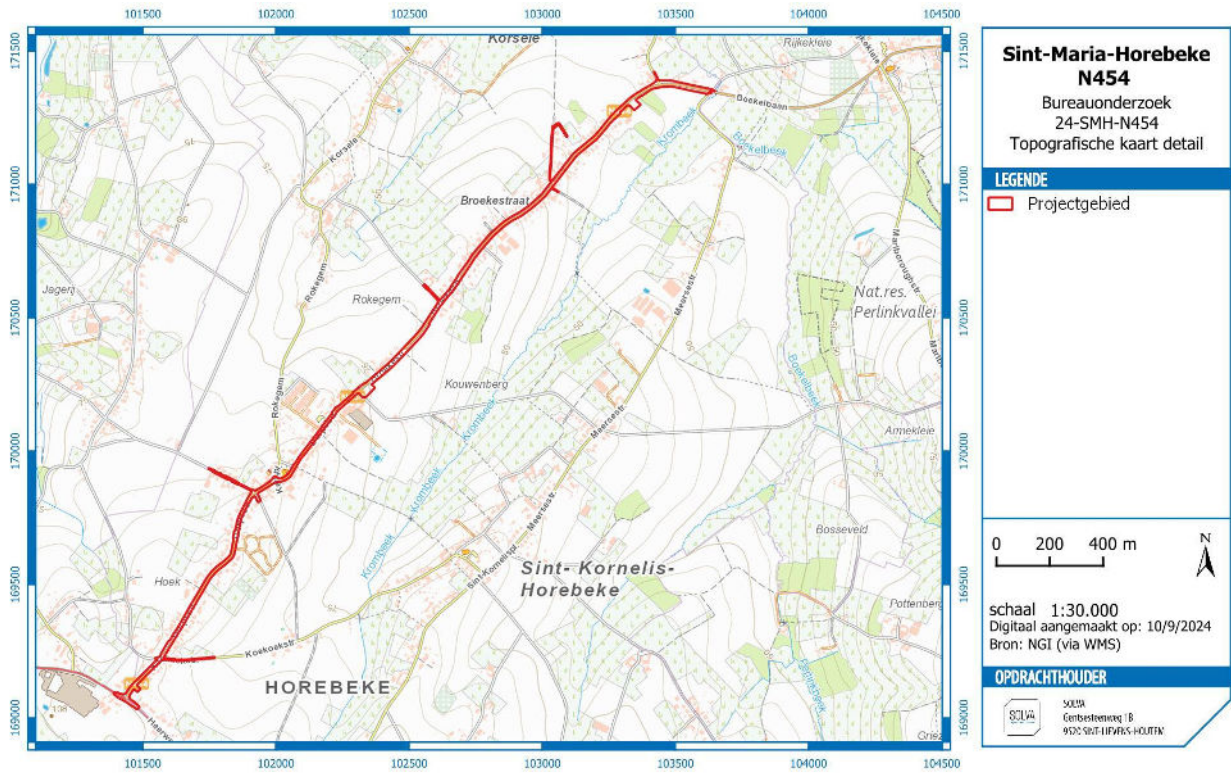
Betrokken actoren en specialisten:

- Erkend archeoloog: Wouter De Maeyer
- Tekst: Katleen Couchez
- Kaartmateriaal: Cateline Clement, Erik Verbeke & Laure Meesen
- Redactie: Wouter De Maeyer & Bart Cherretté

Wetenschappelijke advisering: Niet van toepassing



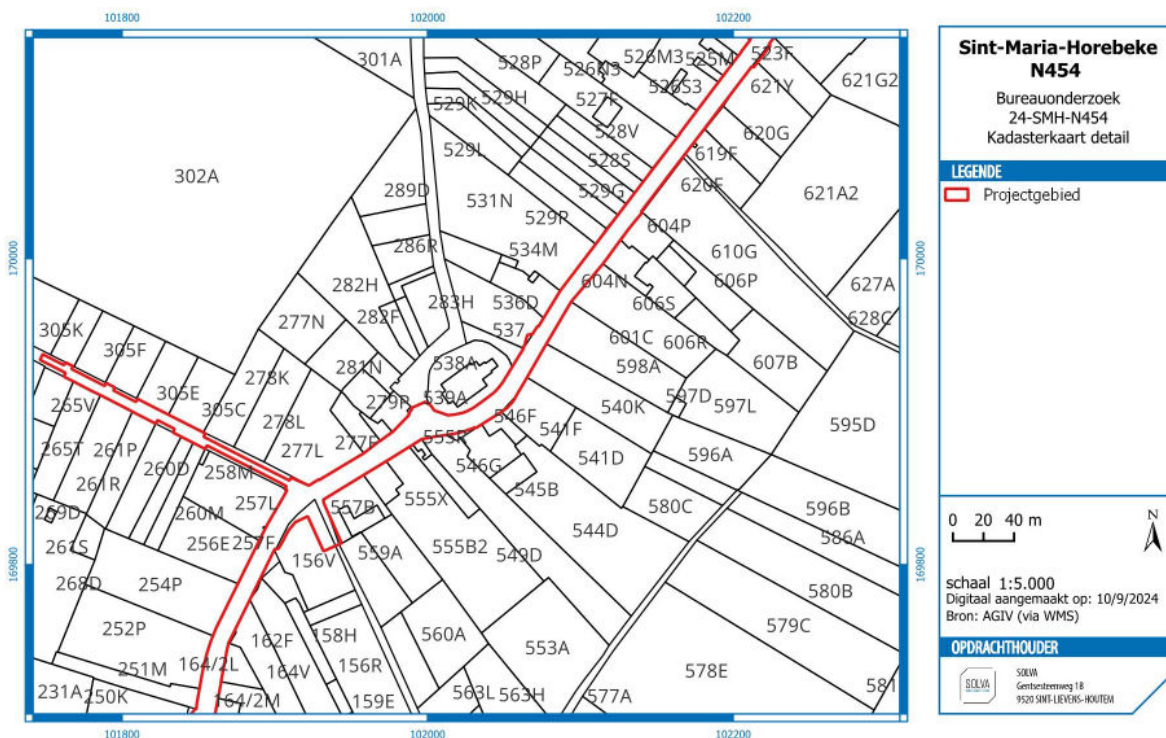
Figuur 1: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).



Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).



Figuur 3: Kadasterkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).



Figuur 4: Kadasterkaart met aanduiding van het projectgebied binnen de dorpskern van Sint-Maria-Horebeke (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).

2.1.1 AANLEIDING VOOR DE OPMAAK VAN DE ARCHEOLOGIENOTA

De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m² en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m².

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen voor wegenis- en rioleringswerken**. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.²

2.1.2 BESCHRIJVING VAN DE GEPLANDE WERKEN

De gemeente Horebeke plant de heraanleg van de N454, waarbij de **wegenis** (rijbaan, fietspad en voetpad) wordt vernieuwd en **rioleringswerken** worden uitgevoerd. Hierbij worden de straten voorzien van een gescheiden DWA- en RWA-rioleringsstelsel: droogweerafvoer (afvalwater) en regenwater worden ontdudd. Het projectgebied strekt zich uit van het kruispunt met de N8 in het zuidwesten (grens met de gemeente Oudenaarde) tot voor het kruispunt met de Meersestraat en Rijkekleie in het noordoosten (grens met de gemeente Zwalm) (Figuur 2). Bij de geplande werken wordt tevens de aansluiting gemaakt met de zijstraten die uitkomen op de N454 binnen het projectgebied: (van zuid naar noord) Koekoekstraat, Hoek, Matersestraat, Kullaarsweg, Kerkplein, Kauwenberg, Tonnestraat, Pierkestraat, Wildstraat en Smarre. Het gaat hierbij niet enkel over openbaar domein. Over de volledige lengte langs beide wegtracés worden een aantal percelen gedeeltelijk aangesneden, hoofdzakelijk in functie van de omgevingsaanleg. Het volledige projectgebied (inclusief openbaar domein en de deels aangesneden percelen) heeft een oppervlakte van ca. 59283,5m².

² Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0 van 1 april 2019.

2.1.2.1 DE BESTAANDE TOESTAND

Heden zijn de straten **volledig ingericht** met een verharde rijweg. Het Kerkplein is geplaveid met kasseien. Deze kasseiweg is sinds 1997 vastgesteld als een beschermd monument.

Tussen de N8 en de zijstraat Kauwenberg is er aan weerszijden van de N454 een voetpad. Vanaf de Kauwenberg tot aan de Smarre is enkel de noordelijke zijde van de rijbaan systematisch van een voetpad voorzien. De meeste zijstraten van de N454 hebben geen afzonderlijk voetpad. Er is ook nog geen gescheiden fietspad aanwezig.



Foto 1: Kruispunt van de Dorpsstraat met de Koekoekstraat en Hoek, zicht vanuit het noorden richting de N8 (© Google Streetview).



Foto 2: Kruispunt van de Dorpsstraat met de Matersestraat en Kullaarsweg, zicht vanuit het zuiden (© Google Streetview).



Foto 3: Kruispunt van de Dorpsstraat met het Kerkplein, zicht vanuit het zuiden op de Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk (© Google Streetview).



Foto 4: Kruispunt van de Dorpsstraat met het Kerkplein, zicht vanuit het noorden op de Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk (© Google Streetview).



Foto 5: Kruispunt van de Broekestraat (N454) met de Kauwenberg, zicht vanuit het zuiden (© Google Streetview).



Foto 6: Kruispunt van de Broekestraat (N454) met de Pierkestraat en de Wildstraat, zicht vanuit het noorden (© Google Streetview).

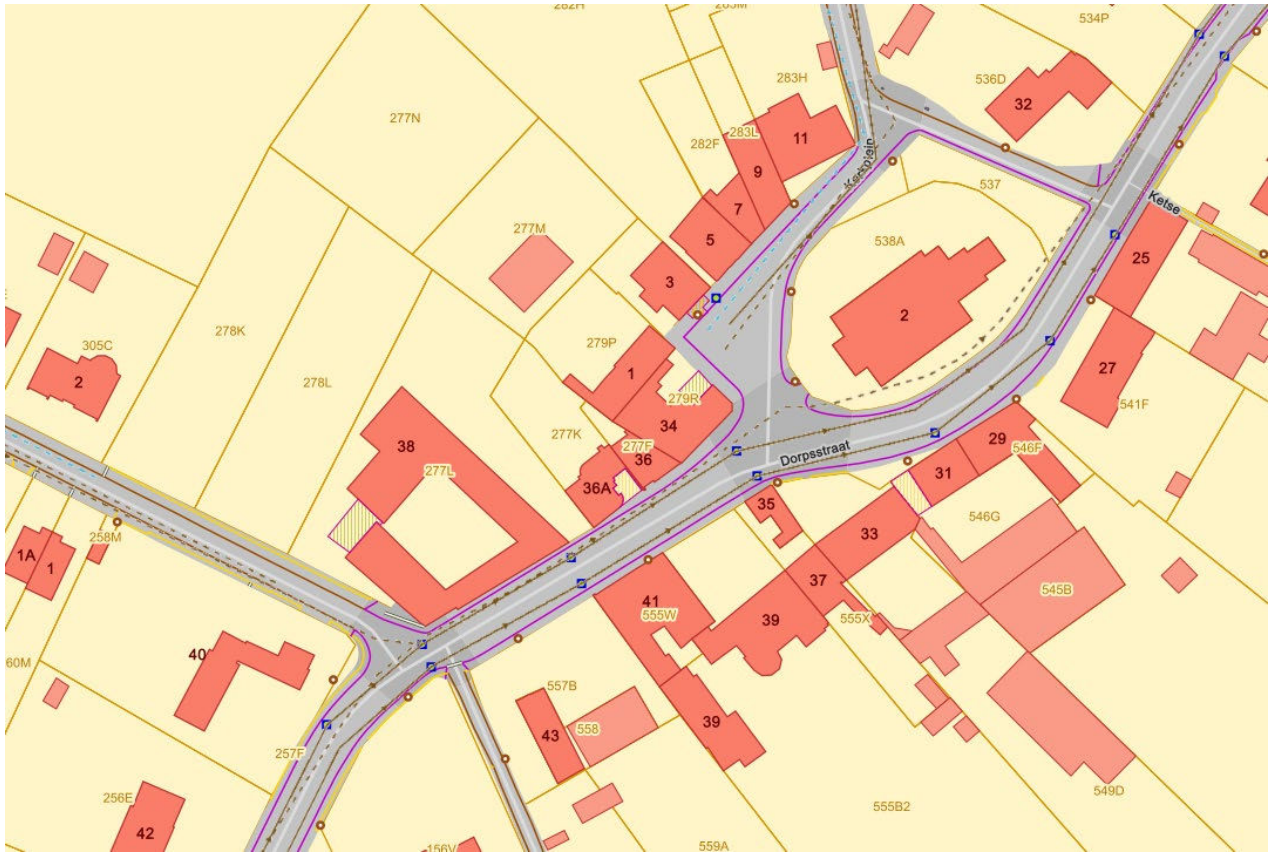


Foto 7: Kruispunt van de Broekestraat (N454) met Smarre, zicht vanuit het zuiden (© Google Streetview).

De huidige nutsleidingen bevinden zich aan weerszijden van de weg of aan weerszijden onder het voetpad. Tussen het kruispunt met de N8 en Dorpsstraat 72 (perceel 203M) bevinden de nutsleidingen zich onder het voetpad, vanaf huisnummer 72 bevinden beide nutsleidingen zich bijna uitsluitend onder de weg (Foto 8). Dit ongeveer tot aan Dorpsstraat 30 (perceel 0531N), net ten noorden voorbij de Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk. Daarna liggen de nutsleidingen terug hoofdzakelijk onder het voetpad of onder de berm.



Foto 8: Twee rioolputjes op de rijbaan zuidoostelijk van de Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk (© Google Streetview).



Figuur 5: Het huidige rioleringsnetwerk (volle bruine lijn) met aanduiding van de aanwezige rioolputjes en reeds de aanduiding van de geplande leidingen (bruine en blauwe stippellijn). De geplande nutsleiding zuidoostelijk van de kerk loopt verkeerdelijk over het kerkhof, terwijl deze onder de rijbaan zal komen te liggen (© Geopunt).

2.1.2.2 DE ONTWERPEN TOESTAND

Zie Figuur 6 t.e.m. Figuur 21 en bijlages 1 t.e.m. 5 voor grondplannen en doorsnedes van de ontworpen toestand van de wegenis- en rioleringswerken.

2.1.2.2.1 RIOLERING N454

De geplande werken hebben hoofdzakelijk betrekking op de aanleg van een **gescheiden rioleringsstelsel**. De bedoeling is om aan de Dorpsstraat en de Broekestraat (N454) het gemengde rioleringsstelsel te ontdebellen. Over het volledige projectgebied wordt centraal onder de N454 en in bepaalde zijstraten twee afzonderlijke ondergrondse afvoerleidingen voorzien die het huidige systeem zullen vervangen. De afzonderlijke DWA-leidingen (droogwater, afvalwater) worden op de bestaande stelsels aan de grenzen van het projectgebied aangesloten. De RWA-leidingen (regenwaterafvoer) lopen naar bestaande waterlopen of nieuw aan te leggen grachten en bufferbekkens. Het projectgebied loopt over een afstand van ongeveer 3,3km (zonder de zijstraten bijgerekend).

Net voor het kruispunt met de N8, de grens met de gemeente Oudenaarde, starten de rioleringswerken. De diameter van de **RWA-leiding** is hier **0,4m**. Deze wordt **0,5m** van aan de Kullaarsweg in het dorpscentrum tot ter hoogte van perceel 620G waar de RWA-leiding een diameter van **0,6m** krijgt. Na het bufferbekken aan de Kauwenberg, vanaf perceel 1089, heeft de RWA-leiding een diameter van **0,8m**. De **DWA-leiding** heeft overal een diameter van **0,25m**. De DWA- en RWA-rioleringen hebben een variabele diepte van **ca. 1,6m tot 2,1m** onder het maaiveld.³ De rioleringen vallen binnen het projectgebied samen

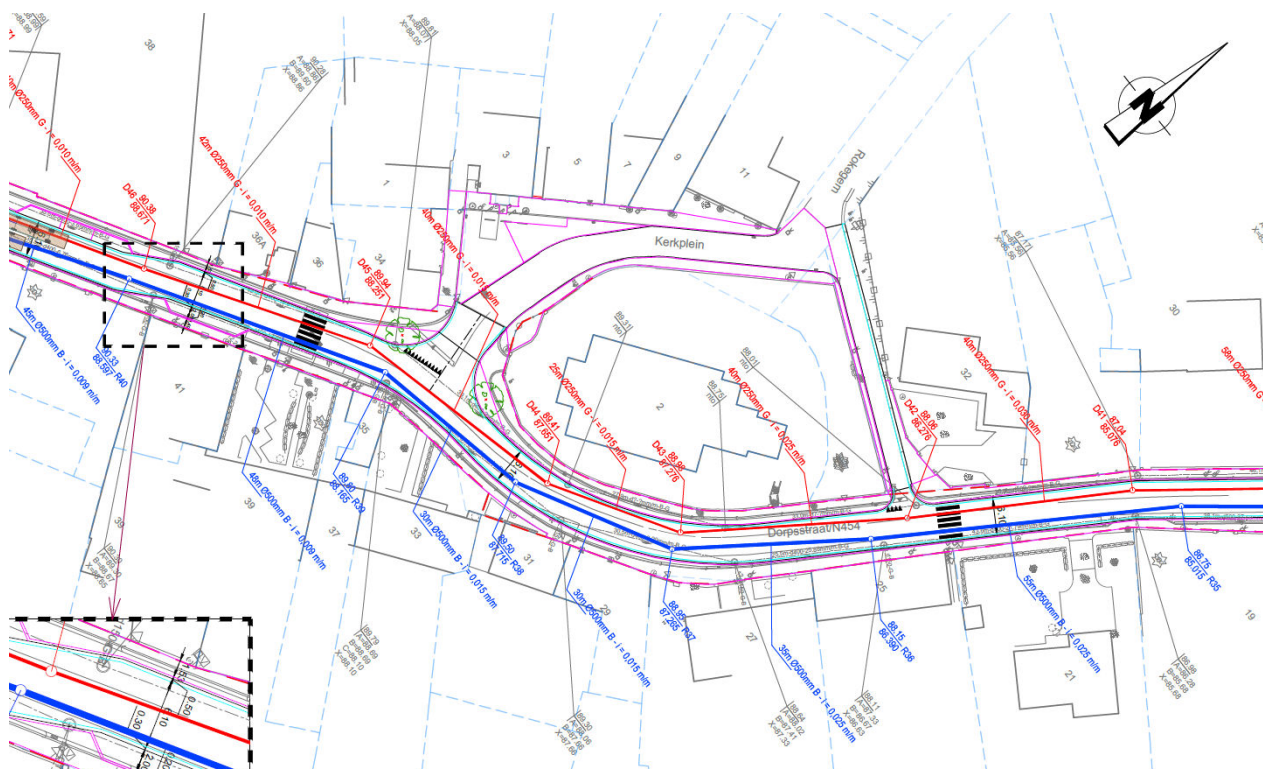
³ De TAW's op de rioleringsplannen betreffen de onderkanten van de binnenkant van de leidingen (BOK-peil). De meegegeven dieptes in dit verslag zijn dus niet de werkelijke dieptes van uitgraving, dat rekening houdend met de dikte van de buizen en de nodige onderfundering een diepere versterking kent. Dit geldt voor alle beschreven dieptes, behalve wanneer specifiek anders vermeld.

met de bestaande wegenis, met uitzondering van twee bufferbekkens, de geplande RWA-grachten en de oostelijke rioolafkapping aan de Pierkestraat dat verder langsheen perceelsgrenzen loopt.

De rioleringen worden aangesloten op bestaande collectors of rioleringsstelsels in de zijstraten. In de Koekoekstraat wordt onder de rijbaan tevens een nieuwe DWA-leiding (dia 0,25m) en RWA-leiding (dia 0,4m) aangelegd met een diepte van ca. 1,3m - 1,7m. De DWA-leiding wordt na ongeveer 44m aangesloten op een toekomstige DWA-leiding komende van de N8. De vernieuwde RWA-leiding wordt over een lengte van 192m in de straat aangelegd, tot ter hoogte van perceel 179V2 waar het aansluit op een bestaande langsracht (diameter aansluiting 0,5m). In de Matersestraat lopen de nieuwe RWA- en DWA-leidingen door tot ter hoogte van perceel 0305L, over een afstand van ongeveer 186m. De DWA-leiding (dia 0,25m, diepte 1,5 - 2m) sluit aan op een collector, de RWA-leiding (dia 0,4m, diepte 1,2 - 1,5m) sluit aan op een langsracht. Voor de aansluiting met de Kauwenberg wordt de DWA-afvoer aangesloten op een bestaande riolering. De RWA-afvoer sluit aan het begin van de straat aan op de bestaande langsrachten afwaterend naar de Krombeek. Ook in de Tonnestraat en de Wildstraat wordt over een lengte van respectievelijk 80m en 38m beide afvoerleidingen verder aangelegd onder de rijbaan. In de Tonnestraat gaan de RWA-leiding (dia 0,4m) en DWA-leiding (dia 0,25m) tot 1,6m diep. In de Wildstraat gaan de RWA-leiding (dia 0,315m) en DWA-leiding (dia 0,25m) respectievelijk tot 0,8m en 1,4m diep. Ten slotte wordt ook de Pierkestraat volledig van een gescheiden rioleringsstelsel voorzien, met een oostelijke aftakking van de DWA-streng van meer dan 56m langsheen de perceelsgrens van 0774E en perceel 0808F (voetweg). De RWA-leiding (dia 0,4m) en DWA-leiding (dia 0,25m) hebben een variabele diepte tussen 1,2m en 1,65m.

2.1.2.2.2 ZONE ROND DE SINT-LIEVE-VROUW-HEMELVAARTKERK

Aan de Dorpsstraat ter hoogte van de dorpskern, aan de Sint-Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk, heeft de RWA-leiding een diameter van **0,5m** met een variabele diepte tussen **1,63 en 1,78m** onder het maaiveld. De DWA-leiding kent een diameter van **0,25m** met een diepte van **1,71 - 1,75m** onder het maaiveld.⁴ Het gescheiden rioleringsstelsel komt centraal onder de rijbaan te liggen. De huidige nutsleidingen bevinden zich aan weerszijden van de rijbaan (Figuur 5 & Foto 8).



Figuur 6: Uitsnede van Bijlage 1 met weergave van de rioleringswerken rond de Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk (© INFRAbureau Demey & Studieburo Goegebeur).

⁴ Dit is niet de diepte van de uitgraving, dat rekening houdend met de dikte van de buizen en de nodige onderfundering een diepere verstoring kent.

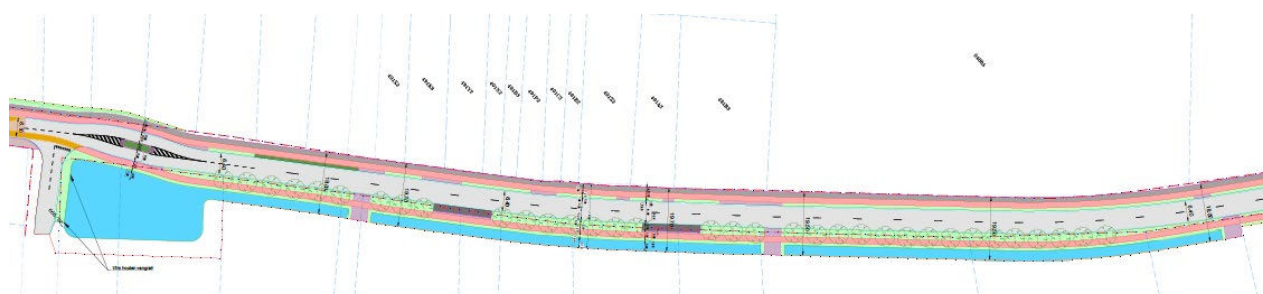
Het kruispunt van de Dorpsstraat met het Kerkplein wordt enigszins versmald voor de aanleg van een kleine groenzone met grassen en een boom aan weerszijden van het kruispunt. Hiervoor wordt een **boomput** aan weerszijden van het kruispunt uitgegraven. Het Kerkplein ten noordwesten van de parochiekerk was reeds onderwerp van een andere archeologienota in het kader van wegenis- en rioleringswerken in de straten Rokegem, Korsele, het Kerkplein, de Leugenstraat, de Auwerikstraat, de Tonnestraat, de Matersestraat, de Kromstraat, de Abraham Hansstraat en de Koning Willemdreef. Na een proefputtenonderzoek, uitgevoerd in 2021, wordt een werfbegeleiding geadviseerd voor het Kerkplein.⁵

2.1.2.2.3 BUFFERBEKKENS MET RWA-GRACHTEN

Naast een gescheiden rioleringsstelsel worden ook bijkomende **grachten** en **bufferbekkens** aangelegd om het regenwater op te vangen en zo een buffering van regenwater te creëren. Een eerste bufferbekken met RWA-gracht komt aan het kruispunt van de Dorpsstraat met de Kauwenberg op percelen 660B en 661A (Figuur 7 & Figuur 8). De open RWA-gracht vanuit het bufferbekken start ter hoogte van perceel 661A en loopt langs het fietspad (met groenzone en bomen) tot en met perceel 1089, waar het terug aansluiting vindt met de RWA-leiding onder de rijbaan. De grachtsegmenten zijn ca. 3m breed en tot ca. 0,9 - 1,4m diep uitgegraven over een afstand van ca. 314m. Er zijn twee oversteekplaatsen van ongeveer 7,5m breed, waarbij de drie grachtsegmenten verbonden worden door een RWA-leiding met respectievelijk een dia van 0,4m en 0,7m. Het bufferbekken is ongeveer 42,6m op 23,7/16,6m en wordt over een oppervlakte van **ca. 865m²** uitgegraven tot ca. 1 - 1,2m diepte. De grachtsegmenten zijn ca. 893m². De totale verstoringsoppervlakte voor het bufferbekken met de drie grachtsegmenten is ca. 1768m², zonder inbegrip van de twee RWA-leidingen onder de oversteekplaatsen.

Ter hoogte van perceel 0927G loopt de RWA-leiding van de Broekestraat onder het perceel over in een RWA-streng met een diameter van 1,5m die uitkomt in een tweede bufferbekken op perceel 0927D (Figuur 9 & Figuur 10). Het bufferbekken is omgeven door een opgeworpen dijk en wordt tevens in twee gesplitst door aanleg van een middendijk. Het oostelijk bufferbekken loopt over in een open gracht van ca. 24m lang en 3m breed op perceel 0924A. Het bufferbekken, de twee delen, beslaat in totaal een oppervlakte van **ca. 975m²**, met de gracht erbij komt dit op een totale oppervlakte van ca. 1055m². De grootte van het bufferbekken is ongeveer 32m op 28m. De open RWA-gracht wordt terug aangesloten via een leiding met een diameter van 0,7m op de RWA-leiding onder de rijbaan. De uitgravingsdiepte van het bufferbekken bedraagt gemiddeld 1m (omwille van het hellend terrein varieert de uitgravingsdiepte een beetje). De omringende dijken worden ongeveer 0,4 - 0,8m opgeworpen.

Ten slotte aan het noordelijk uiteinde van het projectgebied sluit de RWA-afvoer van onder de rijbaan aan op een RWA-gracht langsheen het zuidelijk fietspad van de N454 (Broekestraat). De gracht wordt in twee segmenten gesplitst voor een oversteek, verbonden via een ondergrondse RWA-leiding met een diameter van 0,9m (Figuur 11). De twee grachtsegmenten zijn 2,5m breed, lopen over een lengte van ongeveer 158m en beslaan samen een oppervlakte van **ca. 375m²**.

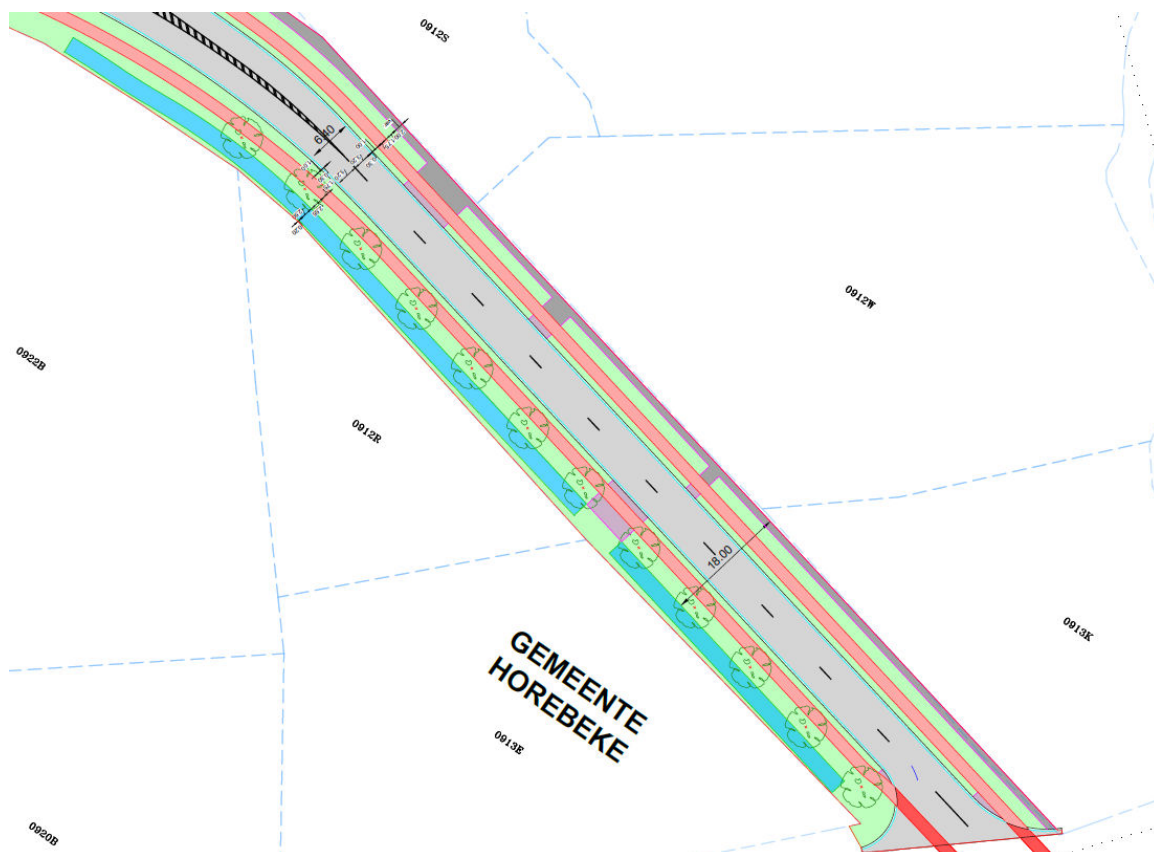


Figuur 7: Uitsnede van Bijlage 4 met weergave van het eerste bufferbekken met aansluitende gracht aan het kruispunt met de Kauwenberg (© INFRAbureau Demey & Studieburo Goegebeur).

⁵ Polfliet et al. 2024 (zie hoofdstuk 2.2.5).



Figuur 10: Uitsnede van Bijlage 5 met weergave van het tweede bufferbekken en de RWA-grachten aan het noordelijk uiteinde van het projectgebied. Langs de Smarre worden vernieuwde bushaltes gepland (© INFRAbureau Demey & Studieburo Goegebeur).



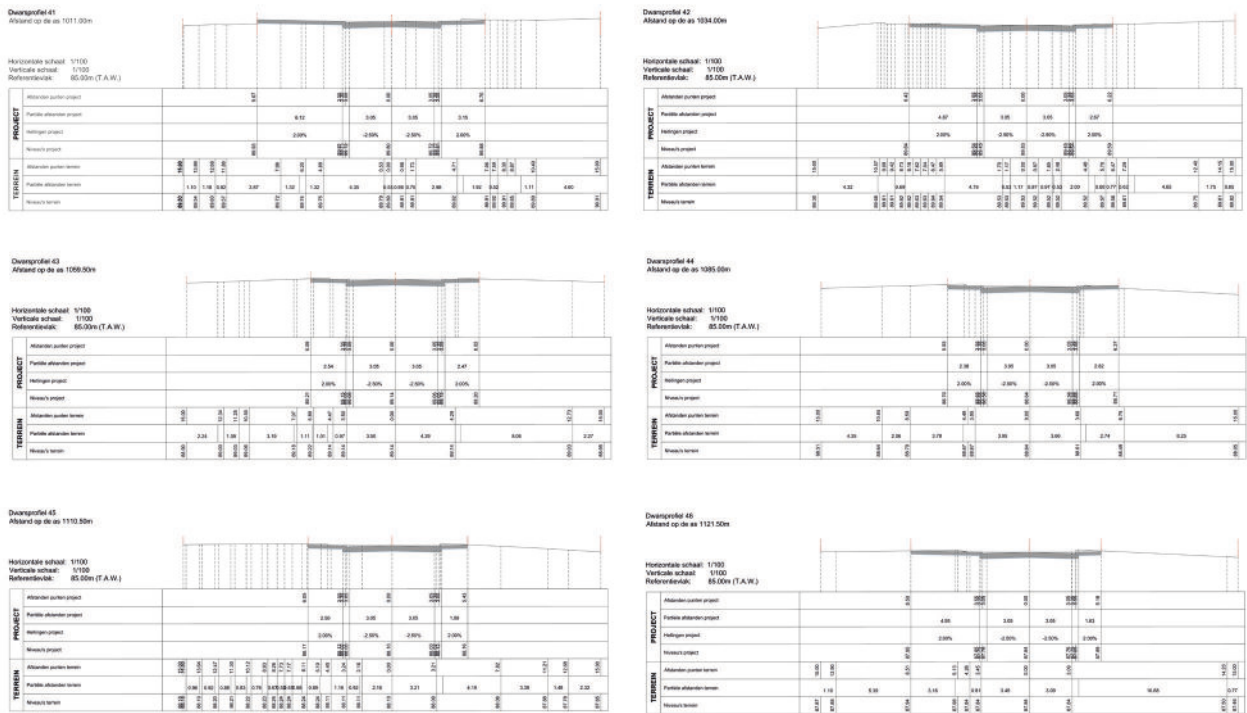
Figuur 11: Uitsnede van Bijlage 5 met weergave van de RWA-gracht aan het noordelijk uiteinde van het projectgebied (© INFRAbureau Demey & Studieburo Goegebeur).

2.1.2.2.4 WEGENIS N454

Naast een gescheiden rioleringsstelsel betreffen de geplande werken ook een **vernieuwing van de wegenis**, hierbij zullen bepaalde gebouwen gesloopt worden en de rooilijn waar nodig aangepast. Nagenoeg het volledige traject wordt heraangelegd met een bitumineuze verharding (asfalt), enkel ter hoogte van de dorpskern wordt de verharding gerealiseerd met uitgewassen beton. Het beschermde Kerkplein blijft gekasseid.

De breedte van de rijbaan blijft grotendeels behouden volgens de bestaande toestand. Voor de aanleg van voet- en fietspaden zal de rooilijn lichtjes moeten aangepast worden langs een groot deel van de N454. In het noordelijk deel van het projectgebied, de Broekestraat tot aan het kruispunt met de Kauwenberg, wordt waar mogelijk een groenzone tussen de rijbaan en het fietspad voorzien. In de straat de Smarre wordt de bushalte aan weerszijden van de weg verhard en uitgebreid (Figuur 10).

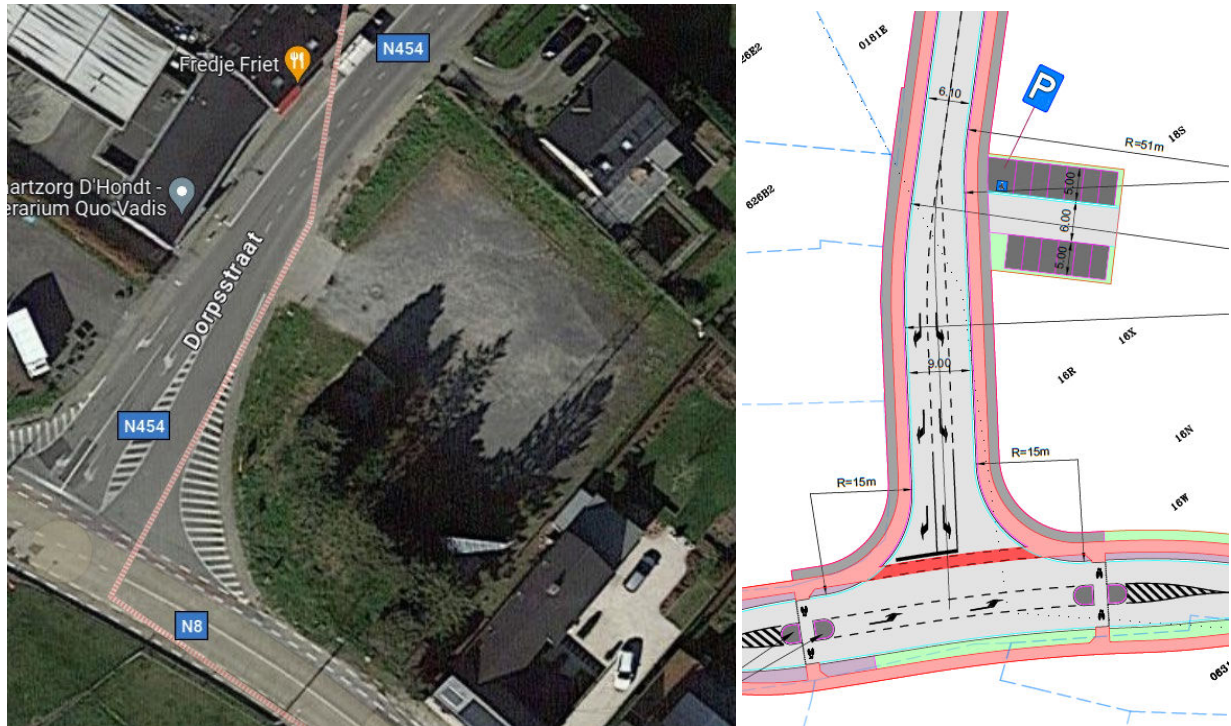
De N454 kent een opbouw van ongeveer **65cm**. Het wegdek van asfalt of beton met onderliggende fundering van schraal beton wordt hellend aangelegd op bepaalde plaatsen, tot zo'n 3%. Hierbij komt het nieuw wegdek op enkele plaatsen 20cm lager te liggen dan het huidige wegdek, wat aldus een diepere afgraving betreft (Figuur 14). Het fietspad kent een opbouw van ca. 40cm, het voetpad van ca. 30 - 35cm. Het fiets- en voetpad komen hoger te liggen dan de rijbaan.



Figuur 12: Snedes nr. 41 - 46 van de rijbaan ter hoogte van de Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk (© INFRAbureau Demey & Studieburo Goegebeur).

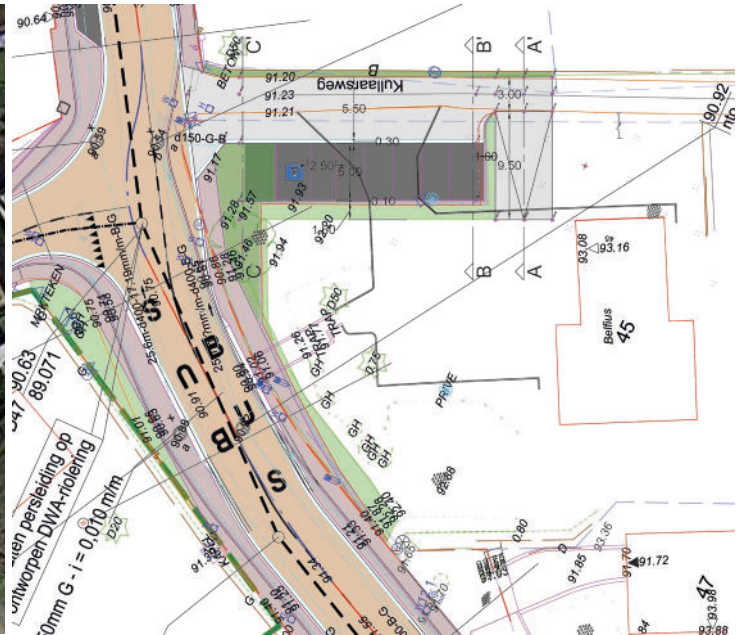
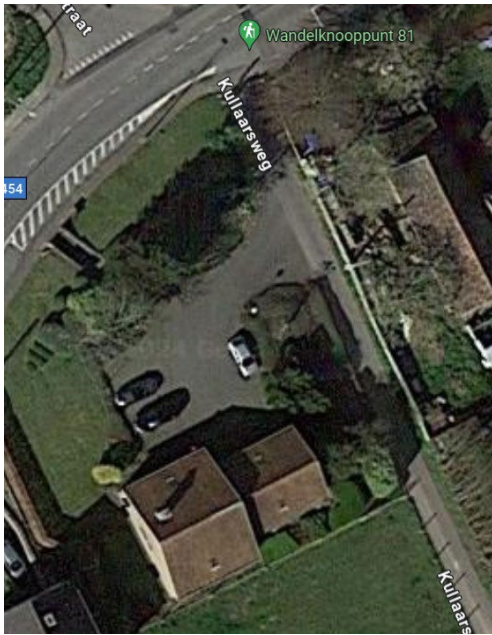
2.1.2.2.5 PARKEERZONES

Op twee plaatsen wordt langs de N454 een grotere **parkeerzone** aangelegd. Een eerste parkeerzone komt er aan het begin van de Dorpsstraat, op perceel 16X (Figuur 15). Op een leeg perceel, deels verhard, worden twaalf parkeerplaatsen en één gehandicaptenparkeerplaats gecreëerd omgeven door groen. De parking kent een opbouw van 40cm: 22cm dikke betonstraatstenen op 3cm zandcement en 15cm schraal betonfundering. De totale oppervlakte van de parkeerzone bedraagt ongeveer **324m²**.

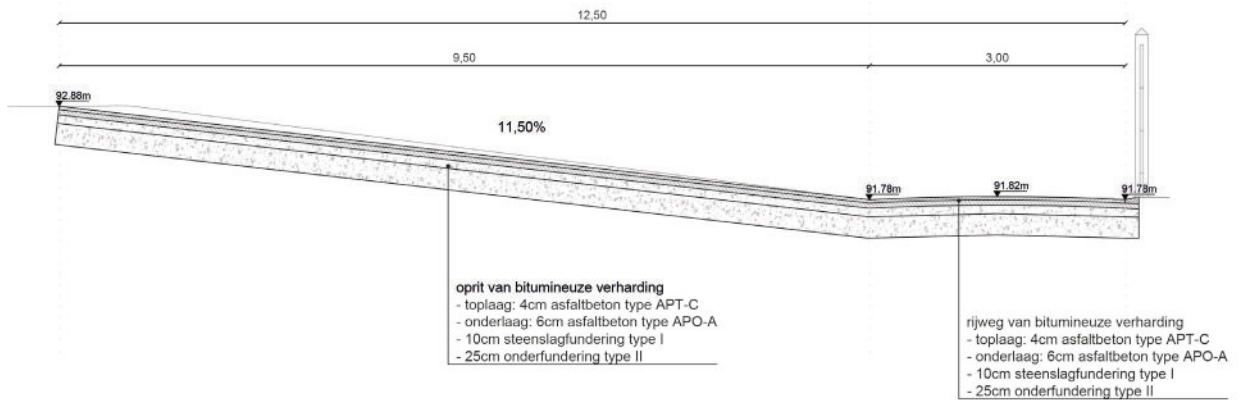


Figuur 15: Aan het kruispunt van de N8 met de N454 wordt een leeg perceel ingericht als parkeerzone (© Google Streetview). Uitsnede Bijlage 3 (© INFRAbureau Demey & Studieburo Goegebeur).

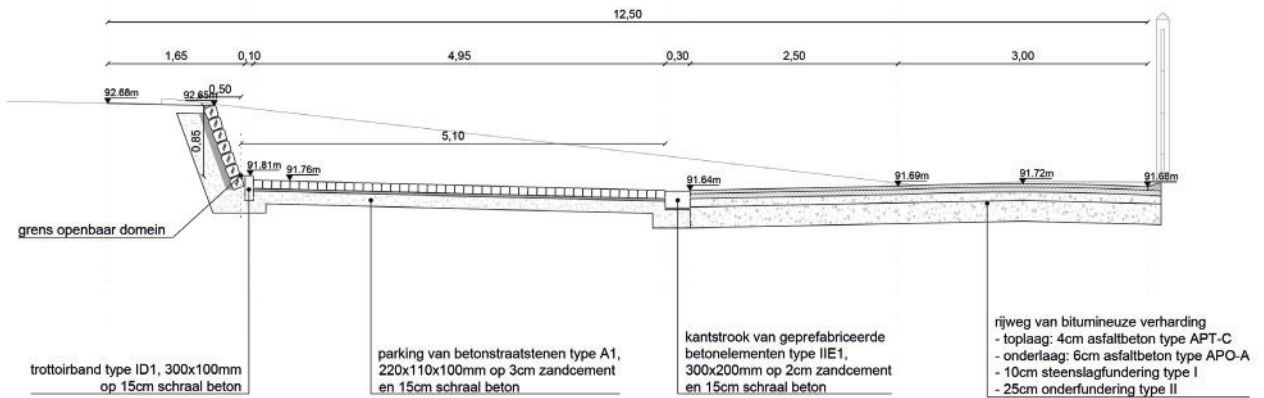
Ook aan het kruispunt met de Kullaarsweg wordt perceel 156V deels ingericht als parking en groenzone (Figuur 16). Hier wordt de rooilijn uitgebreid voor de aanleg van zes parkings en één gehandicaptenparkeerplaats. De parking is op te rijden via de Kullaarsweg die hier verbreed wordt. De nieuwe oprit voor de bestaande woning op perceel 156V wordt aangelegd met een bitumineuze verharding van 45cm (10cm asfaltbeton met 10cm steenslagfundering en 25cm onderfundering) over een helling van 11,50% (doorsnede A-A', Figuur 17). Ook de Kullaarsweg wordt heraangelegd met eenzelfde opbouw van 45cm. De heraanleg van de Kullaarsweg met verbreding voor de parking en de oprit naar de woning beslaat ca. 220m². De parking kent een grotere afgraving, aangezien het terrein hier hellend is (doorsnede B-B' en C-C', Figuur 18 & Figuur 19). Op het westelijk punt wordt tussen 0,70m en 85cm verdiept, de overgang naar de hoger gelegen groenzone wordt gecreëerd met een steil hellende talud. De parking kent een opbouw van 40cm: 22cm dikke betonstraatstenen op 3cm zandcement en 15cm schraal betonfundering. Op het hoogste punt zal voor de aanleg van de parkeerzone aldus ongeveer 1,25m moeten worden afgegraven. De zeven parkings beslaan een kleine 100m². In de kleine groenzone tussen de Dorpsstraat en de parking wordt een **boomput** aangelegd. De geplande werken aan de Kullaarsweg met inbegrip van de groenzone beslaan een totale oppervlakte van ongeveer **386m²**.



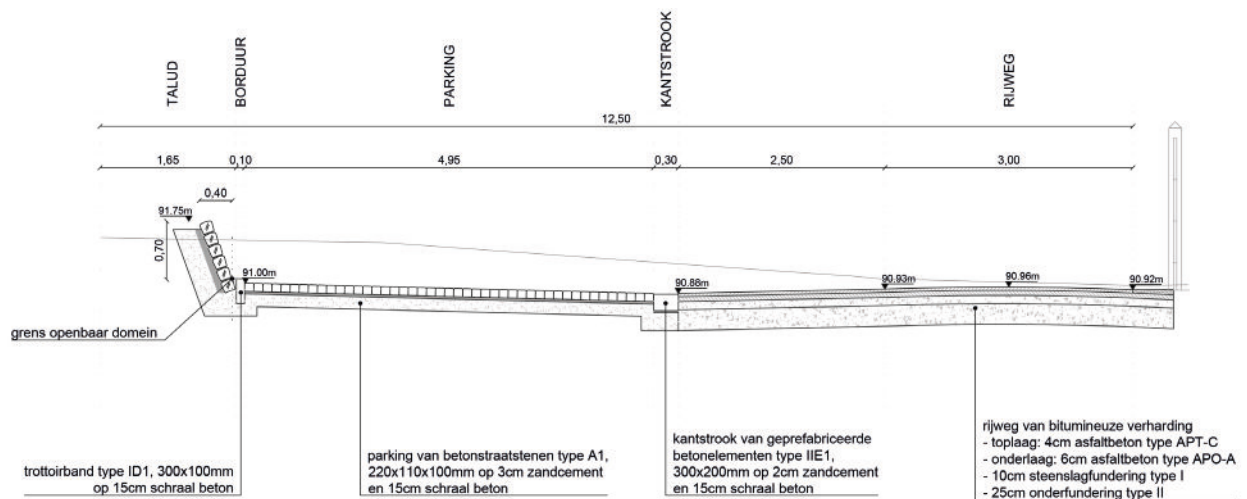
Figuur 16: Nieuwe parkeerzone nabij de dorpskern (© Google Streetview). Uitsnede van ontworpen toestand met aanduiding doorsnedes, Bijlage 7 (© INFRAbureau Demey & Studieburo Goegebeur).



Figuur 17: Typedwarsprofiel oprit (doorsnede A - A'), bijlage 7 (© INFRAbureau Demey & Studieburo Goegebeur).



Figuur 18: Typedwarsprofiel parking (doorsnede B - B'), bijlage 7 (© INFRAbureau Demey & Studieburo Goegebeur).

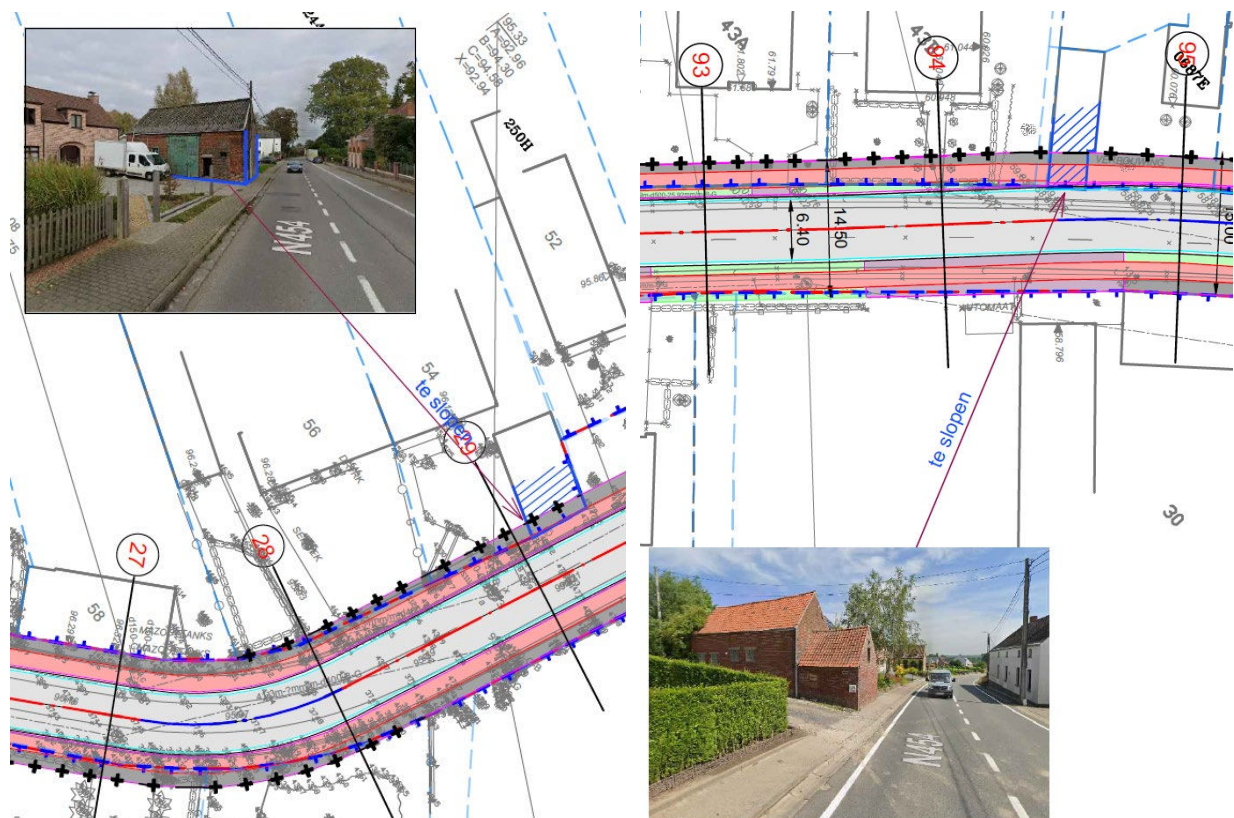


Figuur 19 : Typedwarsprofiel parking (doorsnede C - C'), bijlage 7 (© INFRABureau Demey & Studieburo Goegebeur).

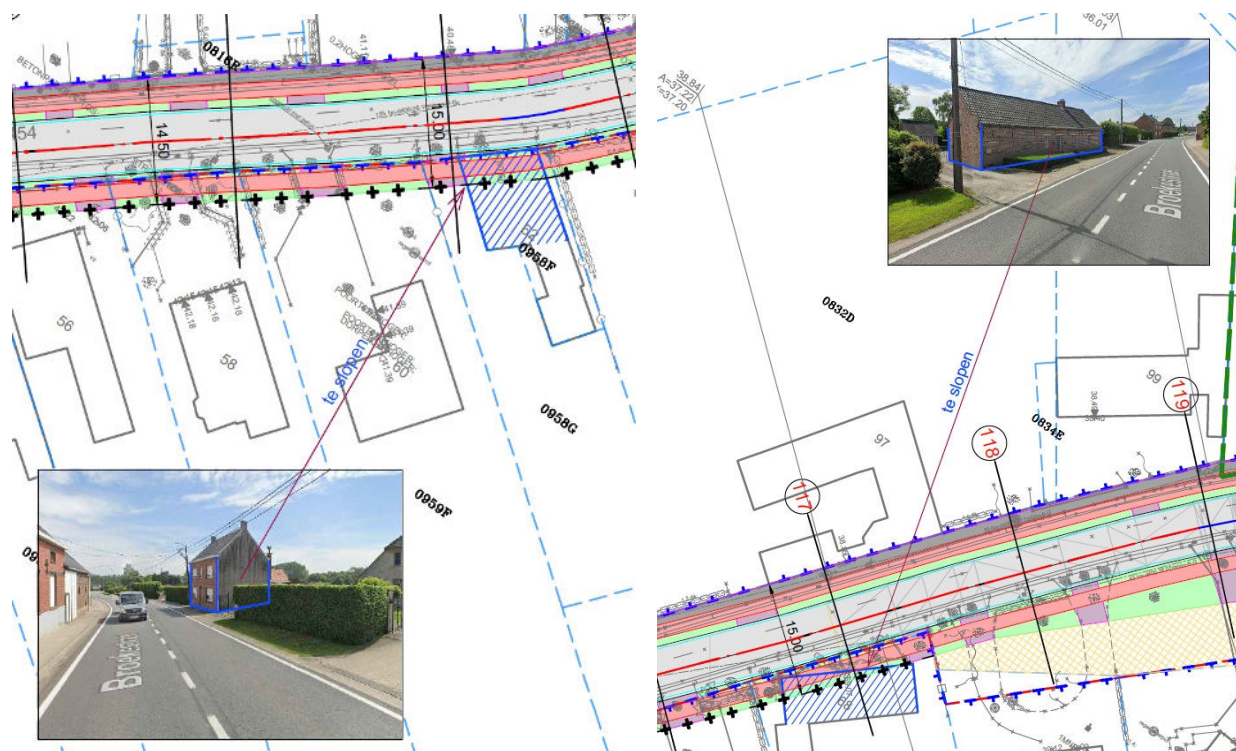
2.1.2.2.6 SLOPEN GEBOUWEN

In functie van de wegeniswerken wordt de rooilijn voor een groot gedeelte van de N454 aangepast, het dient hoofdzakelijk om meer ruimte te creëren voor een fiets- én voetpad langs weerszijden van de rijbaan. Hiervoor moeten in totaal **vier gebouwen gesloopt** worden.

Het betreft een schuur op perceel 244M (Dorpsstraat 54) en een schuur met bijgebouwtje op perceel 0687E (Broekestraat 47) (Figuur 20). Daarnaast moeten ook twee woningen gesloopt worden: op perceel 0958F (Broekestraat 62) en op perceel 0945E (Broekestraat 68). Dit voor de aanleg van een fietspad met een groene strook langs de Broekestraat (Figuur 21). Behalve de aanleg van het fietspad zijn hier geen bijkomende bodemverstoringen te verwachten.



Figuur 20: Een schuur op perceel 244M en op perceel 0687E moeten gesloopt worden om plaats te maken voor het fiets- en voetpad, uitsnede Bijlage 1 (© INFRABureau Demey & Studieburo Goegebeur).



Figuur 21: Twee woningen moeten gesloopt worden, op perceel 0958F en 0945E, uitsnede Bijlage 1 (© INFRAbureau Demey & Studieburo Goegebeur).

2.1.3 DE ONDERZOEKSOPDRACHT

2.1.3.1 VRAAGSTELLING

Het bureauonderzoek ten behoeve van de vergunningsaanvraag voor de wegenis- en rioleringswerken heeft tot doel om op basis van bestaande bronnen informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen. Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek van het terrein?
- Welke gebruiksevolutie kende het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?
- Wat is de aard en waardering van het kennispotentieel?
- Is er verder vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?

2.1.3.2 DE RANDVOORWAARDEN

Niet van toepassing.

2.1.4 WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN HET VOORONDERZOEK

2.1.4.1 MOTIVERING VAN DE ONDERZOEKSSTRATEGIE, -METHODEN EN -TECHNIEKEN

STRATEGIE

Het projectgebied bevindt zich **vlakbij een historische kern** en in de omgeving van de parochiekerk. De huidige dorpskern kunnen we als een gebied met een relatief hoge densiteit aan occupatie interpreteren. Deze gaat terug tot de (vroeg?) middeleeuwen. Daarom wordt deze bureaustudie opgesteld met het nodige en beschikbare historische kaartmateriaal voor de zone van de dorpskern. Desalniettemin wordt een deel van de projectzone, voor zover te achterhalen valt, vooral gekenmerkt wordt door een lage

densiteit aan bebouwing in het verleden. De landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied wordt derhalve ook in ogenschouw genomen.

Dit bureauonderzoek moet uiteindelijk leiden tot een gemotiveerd advies of, en welke, maatregelen van verder vooronderzoek (met of zonder ingreep in de bodem) op het projectgebied noodzakelijk zijn.

METHODEN EN TECHNIEKEN

Met het oog op een gemotiveerd advies is enerzijds landschappelijk, historisch en archeologisch bronnen en online beschikbare georeferentie kaartenmateriaal geconsulteerd en zijn eventuele (recente) verstoringen binnen het projectgebied geïnventariseerd, met het oog op het opstellen van een archeologisch verwachtingspatroon. Anderzijds is de impact van de werken op de ondergrond geëvalueerd. Deze impact werd afgewogen ten aanzien van het te veronderstellen verwachtingspatroon, op basis waarvan uiteindelijk een gemotiveerd advies kan opgesteld worden.

2.1.4.2 ORGANISATIE VAN HET BUREAUONDERZOEK

Alle hieronder vernoemde bronnen zijn geconsulteerd door archeoloog Katleen Couchez. Opmaak van de figuren en de georeferentie geschiedde door Cateline Clement. Inhoudelijke afwegingen en keuzes zijn in overleg geschied tussen Katleen Couchez, Wouter De Maeyer en Bart Cherretté.

2.1.4.3 ASPECTEN WAARVOOR HET ADVIES VAN SPECIALISTEN WERD INGEROEPEN

Niet van toepassing.

2.1.4.4 ASPECTEN WAARVOOR ALGEMENE WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING WERD INGEROEPEN

Niet van toepassing.

2.1.4.5 MOTIVERING VAN DE GESELECTEERDE BRONNEN

Tijdens het bureauonderzoek is een analyse gemaakt van de **bodemsoorten**. Daarnaast werd onderzocht waar mogelijk afgedekte bodems en/of resten uit de prehistorie of jongere periodes kunnen verwacht worden. De aardkundige gegevens zijn online opgezocht via de Bodemverkenner (www.dov.vlaanderen.be) en de Geopunt-kaart (www.geopunt.be), de kaarten zelf zijn geraadpleegd via WMS in een GIS-omgeving. Verdeler van deze kaarten is de Databank Ondergrond Vlaanderen.

Het belangrijkste beschikbare **historisch kaartmateriaal** is voornamelijk geraadpleegd om de grondgebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Deze informatie uit het historische kaartmateriaal kan een impact hebben op de kwaliteit van het eventueel oudere bodemarchief. Het historisch kaartmateriaal is georeferentie geraadpleegd via WMS in een GIS-omgeving. Verdeler van het kaartenmateriaal is het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen.

Voor het archeologisch kader is de Centrale Archeologische Inventaris (**CAI**) geraadpleegd, alsook de beschikbare literaire bronnen.

De **ontwerpplannen** zijn door INFRAbureau Demey, Studieburo Goegebeur en de gemeente Horebeke ter beschikking gesteld.

Alle gegevens werden hierna samengebundeld in voorliggende archeologienota.

2.2 ASSESMENTRAPPORT

2.2.1 METHODEN, TECHNIEKEN EN CRITERIA

Het assessmentrapport omvat alle informatie afkomstig uit het **bureauonderzoek**: dit zijn alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal en bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Vanuit deze assessment van het plangebied moet een goede motivering mogelijk zijn over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen maatregelen.

Een waardevol assessment van het archeologisch potentieel van een projectgebied op basis van een bureauonderzoek is enkel mogelijk indien de bronnen voldoende en afdoende relevante gegevens

opleveren om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Bij afwezigheid of onvoldoende data zijn bijkomende maatregelen nodig om tot een correcte inschatting voor het projectgebied te komen.

2.2.2 CONSERVATIE-ASSESSMENT

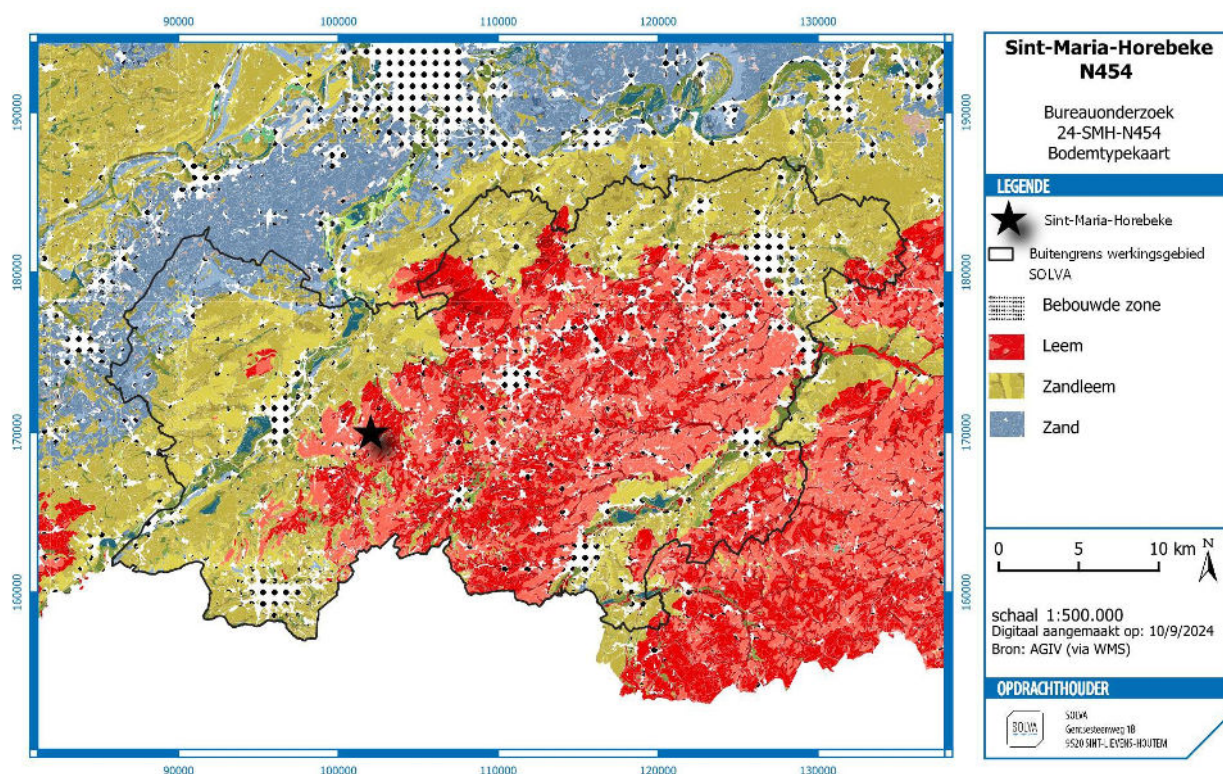
Alle gegenereerde data die in het kader van deze archeologienota tot stand komen, worden door **SOLVA** digitaal bewaard op een centrale server die dagelijks “in-huis” wordt geback-up’t en off-site wordt gekopieerd. Alle gegenereerde data en rapporten zijn geïntegreerd in de **SOLVA**-Archeologiedatabank raadpleegbaar. Een conservatie-assessment voor vondsten of stalen is bij dit bureauonderzoek niet van toepassing.

2.2.3 DE LANDSCHAPPELIJKE LIGGING VAN HET ONDERZOEKSGBIED EN ZIJN OMGEVING

2.2.3.1 ALGEMENE LANDSCHAPPELIJKE EN GEOGRAFISCHE SITUERING

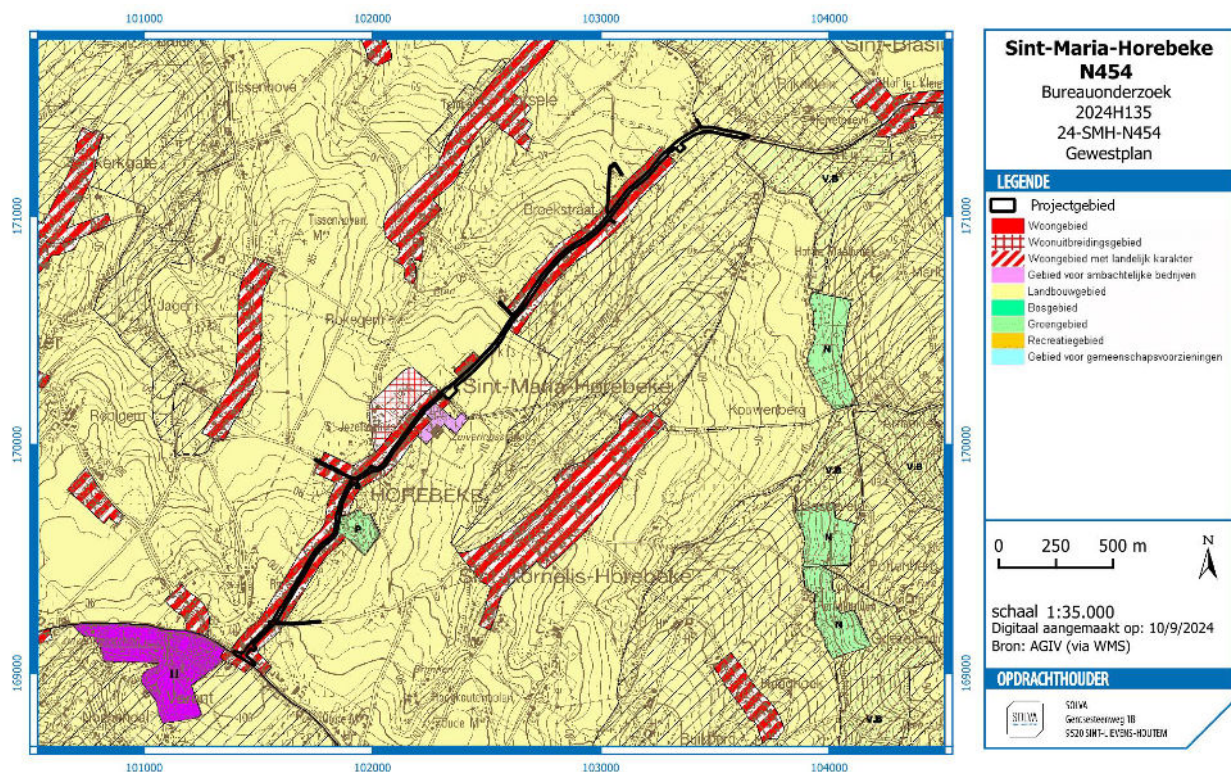
Sint-Maria-Horebeke, een deelgemeente van Horebeke, is gelegen in het zuiden van de provincie Oost-Vlaanderen. De gemeente Horebeke ligt tussen Mater en Maarke-Kerkem (Oudenaarde), Sint-Denijs-Boekel en Sint-Blasius-Boekel (Zwalm), Sint-Kornelis-Horebeke en Schorisse (Maarkedal). Het is een landbouw- en woongemeente van ca. 759ha.⁶ De geplande werken situeren zich ter hoogte van de dorpskern, de hoofdinvalsweg en enkele aanpalende straten.

Het projectgebied bevindt zich binnen de leemstreek, maar situeert zich nabij de overgang tussen de zandleemstreek en de leemstreek (Figuur 22). Volgens het Gewestplan (Figuur 23) valt het projectgebied grotendeels in woongebied met landelijk karakter. De aanpalende zijstraten van de N454 worden deels gekarteerd in landbouwgebied.



Figuur 22: Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied binnen de leemstreek (rood) (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).

⁶ <https://inventaris.onroerendergoed.be/themas/14355>.



Figuur 23: Het Gewestplan met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).

2.2.3.2 AARDKUNDIGE EN HYDROGRAFISCHE SITUERING

2.2.3.2.1 ALGEMENE GEOLOGISCHE EN GEOMORFOLOGISCHE SCHETS VAN DE REGIO⁷

Het projectgebied behoort tot de **ecoregio van de zuidwestelijke heuvelzone** en meer specifiek het **Zuid-Vlaams lemig heuveldistrict**. Tot dit ecodistrict behoren de Vlaamse Ardennen, de Kesterberg en Oudenberg (Pajottenland), maar ook zijn uitlopers. Typisch binnen dit gebied is het voorkomen van veelvuldige bronnen, dit op de kleilaag van de Formatie van Gent, Lid van Merelbeke. Verder zijn ook de Diestiaanheuvelds (ten zuiden) typerend voor het gebied. Het volledige gebied bezit (vrij) grote reliëfverschillen met voornamelijk lemige afzettingen.

GEOLOGIE

Tijdens het tertiair werden door de zee verschillende zand- en kleilagen afgezet, achtereenvolgens de Formatie van Kortrijk, Formatie van Tielt, Formatie van Gent, Formatie van Lede, Formatie van Maldegem en Formatie van Diest. Na daling van de zeespiegel werden deze sedimenten in het pleistoceen (quartaair) door erosie aangetast, en dan voornamelijk de zandige formaties. De kleilige lagen boden meer weerstand aan de erosie en vormden de heuveltoppen van het tertiair reliëf. Hierdoor vormt de Formatie van Gent nu het hoofdsubstraat, en zijn de Formatie van Lede en Maldegem nog slechts op de heuvelruggen te vinden. Van de Formatie van Diest zijn nog slechts enkele relictten over op de hoogste toppen (Vlaamse Ardennen en heuvels ten zuiden van Geraardsbergen). Tijdens de laatste ijstijd werd dit landschap bedekt met niveoolische leem (0 tot 15m). Onder invloed van de overheersende westenwinden tijdens het weichselglaciaal werden de naar het westen gerichte hellingen slechts met een dunne laag löss bedekt. Op plaatsen die tegen de dominerende winden beschermd waren (de oostelijk gerichte hellingen en de kleinere plateaus) is de lössmantel zeer dik. De tertiaire lagen komen slechts op een zeer beperkt aantal plaatsen aan het oppervlak.

Gedurende het holoceen had eerst een riviererosie van het pleistocene leemdek plaats. De beekvalleien werden verder uitgediept en er ontstonden ook secundaire depressies. De vallei van de Dender

⁷ We baseren ons voor deze beschrijving op de definitie en karakterisering van de ecodistricten in Vlaanderen. In het concept 'ecodistrict' worden diverse geologische, geomorfologische, bodemkundige, hydrografische en historisch-geografische aspecten, die ook een determinerende invloed hebben gehad op het menselijk handelen in het verleden, in relatie tot elkaar besproken: Sevenant et al. 2002.

bijvoorbeeld werd uitgeschuurd tot op de leperiaanse kleilagen. Later werd de vallei gedeeltelijk opgevuld met lemig alluvium en venig materiaal. Ten gevolge van ontbossing in recente tijden trad hellingserosie op; het meeste afgespoelde materiaal werd als colluvium afgezet aan de voet van de hellingen.

RELIËF

De sterke erosie op het einde van het tertiair en tijdens het pleistoceen veroorzaakte het huidig golvend tot sterk golvend reliëf. Dit levert een opeenvolging op van open kouters op de leemruggen en, in de beekdalen, depressies met een gesloten begroeiing. In het zuiden wordt het landschap bepaald door de zogenaamde Zuid-Vlaamse Heuvelrij. De valleien zijn daar zeer sterk ingesneden, soms bijna kloofdalen, en de ruggen zijn zacht hellend. Er is een opeenvolging te zien van langgerekte leemruggen met relatief vlakke delen en zachte hellingen, gescheiden door talrijke beekvalleien en depressies, die dikwijls begrensd zijn door een steile rand. Typisch is het voorkomen van asymmetrische dalen, door de ongelijkmatige afzetting van de lösspakketten tijdens de laatste ijstijd.

Het reliëf in het district is golvend tot sterk golvend, zelfs plaatselijk heuvelig in het zuidelijke deel, met hellinggraden van 9% en meer. Het wordt gekenmerkt door een opeenvolging van ruggen, afgewisseld met diep ingesneden beekvalleien en secundaire depressies. Het zuidelijk deel bestaat uit een aantal westzuidwest-oostnoordoost georiënteerde heuvelrijen, wier absolute hoogte van zuid naar noord progressief afneemt. De hoogste heuvelrij situeert zich in de buurt van de taal- en gewestgrens, met onder andere de Kluisberg, de Spinnessenberg, de Hotondberg, de Muziekberg, de Pottelberg en de Mont de Rode, maar ook de Oudenberg (Geraardsbergen). Op het raakpunt van de oost-west en noord-zuid gerichte heuvelkammen van de Vlaamse Ardennen bevindt zich het hoogste punt (d'Hoppe, 157,5m) in het bos van Pottelberg. Deze kam vormt de geologische ruggengraat van het fysisch landschap en is een onderdeel van een groter geheel van getuigenheuvels dat zich uitstrekt van Frans-Vlaanderen via het West-Vlaams Heuvelland, de Vlaamse Ardennen, het Pajottenland en het Hageland tot Midden-Limburg waar het tegen het Kempisch Plateau uitwigt. Een lagere, structurele kamlijn waarvan de hoogste delen met de hoogtelijn van 100 m flirten en die ten opzichte van het hydrografisch stelsel duidelijk contrasterend is, omvat van west naar oost volgende plateaus: Eikenberg-Kappelleberg-Boigneberg (Maarkedal), Varentberg-Hoogkouter (Horebeke), plateau Pottenberg-Leberg-Valkenberg (Brakel), Steenberg-Potaardeberg (Zottegem) en tenslotte de Biezelenberg (Herzele). Vermits de weerstandbiedende ijzerzandsteenlagen er volledig weggespoeld zijn, profileren deze plateaus zich als open akker- en kouterlandschappen.

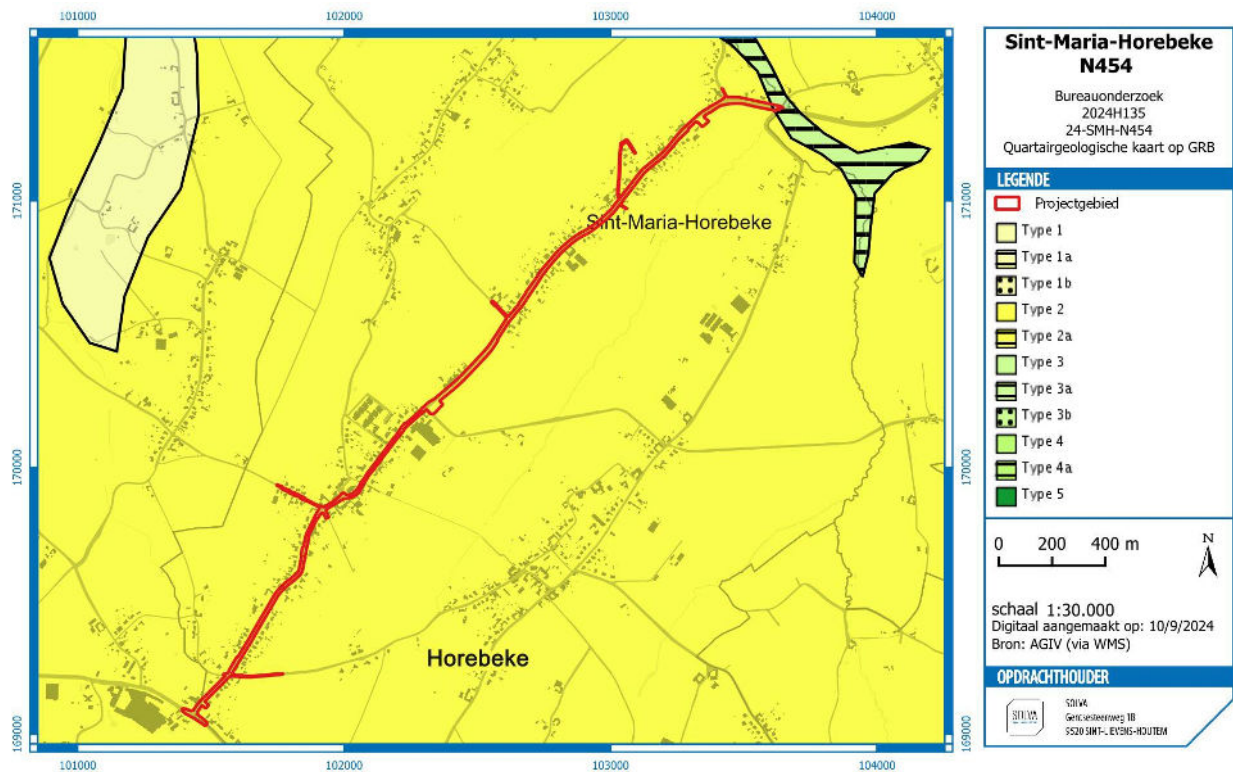
BODEMS

De bodemseries binnen het Zuid-Vlaams lemig heuveldistrict worden gerangschikt in twee groepen. Enerzijds zijn er de plateau- en hellinggronden met hoofdzakelijk (niet tot sterk gleyige) diepe leemgronden (meer dan 80 cm dik) met een al dan niet (sterk) gevlekte textuur B-horizont. Verspreid, maar vooral langs de valleiranden komen ondiepe leemgronden met textuur B-horizont voor, met een zand- of kleisubstraat beginnend op geringe diepte, evenals beperkte oppervlakten zandleem- en kleigronden met een niet bepaalde profielontwikkeling. Plaatselijk, op enkele hoge toppen en steile hellingen, dagzoomt het tertiair kleilig of zandig materiaal. Anderzijds zijn er de vallei- en depressiegronden, met dominantie van jonge leem of zandleembodems zonder profielontwikkeling. Het noordelijk gebied van het district wordt plaatselijk gedomineerd door zandleemgronden.

De beekalluvia staan onder invloed van een permanente grondwatertafel, die aan een regelmatige seizoenschommeling onderhevig is. Op de plateau- en hellinggronden ligt de watertafel zeer diep, behalve waar stuwwater en bronniveaus voorkomen. Deze bronniveaus treden overal op waar watervoerende lagen van het tertiair substraat dagzomen.

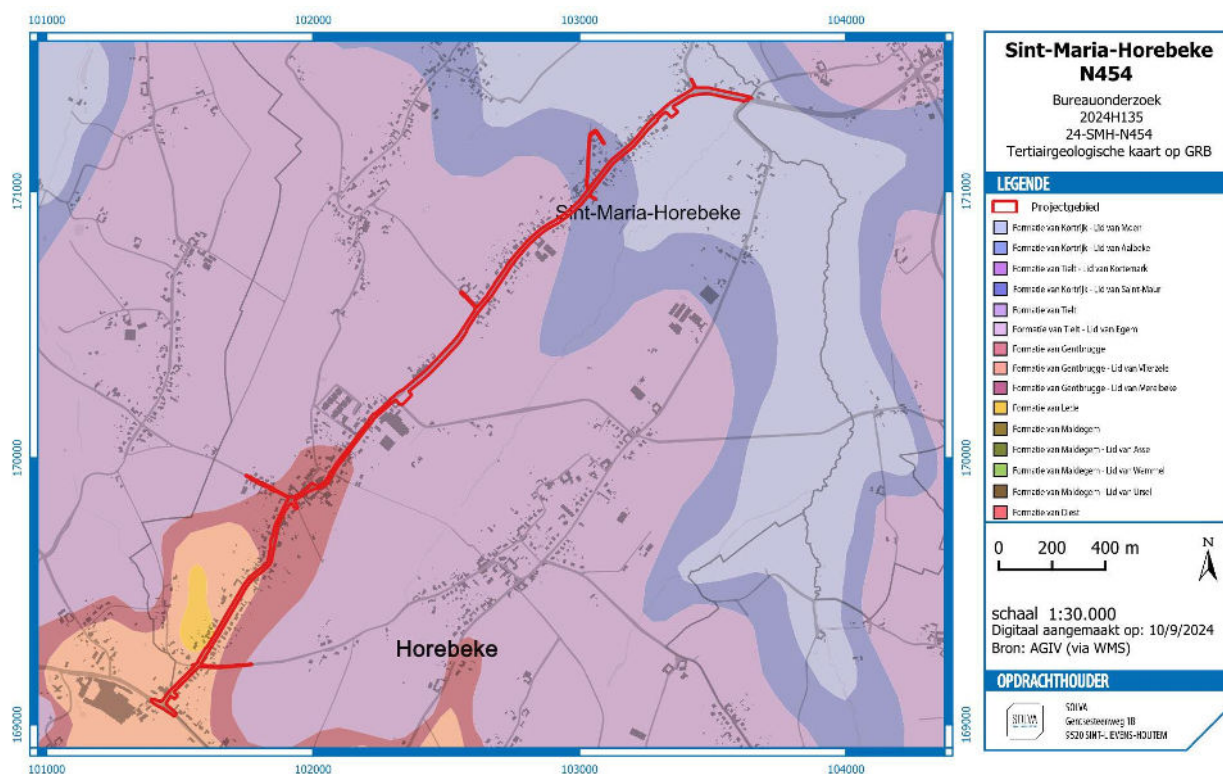
2.2.3.2.2 HET PROJECTGEBIED

De **Quartairgeologische profieltypekaart** (Figuur 24) karakteriseert het projectgebied als Type 2: geen holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de pleistocene sequentie. Het betreffen eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holocene (ELPw) en/of hellingafzettingen van het Quartair (HQ). In het uiterste noorden raakt het projectgebied Type 3a: Holocene en/of Tardiglaciale fluviaatiele afzettingen (a) bovenop de Pleistocene sequentie (3).



Figuur 24: Quartaire geologische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).

Op de **Tertiaire geologische profieltypekaart** (Figuur 25) is te zien dat het projectgebied zich spreidt over vijf verschillende formaties. In het noorden bevindt de Broekestraat zich op de Formatie van Kortrijk, Lid van Moen. Dit is een kleihoudende formatie van grijze klei tot silt. De Pierkestraat en een klein gedeelte van de Broekestraat situeren zich op de Formatie van Kortrijk, Lid van Aalbeke. Het gaat om een donkergrijze tot blauwe klei met glimmers. Het zuidelijk vervolg van de Broekestraat en het begin van de Dorpsstraat zijn gelegen op de Formatie van Tielt, een kleihoudend grijsgroen zeer fijn zand tot silt. Het dorpscentrum met de Dorpsstraat en het Kerkplein bevindt zich op de Formatie van Gentbrugge in het Lid van Merelbeke. Dit vertaalt zich op het terrein in de aanwezigheid van blauwgrijze tot donkergrijze klei, dunne zandlensjes, organisch materiaal en pyrietachtige concreties. Het zuidelijk vervolg van de Dorpsstraat is gelegen op de Formatie van Gentbrugge, Lid van Vlierzele. Hier kunnen we spreken van een glauconiet- en glimmerhoudend groen tot grijsgroen fijn zand, soms kleihoudend, met plaatselijk dunne zandsteenbankjes. Ten noorden van de zijstraat Hoek grenst de Dorpsstraat eveneens aan de Formatie van Lede, een kalk- en fossielhoudend lichtgrijs fijn zand met basisgrind en soms kalksteenbanken.



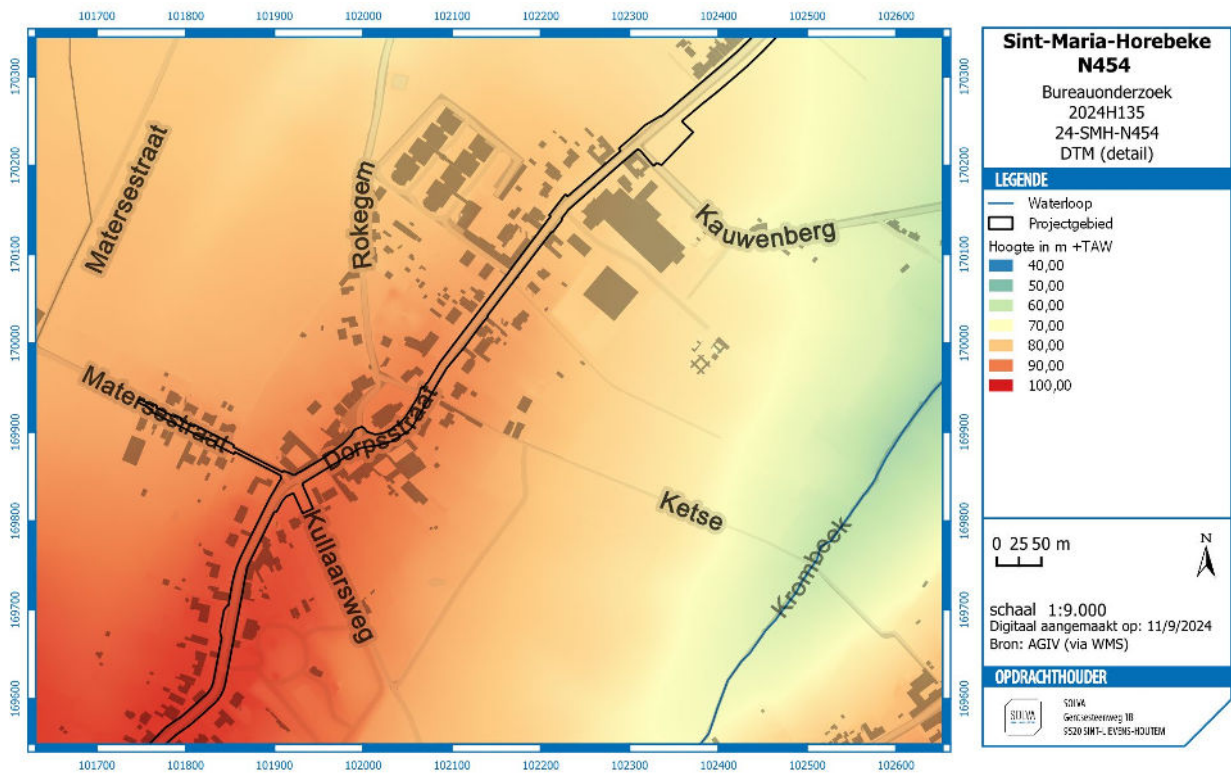
Figuur 25: Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).

2.2.3.3 FYSISCH-GEOGRAFISCHE SITUERING

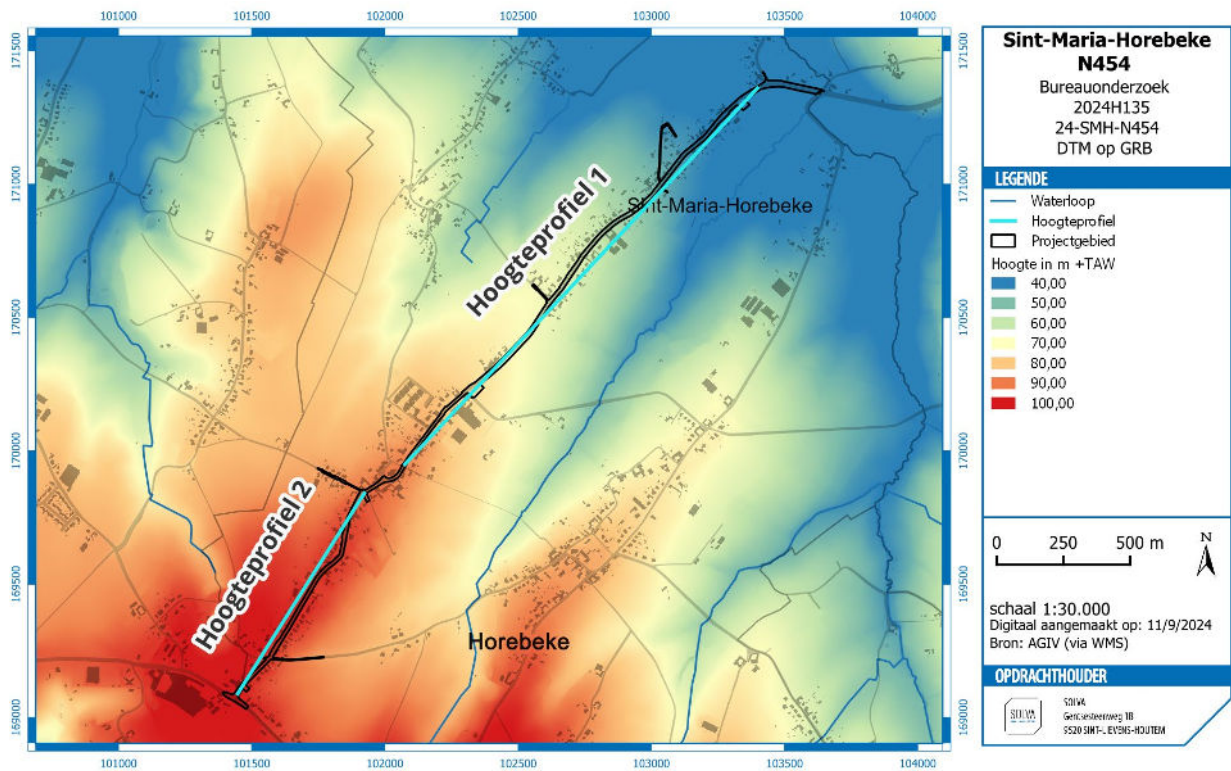
De gemeente Horebeke is gelegen ten oosten van de Schelde op de helling van een heuvelrug van de Vlaamse Ardennen. Sint-Maria-Horebeke is een landelijk dorp met een sterk golvend bodemreliëf van 25m ten noorden tot 102m ten zuiden, karakteristiek voor de Vlaamse Ardennen.⁸ Het landschap van de Vlaamse Ardennen is het gevolg van langdurige rivier- en hellingerosie.

Het projectgebied ligt in een omgeving uitgesneden door een ruim aantal beekvalleien. Op het **hoogtemodel** is te zien hoe het projectgebied, de N454, de noordoostelijke gerichte heuvelrug volgt en afhelt richting de Peerdestokbeek (Figuur 27). De Peerdestokbeek ontspringt in Zegelsem en heeft een brede beekvallei met verschillende zijtakken. De flanken van de heuvelrug, waar het projectgebied zich bevindt, worden aldus begrensd door aftakkingen van deze beek, o.a. de zuidoostelijk gelegen Krombeek. Het projectgebied zelf kent een sterk hellend reliëf naar het noordoosten van ca. +100m TAW in het zuiden naar ca. +32m TAW in het noordoosten aan de Peerdestokbeek (Figuur 28 & Figuur 29). Ter hoogte van het kerkplein bedraagt de TAW ongeveer +89m. Algemeen loopt de N454 dus sterk af in noordoostelijke richting, vanaf de N8, top van de heuvelkam, richting het alluvium van de Peerdestokbeek.

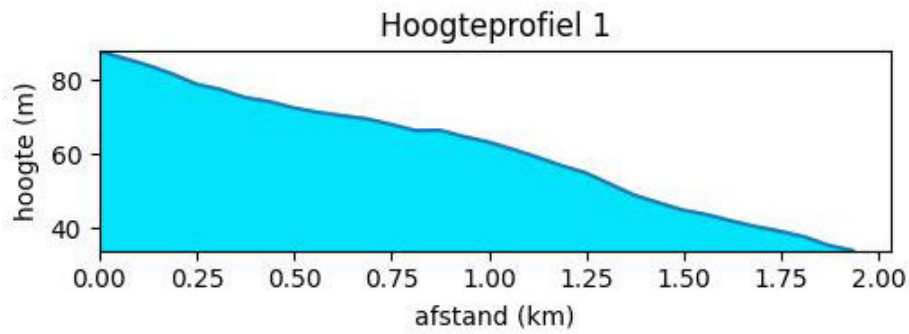
⁸ <https://inventaris.onroerendergoed.be/themas/14355>.



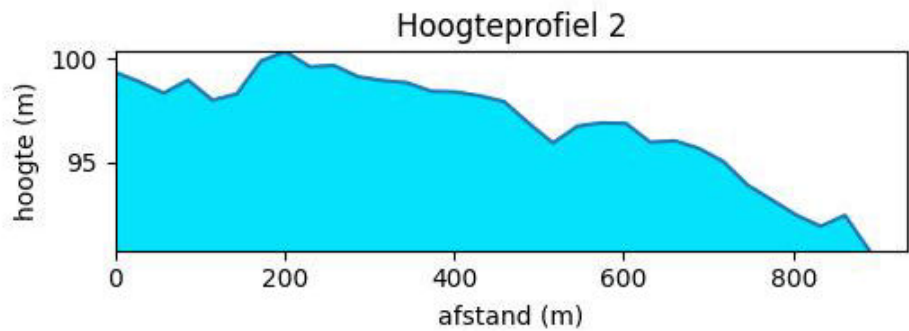
Figuur 26: Digitaal hoogtemodel centrum Sint-Maria-Horebeke (detail) met aanduiding van het projectgebied (DHM II, DTM; bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 11/09/2024).



Figuur 27: Hoogtemodel van het projectgebied met aanduiding van hoogteprofiel 1 en 2 (DHM II, DTM; bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 11/09/2024).

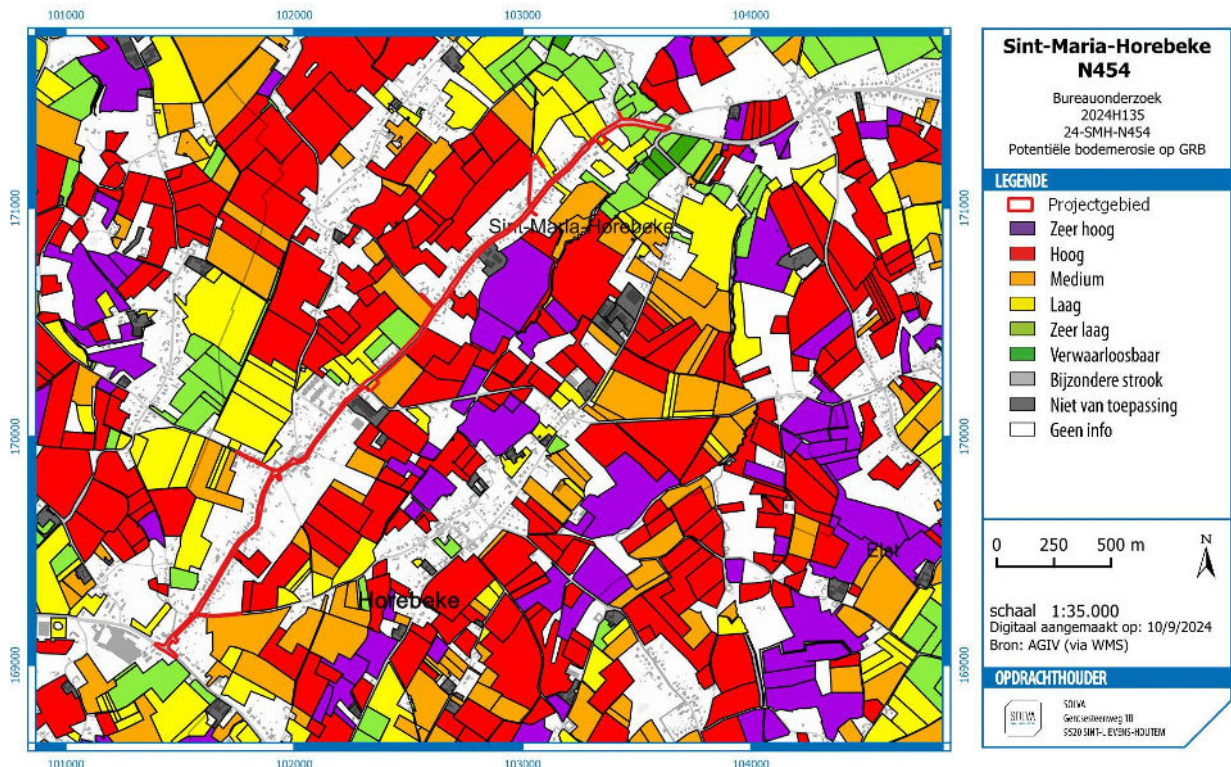


Figuur 28: Hoogteprofiel 1 (DHM II, DTM; bron: AGIV, eigen bewerking; digitaal aangemaakt op 08/08/2024).



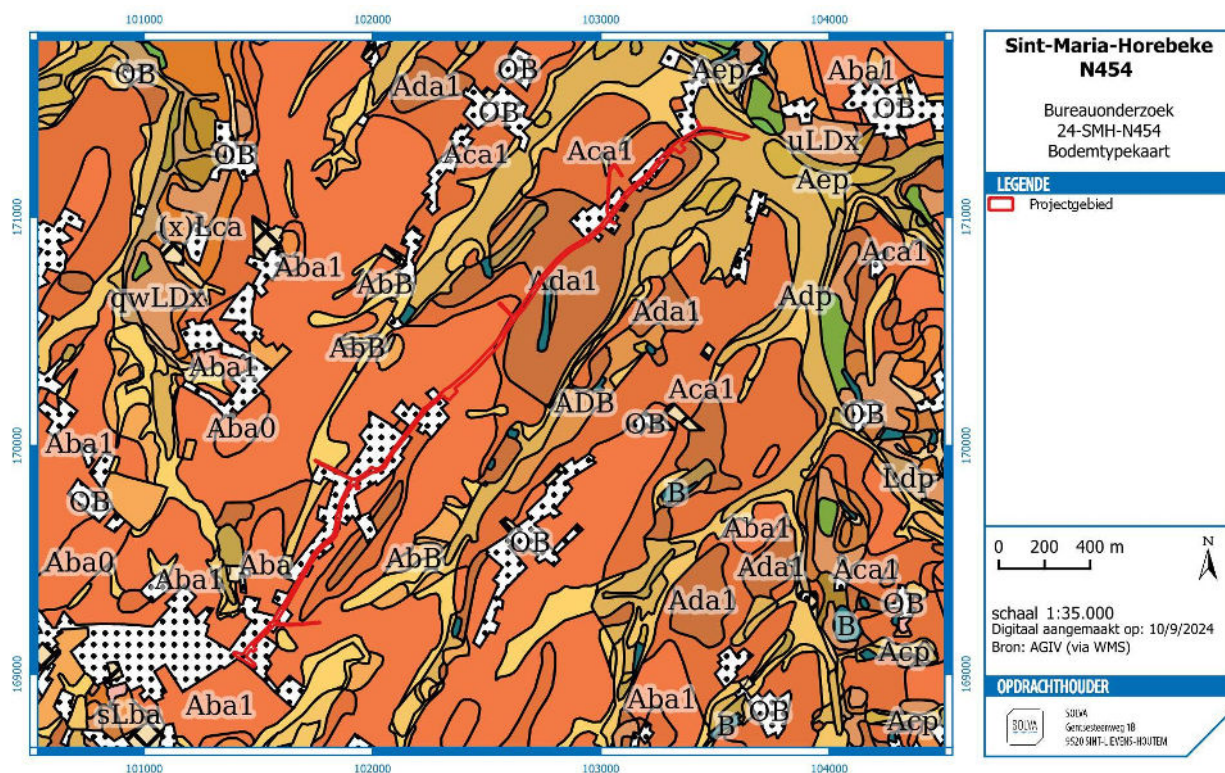
Figuur 29: Hoogteprofiel 2 (DHM II, DTM; bron: AGIV, eigen bewerking; digitaal aangemaakt op 08/08/2024).

De **potentiële bodemerosiekaart** (Figuur 30) toont voor het projectgebied geen informatie. Voor de omliggende gronden varieert de potentiële erosiegevoeligheid van een zeer lage tot een (zeer) hoge erosiegraad.



Figuur 30: Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).

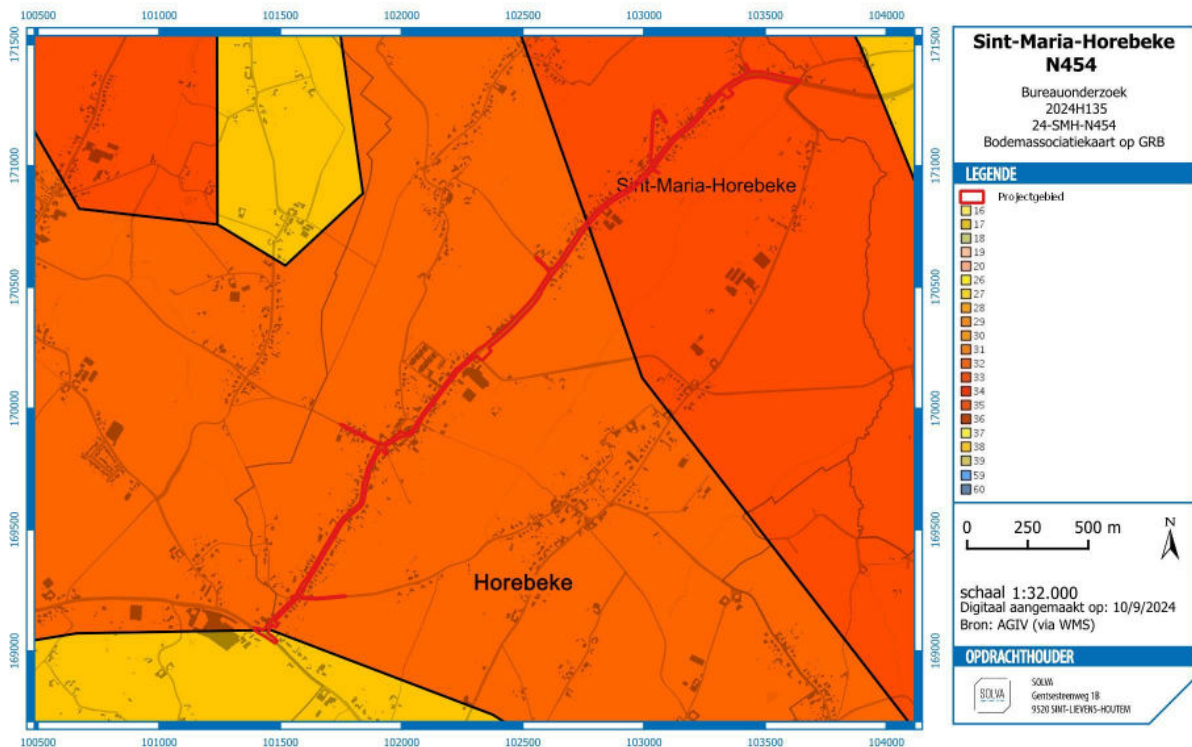
De **bodemkaart** (Figuur 31) geeft aan dat het projectgebied grotendeels bebouwd gebied (OB) is. De gronden rondom worden hoofdzakelijk gekarteerd als een matige droge leembodem (Aca1) tot droge, niet gleyige leembodem (Aba/Aba1) met textuur B horizont of weinig duidelijke kleur B horizont en een A horizont dunner dan 40cm. Meer noordelijk bevindt zich een matige natte leembodem met textuur B horizont of weinig duidelijke kleur B horizont (Ada1). Het meest noordoostelijke punt van het projectgebied bevindt zich op een matig natte (Adp) tot natte (Ahp) leembodem zonder profielontwikkeling.



Figuur 31: Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).

Op de **bodemassociatiekaart** (Figuur 32) situeert het projectgebied zich over drie verschillende associaties. Het bevindt zich grotendeels op een matig droge associatie van leemgronden met textuur B horizont (associatie 32). Ten noorden hiervan bevindt zich een matig natte associatie van leemgronden met textuur B horizont (associatie 33). Ten zuiden raakt het projectgebied associatie 38: niet gedifferentieerde zandlemige of lemige substraatgronden op een klei-zandcomplex.

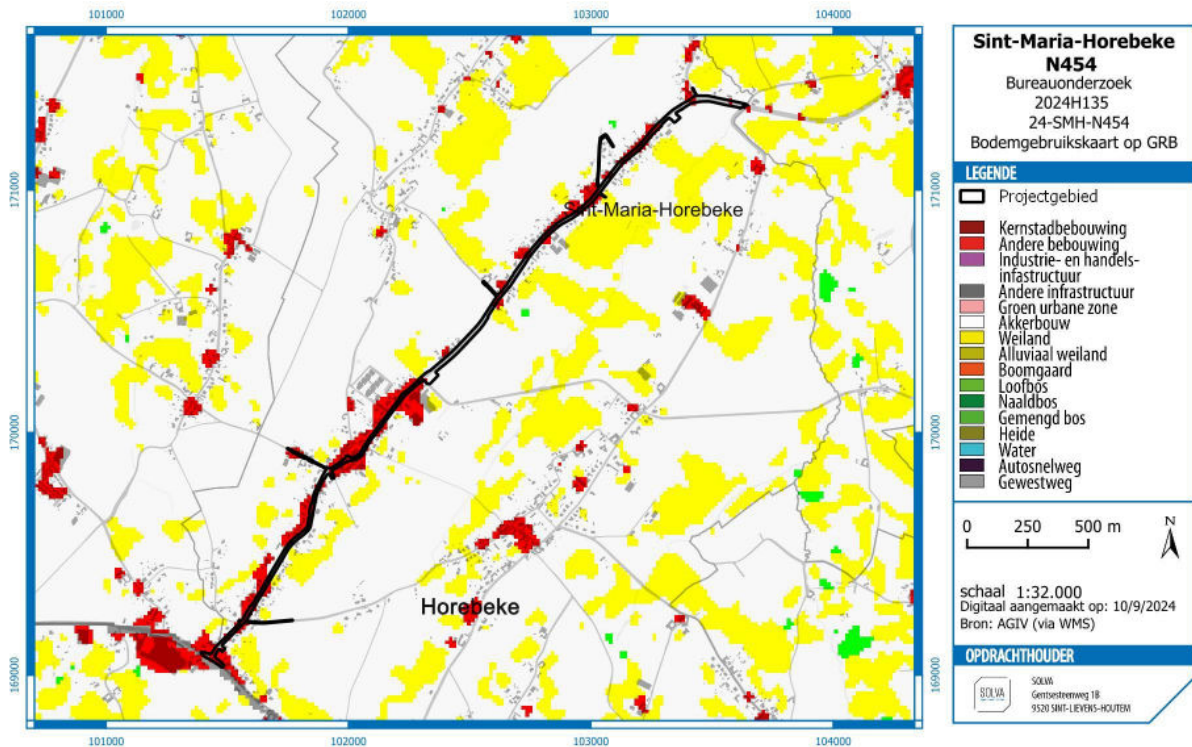
Voor het gebied is **geen geomorfologische kaart** beschikbaar.



Figuur 32: Bodemassociatiekaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).

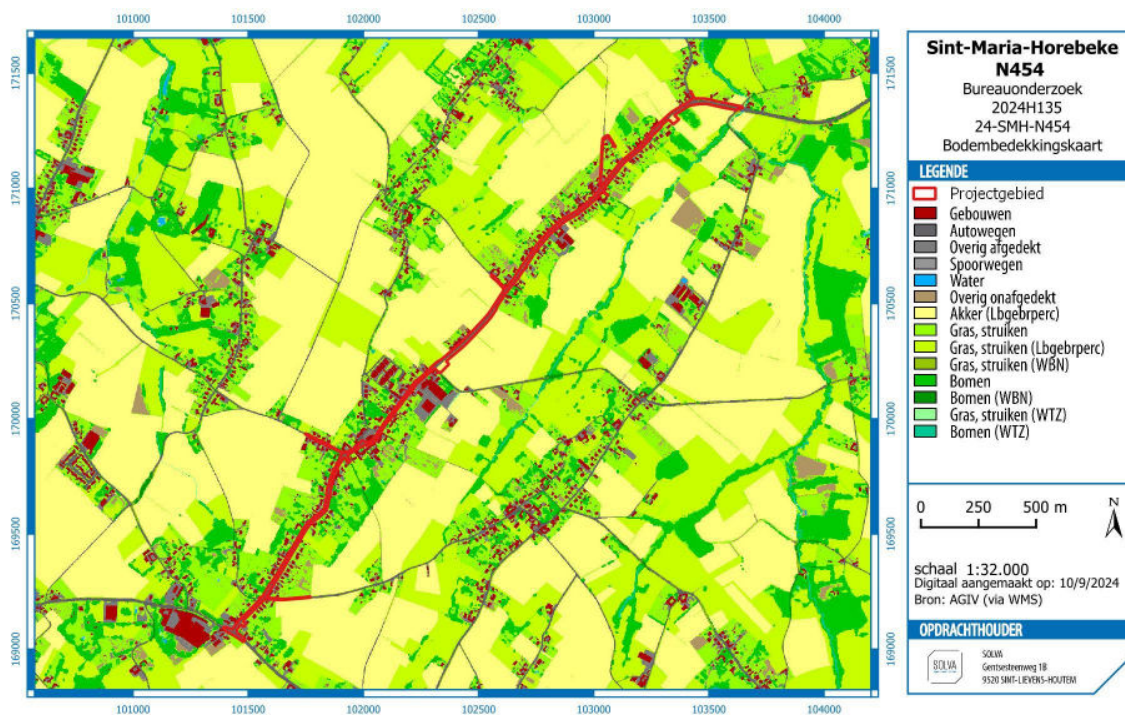
2.2.3.4 GRONDGEBRUIK

Op de **bodemgebruikskaart** (Figuur 33) is te zien dat het projectgebied als gewestweg staat gekarteerd omgeven door enerzijds ‘andere bebouwing’ (rood), gedefinieerd als bodem die bedekt wordt door structuren en/of verhard is, en anderzijds weiland (geel) en akkerbouw (wit).



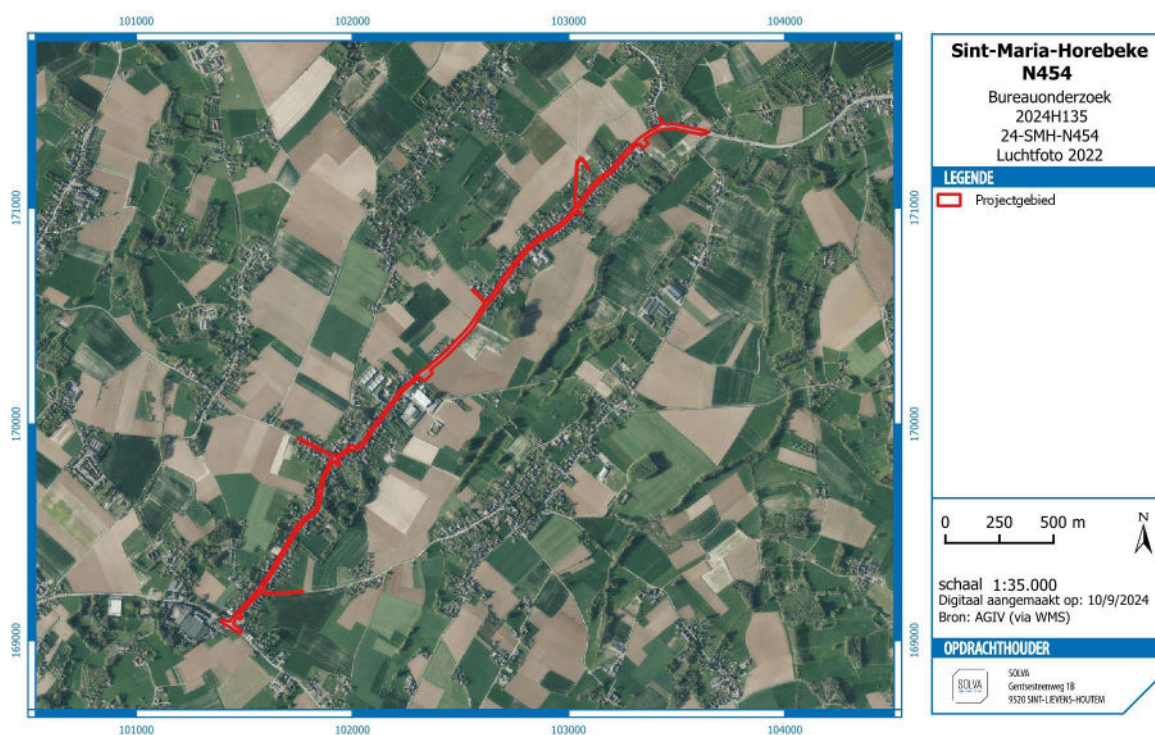
Figuur 33: Bodemgebruikskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).

De **bodembedekkingskaart** (Figuur 34) geeft een waarheidsgetrouw beeld van de huidige situatie van het projectgebied: een autoweg (donkergrijs) met aangrenzende gebouwen (rood), akkers (geel), grassen, struiken en bomen (lichtgroen, groen en donkergroen).



Figuur 34: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024)

Een **recente luchtfoto** uit 2022 (Figuur 35) toont de huidige situatie. Een gedetailleerde beschrijving van de bestaande toestand van het projectgebied is beschreven onder 2.1.2.1.



Figuur 35: Luchtfoto uit 2022 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).

2.2.4 HET ONDERZOCHE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN HISTORISCH KADER

2.2.4.1 HISTORISCH KADER

Het projectgebied is gelegen in de gemeente Horebeke, in het zuiden van de provincie Oost-Vlaanderen. Horebeke is een fusiegemeente die in 1977 is ontstaan door de samensmelting van Sint-Maria-Horebeke en Sint-Kornelis-Horebeke.⁹ Het projectgebied situeert zich in Sint-Maria-Horebeke en doorsnijdt de dorpskern.

2.2.4.1.1 ALGEMENE GESCHIEDENIS VAN SINT-MARIA-HOREBEKE

De oudste vermelding van Sint-Maria-Horebeke dateert van 1090 (*'Horenbecca'*), 1115 (*'Marie de superiore Horenbecca'*) en 1186 (*'Horenbecca'*).¹⁰ Het is een Germaans toponiem verwijzend naar *'hurnjon'*, uitloper van het hoogland en *'baki'*, beek. In de middeleeuwen maakte Sint-Maria-Horebeke deel uit van het Land van Aalst, meer specifiek de baanderij Schorisse. Het gehucht bezat een eigen baljuw, meier, schepenbank en een leenhof. Het leenhof was over civiele en criminele zaken bevoegd, afhankelijk van het grafelijk leenhof van Aalst. De heren van de heerlijkheid Rokegem, een enclave op het grondgebied, stamden af van Gavere.

Sint-Maria-Horebeke is van oudsher een landbouwdorp, aangevuld met huiselijke textielnijverheid. In de middeleeuwen was dit waarschijnlijk hoofdzakelijk de wolweverij, daarna linnenweverij tot omstreeks 1850 en tapijtweverij in de 16de en 17de eeuw. Na de Eerste Wereldoorlog gingen deze tradities vrijwel teniet. De huidige economie bestaat uit landbouw, moderne melkerij en pendelarbeid naar het Aalsterse en het Brusselse.¹¹

2.2.4.1.2 DE ONZE-LIEVE-VROUW-HEMELVAARTKERK

In de middeleeuwen bezat de Sint-Salvatorabdij van Ename het patronaatsrecht over de parochiekerk van Sint-Maria-Horebeke, gewijd aan Onze-Lieve-Vrouw. In 1788 werd de oude eenbeukige romaanse kruiskerk uit de 12de eeuw volledig gesloopt voor de bouw van een classicistische kerk. Deze driebeukige kerk van vijf traveeën met vooruitspringend portaal dateert uit 1789 - 1790. Op het torenkruis staat het jaartal 1790 en naar verluidt ook op een balk onder de torenspits. De nieuwe kerk werd opgetrokken in baksteen op een plint van vermoedelijk hergebruikte zandstenen. De kerk is naar het noordoosten georiënteerd. De kerkhofmuur, voor het eerst vermeld in 1515, werd in 1917 en in 1921 volledig afgebroken, heropgebouwd en voorzien van een ijzeren hekken.¹²

Als voorbeeld van een laat-18de-eeuws kerkgebouw, dat niet het resultaat is van successieve verbouwingen doch als één geheel werd geconcipeerd, is de parochiekerk met haar toren achteraan het koor en haar sobere uitwendige baksteenbouw vrijwel uniek (Foto 9).¹³

2.2.4.2 INVENTARIS ONROEREND ERFGOED

Sint-Maria-Horebeke is voornamelijk een landbouw- en woongemeente. Het dorpscentrum heeft het uitzicht van een typisch straatdorp met een gevarieerde lintbebouwing aan weerszijden van de Dorpsstraat. Het dorp wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van woonhuizen voor notabelen, arbeiderswoningen, boerenhuisjes en hoevecomplexen met boomgaarden en erfbeplantingen. De dorpskom van Sint-Maria-Horebeke is sinds 1999 een beschermd dorpsgezicht en sinds 2023 vastgesteld bouwkundig erfgoed.¹⁴ Het gekasseide Kerkplein (met bermen) is sinds 1997 beschermd als monument.¹⁵ Het aan het Kerkplein gelegen Gemeentehuis en Vredegerecht, opgetrokken in neogotische stijl in 1895, is ook beschermd als

⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2024: Horebeke [online]

<https://id.erfgoed.net/themas/13261> (geraadpleegd op 20-08-2024)

¹⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2024: Sint-Maria-Horebeke [online]

<https://id.erfgoed.net/themas/14355> (geraadpleegd op 20-08-2024)

¹¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2024: Dorpskom Sint-Maria-Horebeke [online]

<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/300137> (geraadpleegd op 20-08-2024)

¹² Agentschap Onroerend Erfgoed 2024: Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart [online]

<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/43791> (geraadpleegd op 22-08-2024)

¹³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2024: Dorpskom Sint-Maria-Horebeke [online]

<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/300137> (geraadpleegd op 20-08-2024)

¹⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2024: Dorpskom Sint-Maria-Horebeke [online]

<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/300137> (geraadpleegd op 20-08-2024)

¹⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2024: Gekasseid kerkplein [online]

<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/306654> (geraadpleegd op 22-08-2024)

monument (1999) en vastgesteld bouwkundig erfgoed (2009).¹⁶ De Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk (bouwjaar 1789 - 1790) wordt beschermd als monument sinds 1974, de kerkhofmuur sinds 1997. De parochiekerk is tevens vastgesteld bouwkundig erfgoed sinds 2009.¹⁷

Het centrum van Sint-Maria-Horebeke vormt een voorbeeld van een homogeen behouden dorpskom met een karakteristieke 18de- 19de-eeuwse bouwtypologie die een weerspiegeling vormt van de sociale context. In het dorpscentrum, langsheen de Dorpsstraat, genieten dan ook nog meerdere herenhuizen, burgerwoningen, villa's en boerenwoningen een bescherming als monument en/of vastgesteld bouwkundig erfgoed¹⁸, zoals ook de 19de-eeuwse Dekenij Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartparochie (Dorpsstraat 19).¹⁹



Foto 9: De Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk (© Agentschap Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/afbeeldingen/157650>).

¹⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2024: Gemeentehuis en Vrederecht Sint-Maria-Horebeke [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/43792> (geraadpleegd op 20-08-2024)

¹⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2024: Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/43791> (geraadpleegd op 22-08-2024)

¹⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2024: Dorpskom Sint-Maria-Horebeke [online] <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/138607> (geraadpleegd op 22-08-2024) en <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/7501> (geraadpleegd op 22-08-2024)

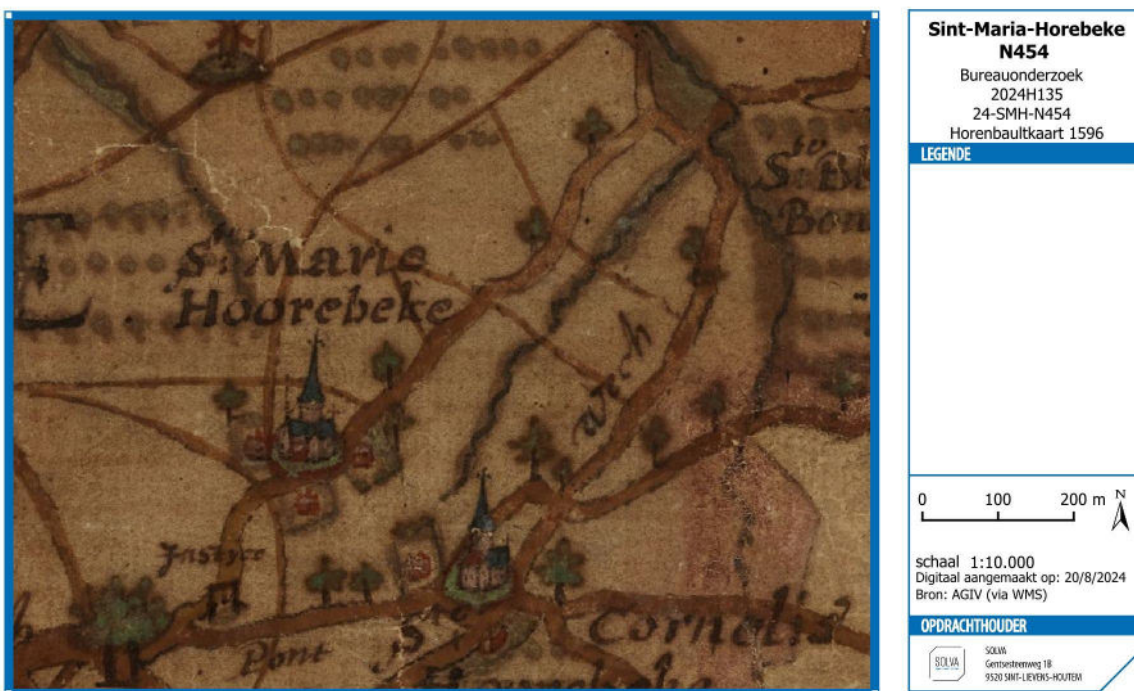
¹⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2024: Dekenij Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartparochie [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/43762> (geraadpleegd op 22-08-2024)

2.2.4.3 HISTORISCH-CARTOGRAFISCHE DOCUMENTEN

2.2.4.3.1 KAART VAN HORENBULT (1596)

Op de Horenbaultkaart wordt de parochiekerk van Sint-Maria-Horebeke voor het eerst afgebeeld (Figuur 36). Er wordt een eenbeukige kerk in kruisvorm met vieringtoren weergegeven, omgeven door een kerkhof. Dit zou nog de romaanse kerk zijn, pas in 1788 afgebroken. De afbeeldingswijze van de kerken is echter op de Horenbaultkaart niet steeds representatief voor de werkelijkheid.

De N454 (het projectgebied) is duidelijk herkenbaar en ook de zijstraten zijn te onderscheiden. Het 16de-eeuws stratenpatroon lijkt aldus reeds sterk overeen te komen met de huidige situatie. Enkel het wegtracé van de Kauwenberg lijkt een latere aanpassing. De Biesestraat dat uitloopt in de Kauwenberg loopt hier rechtdoor naar de N454, tot recht tegenover de Tonnestraat. Tegenwoordig maakt de Kauwenberg een bocht dichter naar de dorpskern toe. Langsheen de Dorpsstraat en in de dorpskern is weinig bebouwing weergegeven. Op het kruispunt met de Koekoekstraat, de weg die leidt naar Sint-Kornelis-Horebeke, staat een galg afgebeeld voorzien van het bijschrijft 'Justyce'.

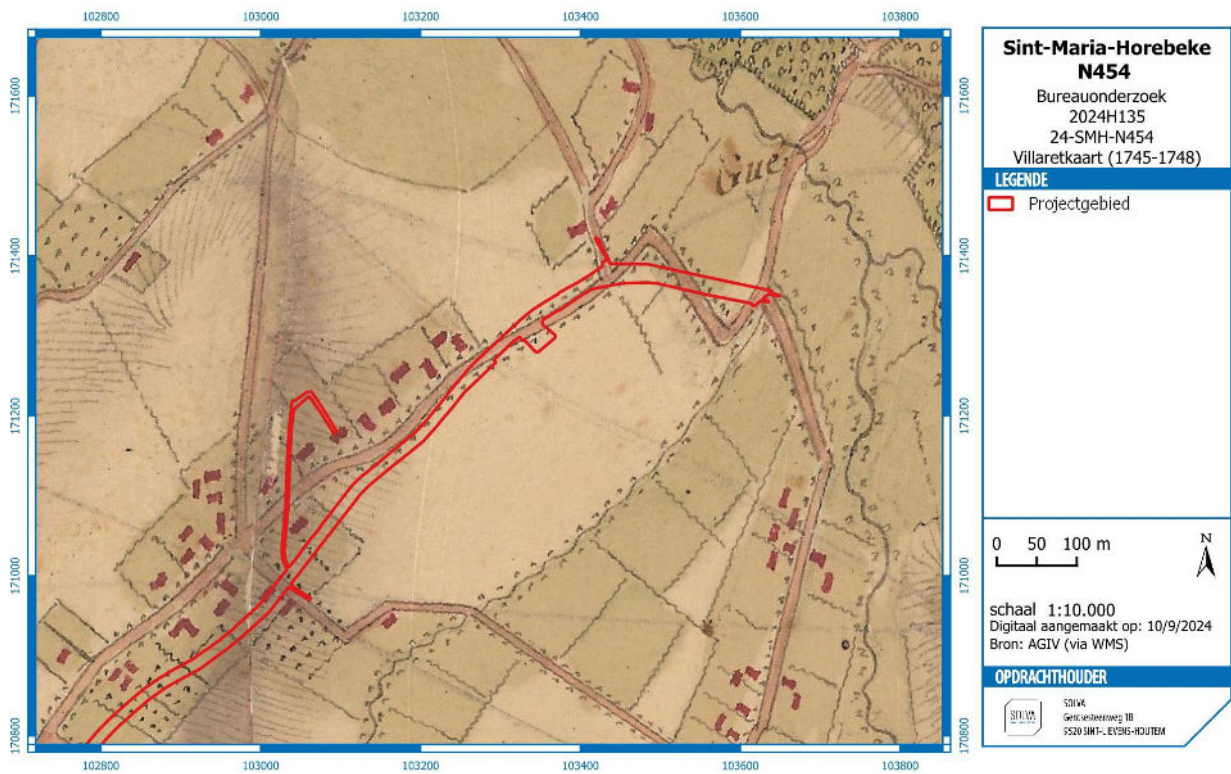


Figuur 36: Kaart van Horenbault met het dorpscentrum van Sint-Maria-Horebeke en omgeving (© Parijs, Bibliothèque national de France, Cartes et plans, Rés. Ge AA. 817).

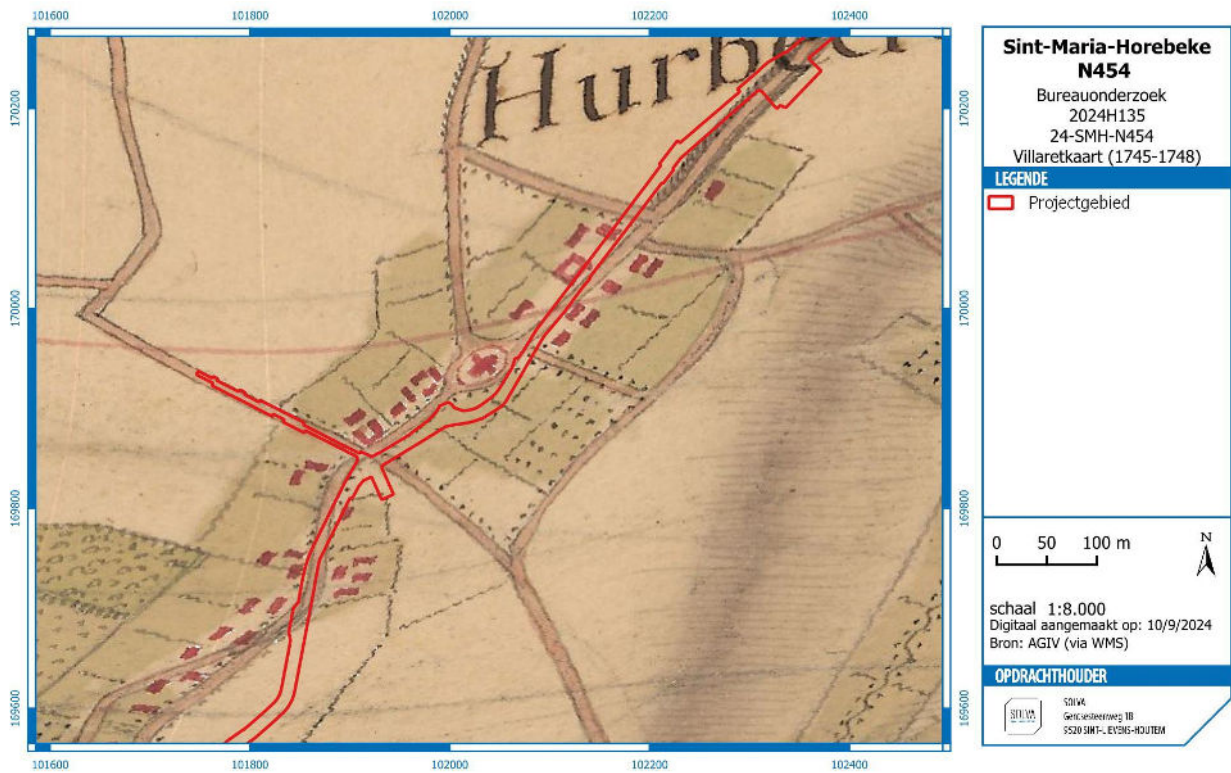
2.2.4.3.2 VILLARETKAART (1745 – 1748)

Door een foutenmarge bij het georefereren van de Villaretkaart, komt de projectie van het projectgebied niet perfect overeen met de onderliggende kaart. Desalniettemin herkennen we opnieuw de straattracés. De Kauwenberg heeft nu wel de knik richting het dorpscentrum gemaakt, maar het laatste straatsegment komt nog niet overeen met de huidige ligging. Ook het noordelijk uiteinde van het projectgebied, het laatste gedeelte van de Broekestraat van aan de straat Smarre, kent een ander verloop (Figuur 37).

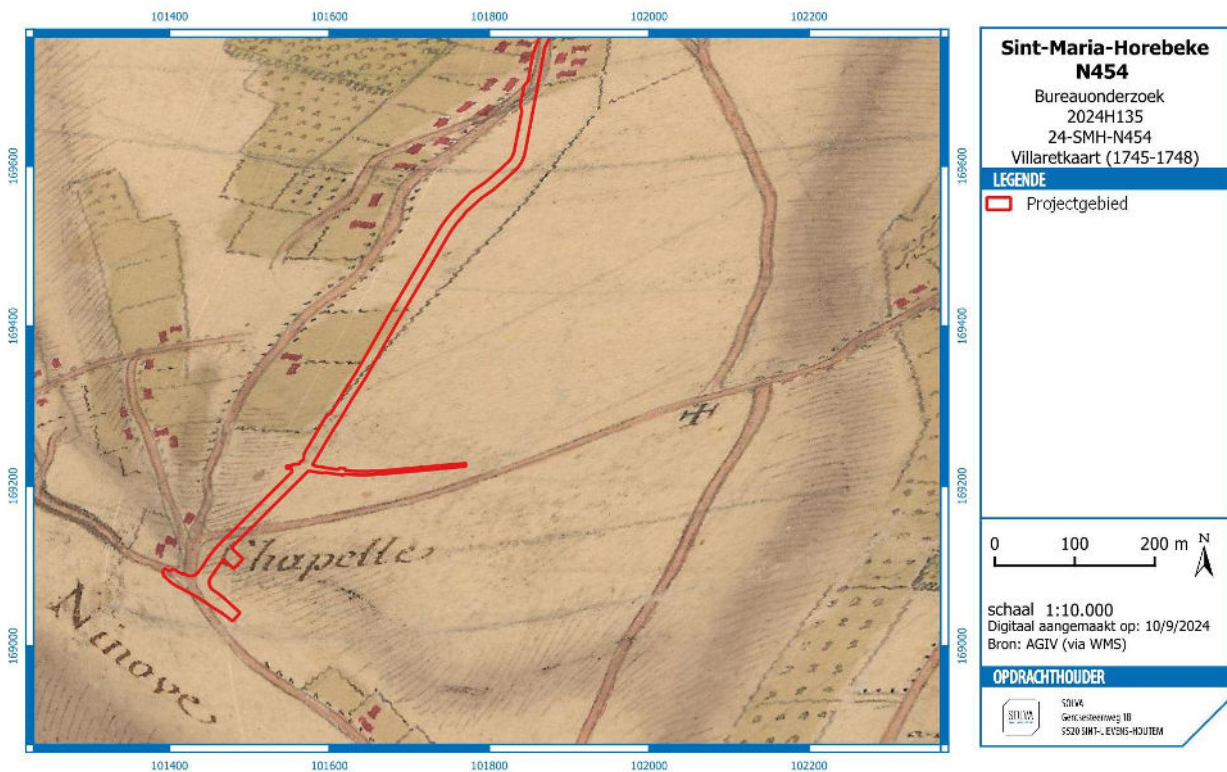
De omgeving is, in vergelijking met de Horenbaultkaart, meer nauwgezet weergegeven. Er wordt een versnipperd landschap afgebeeld waar percelen met tuinbouw, boomgaarden, akkers en bos elkaar afwisselen. De Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk is simpelweg als een kruisvormig gebouw afgebeeld, omgeven door een kerkhofmuur. Er wordt ook reeds meer bewoning getekend in de dorpskern dat zich als lintbebouwing aan de Dorpsstraat concentreert (Figuur 38). Op het kruispunt met de Koekoekstraat staat nu 'Chapelle' te lezen (Figuur 39).



Figuur 37: Kaart van Villaret van het noordelijk gedeelte van het projectgebied (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).



Figuur 38: Kaart van Villaret met aanduiding van het projectgebied in het dorpscentrum van Sint-Maria-Horebeke (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).



Figuur 39: Kaart van Villaret van het zuidelijk gedeelte van het projectgebied, aan het kruispunt van de N454 met de N8 (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).

2.2.4.3.3 JOZEF JOHAN FRANS FERRARIS – KABINETSKAART DER OOSTENRIJKSE NEDERLANDEN EN HET PRINSDOM LUIK (1771-1778)

Op de Ferrariskaart zijn de oude wegtracés, rekening houdend met de afwijkingen op de georeferentie, opnieuw herkenbaar als de voorlopers van de huidige straten. Het tracé van de Pierkestraat lijkt echter niet afgebeeld, ook de Kauwenberg en het noordelijk uiteinde van het projectgebied kennen nog steeds lichtjes een ander verloop. Wat het landschap betreft vertoont de Ferrariskaart weinig wijzigingen ten opzichte van de Villaretkaart.

Aan het kruispunt van de N454 met de N8, op de locatie waar een nieuwe parkeerzone wordt aangelegd, wordt voor het eerst bewoning afgebeeld (Figuur 42). Een woonerf met drie gebouwen wordt omgeven door struiken en/of bomen. De geplande parking lijkt dus boven één van deze gebouwen te komen. Op de locatie van de tweede parkeerzone, aan de Kullaarsweg, ligt een tuin/graszone (Figuur 41). De toekomstige bufferbekkens bevinden zich op akkerland (Figuur 40 & Figuur 41). De Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk is opvallend niet als kruisvorm afgebeeld zoals op de Villaretkaart. Althans betreft het hier ook nog de romaanse voorloper. De kerk wordt omgeven door een kerkhofmuur (Figuur 41).



Figuur 40: Kaart van Ferraris van het noordelijk gedeelte van het projectgebied (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).



Figuur 41: Kaart van Ferraris met aanduiding van het projectgebied in het dorpscentrum van Sint-Maria-Horebeke (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).



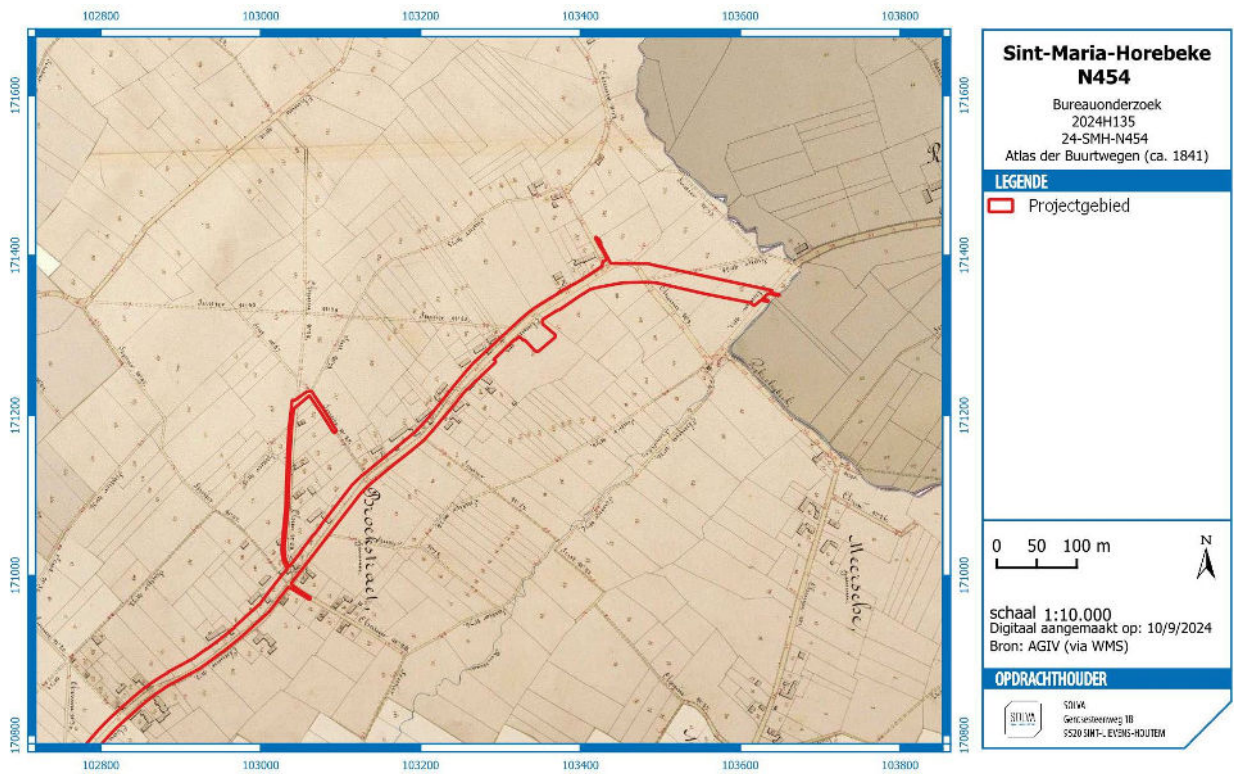
Figuur 42: Kaart van Ferraris van het zuidelijk gedeelte van het projectgebied (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).

2.2.4.3.4 ATLAS DER BUURTWEGEN (CA. 1841)

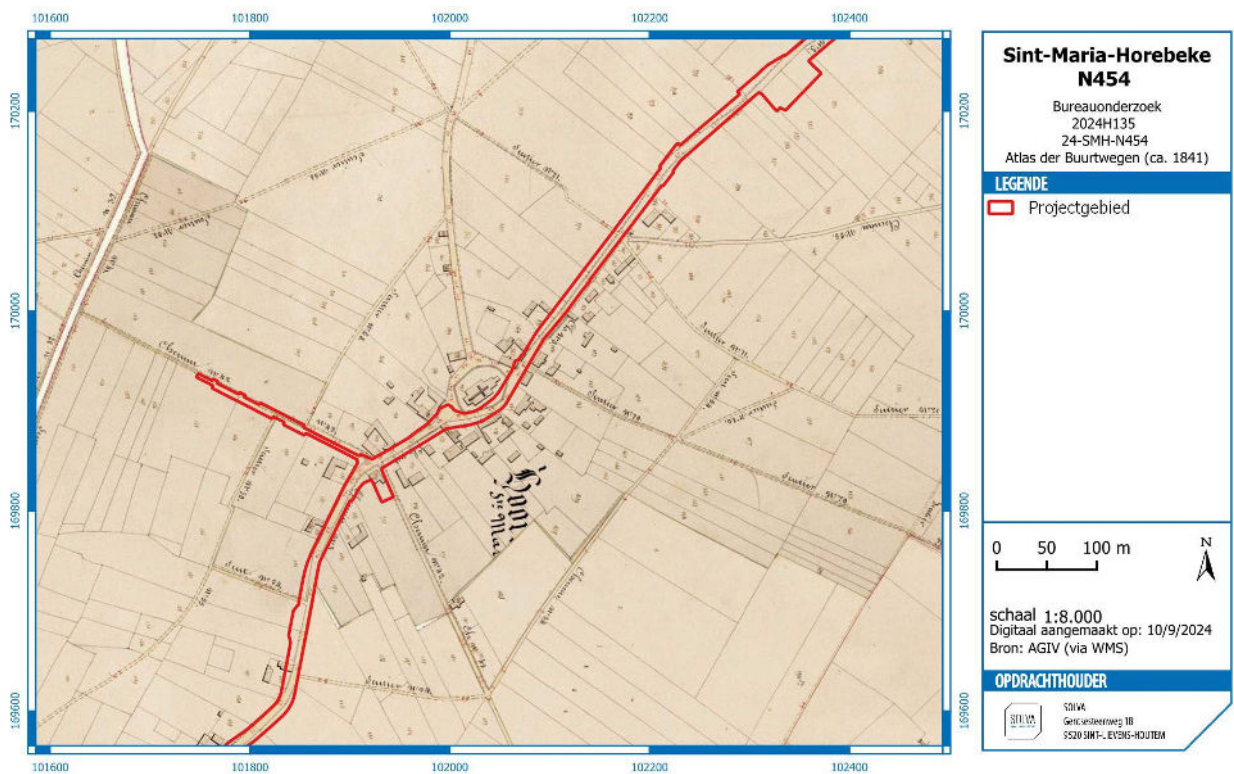
Op de Atlas der Buurtwegen zijn voetwegen (*sentier*) en buurtwegen (*chemin*) en sommige percelen genummerd. Ook wordt de breedte van de straat aangegeven. Het stratenpatroon heeft grotendeels de vorm aangenomen zoals deze tot op heden bestaat, met uitzondering van de Kauwenberg en het noordoostelijk straatgedeelte van het projectgebied, vanaf de Smarre (Figuur 43). Het dorpsbeeld wordt nog steeds bepaald door lintbebouwing aan weerszijden van de Dorpsstraat en Broekestraat (N454). Een eigenlijk dorpsplein ontbreekt, wel is de bewoning meer geconcentreerd rond de Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk (Figuur 44). De kerk is de huidige 18de-eeuwse kerk. In 1788 werd immers de oude eenbeukige romaanse kruiskerk uit de 12de eeuw volledig gesloopt voor de bouw van een classicistische kerk in 1789 - 1790. De georeferentie van de Atlas der Buurtwegen vertoont nog vrij veel kleine afwijkingen, zoals ook aan de parochiekerk. Toch kunnen we veronderstellen dat de vorm van de kerkhofmuur afwijkt van de huidige kerkhofafbakening. De oorspronkelijke kerkhofmuur, voor het eerst vermeld in 1515, werd in 1917 en in 1921 volledig afgebroken en heropgebouwd.²⁰ Vermoedelijk werd het kerkhof verkleind aan de zuid- zuidoostelijke zijde van de kerk en vergroot aan de noord-, noordoostelijke en westelijke zijde. De oude kerkhofmuur en een deel van het vroegere kerkhof bevinden zich dus mogelijk onder de huidige Dorpsstraat.

Aan beide locaties waar een nieuwe parkeerzone komt, aan het kruispunt van de N454 met de N8 enerzijds en aan de Kullaarsweg anderzijds, is bebouwing weergegeven. Op de eerste locatie gaat het vermoedelijk nog om de hoeve met drie gebouwen zoals reeds afgebeeld op de Ferrariskaart. Mogelijk is deze heropgebouwd of zijn de hoevegebouwen verkeerd gelokaliseerd op de Ferrariskaart. In tegenstelling tot op de Ferrariskaart, situeert de nieuwe parking zich nu ten noorden van de gebouwen, op een lege zone (Figuur 45). Op de hoek met de Kullaarsweg wordt voor het eerst een woning afgebeeld (Figuur 44). Deze parking met groenzone komt aldus gedeeltelijk te liggen waar een 19de-eeuws gebouw heeft gestaan. De percelen waar de bufferbekkens met grachten staan gepland, blijven onbebouwd en in gebruik als wei- of akkerland.

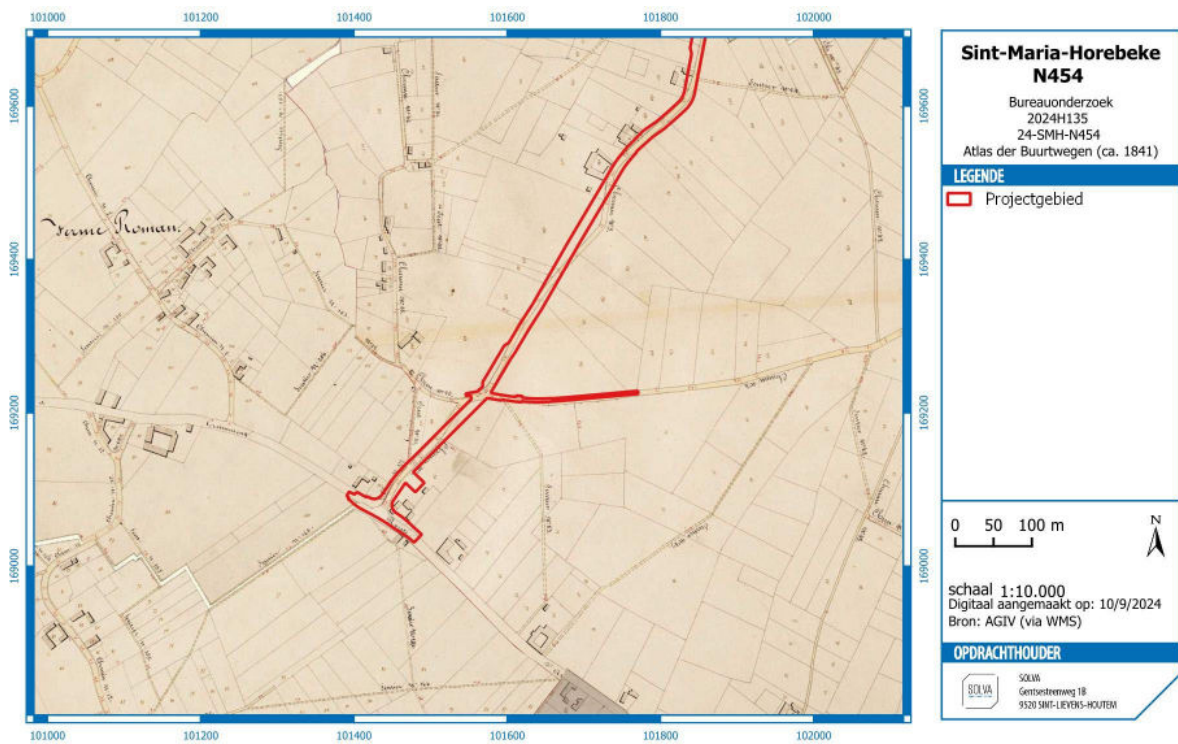
²⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2024: Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/43791> (geraadpleegd op 22-08-2024)



Figuur 43: Atlas der Buurtwegen van het noordelijk gedeelte van het projectgebied (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).



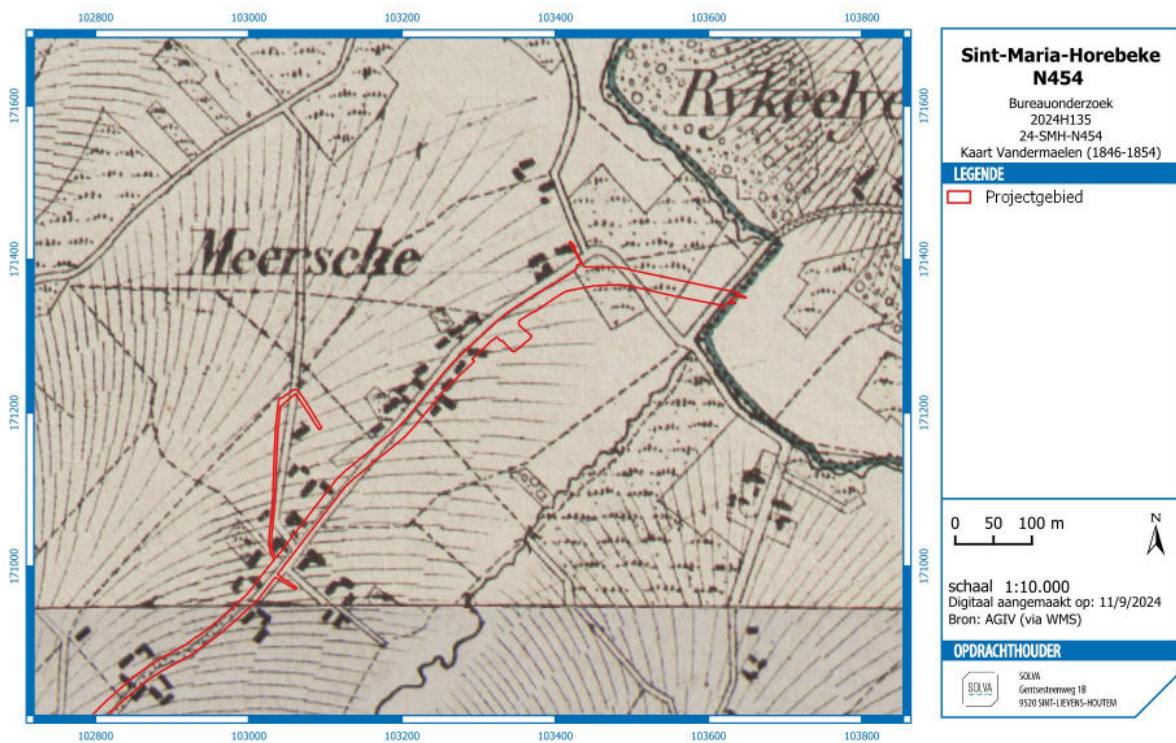
Figuur 44: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied in het dorpscentrum van Sint-Maria-Horebeke (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).



Figuur 45: Atlas der Buurtwegen van het zuidelijk gedeelte van het projectgebied (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).

2.2.4.3.5 PHILIPPE VANDERMAELEN – CARTES TOPOGRAPHIQUES DE LA BELGIQUE (1846-1854)

De Vandermaelenkaart, minder gedetailleerd, geeft geen extra informatie ten opzichte van de Atlas der Buurtwegen.



Figuur 46: Vandermaelenkaart van het noordelijk gedeelte van het projectgebied (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 11/09/2024).



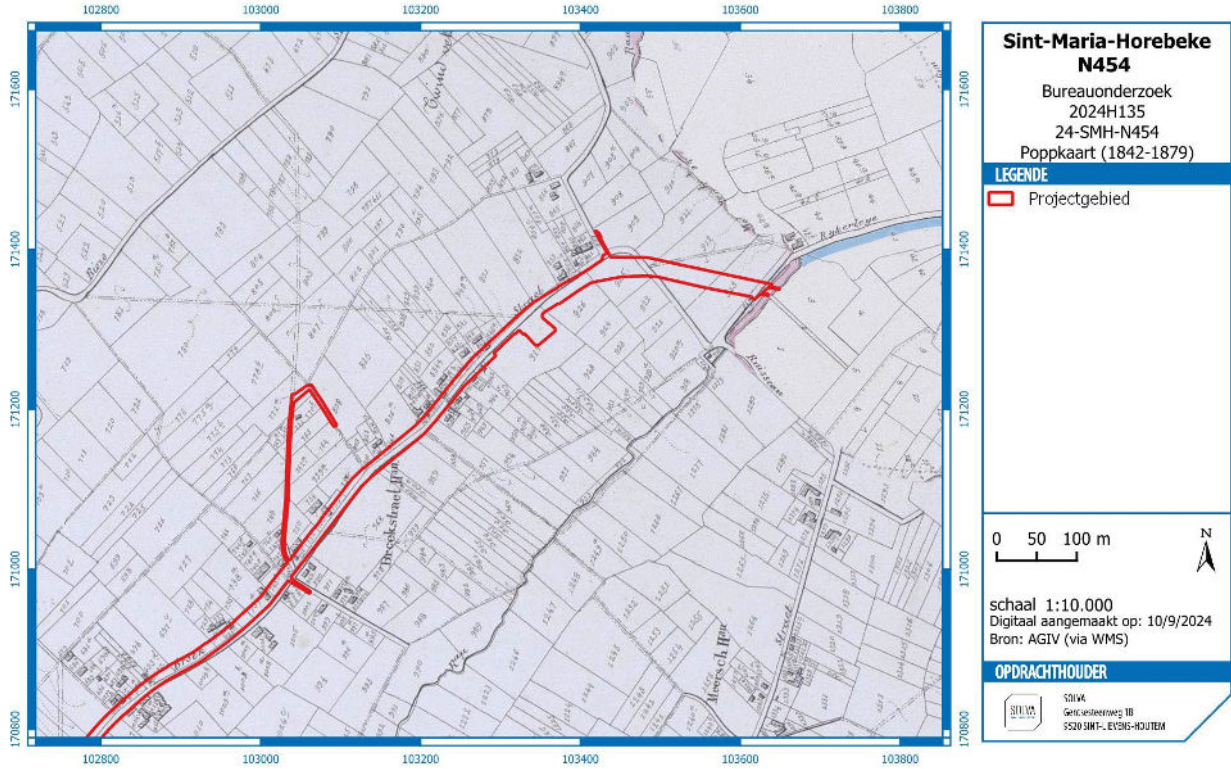
Figuur 47: Vandermaelenkaart met aanduiding van het projectgebied in het dorpscentrum van Sint-Maria-Horebeke (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 11/09/2024).



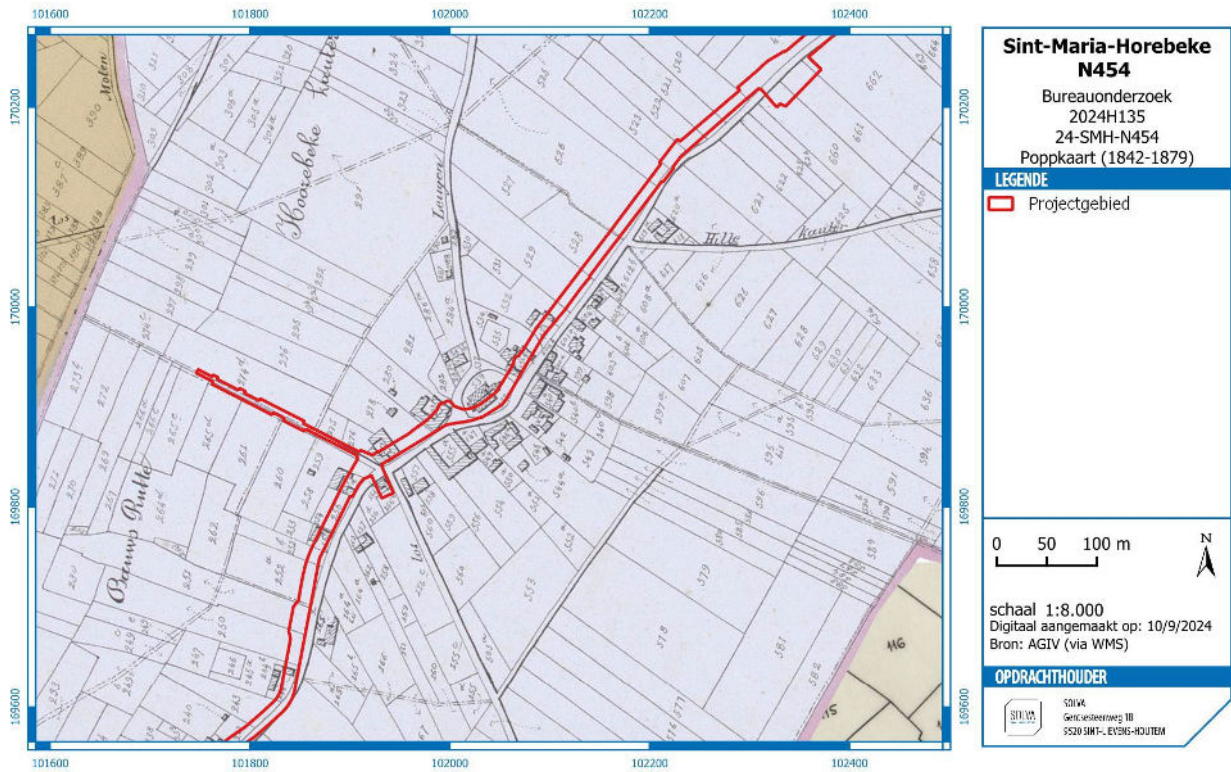
Figuur 48: Vandermaelenkaart van het zuidelijk gedeelte van het projectgebied (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 11/09/2024).

2.2.4.3.6 PHILIPPE CHRETIEN POPP – ATLAS CADASTRAL PARCELLAIRE DE LA BELGIQUE (1842-1879)

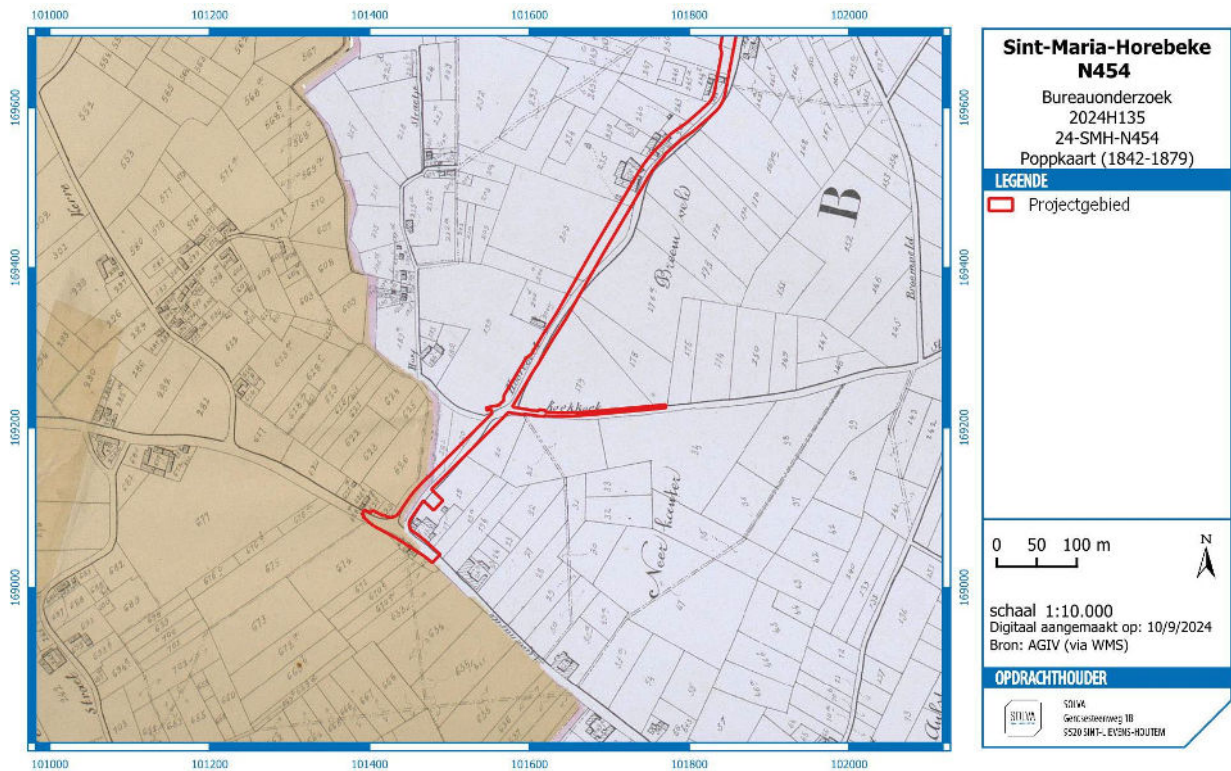
Ook de Poppkaart geeft geen extra informatie ten opzichte van de Atlas der Buurtwegen. Door een grotere foutenmarge in de georeferentie komt het wegtracé en ook duidelijk de ommuring van het kerkhof meer westelijk te liggen (Figuur 50).



Figuur 49: Poppkaart van het noordelijk gedeelte van het projectgebied (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).



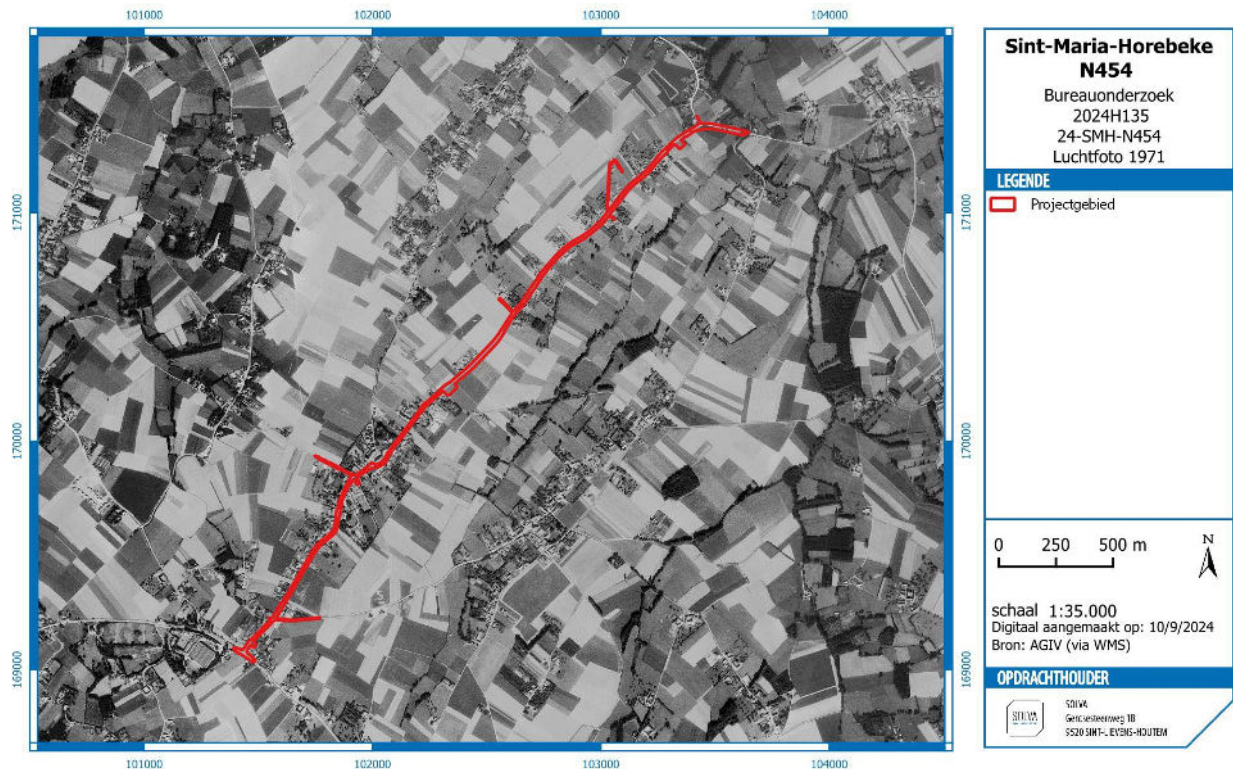
Figuur 50: Poppkaart met aanduiding van het projectgebied in het dorpscentrum van Sint-Maria-Horebeke (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).



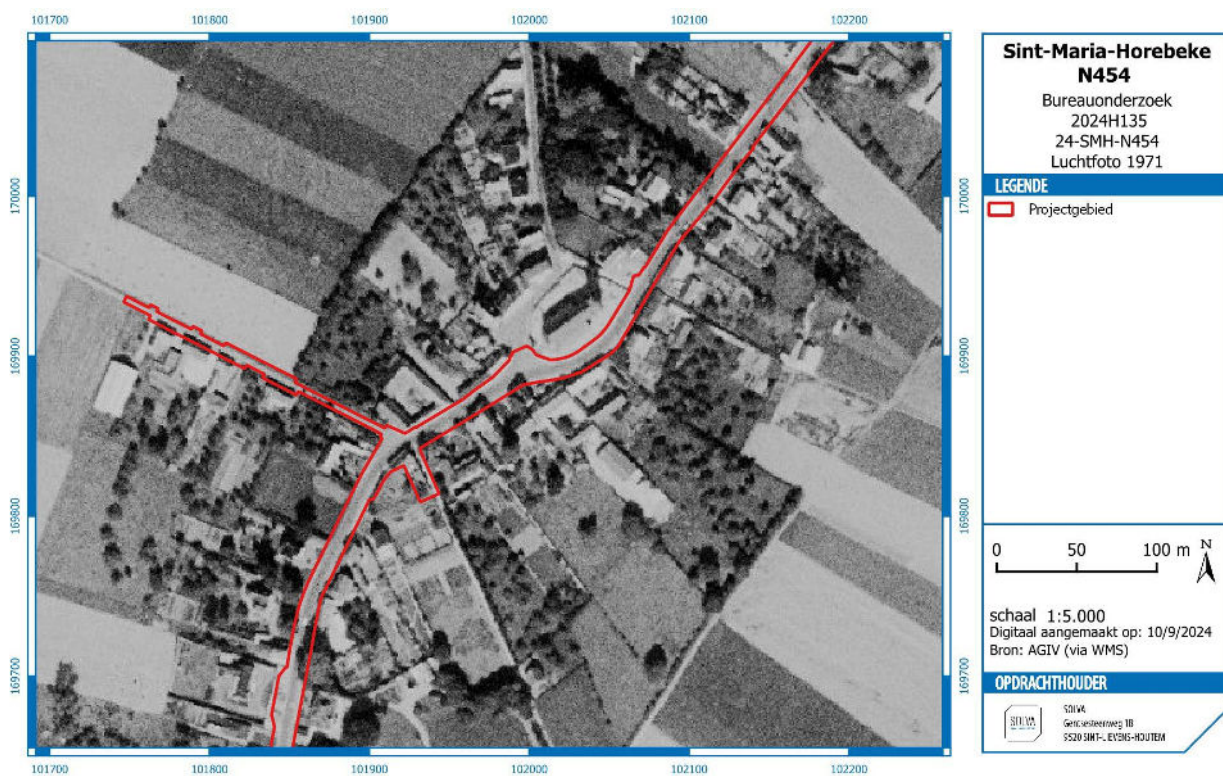
Figuur 51: Poppkaart van het zuidelijk gedeelte van het projectgebied (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).

2.2.4.3.7 RECENTE LUCHTFOTO'S

Op de luchtfoto's is te zien hoe het dorpsbeeld van Sint-Maria-Horebeke nog steeds wordt bepaald door lintbebouwing aan weerszijden van de Dorpsstraat en Broekestraat (N454). Tussen 1971 en vandaag is de bebouwing langs de N454 en de zijstraten nog toegenomen (Figuur 52 t.e.m. Figuur 56; Figuur 35). Het stratenpatroon heeft de vorm aangenomen zoals deze tot op heden bestaat. De Kauwenberg en het noordoostelijke straatgedeelte van het projectgebied, vanaf de Smarre, werden dus ergens in het laatste kwart van de 19de eeuw of in de loop van de 20ste eeuw gewijzigd. Ook de kerkhofmuur kent nu zijn huidige afbakening, heropgebouwd in 1921. De woning op de hoek met de Kullaarsweg, waar een parking wordt gepland, is op de luchtfoto van 1971 reeds afgebroken. De woning werd meer zuidelijk op het perceel aangelegd. De percelen waar de bufferbekkens komen, zijn nog steeds in gebruik als akker- en/of weiland.



Figuur 52: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).



Figuur 53: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het projectgebied in het dorpscentrum van Sint-Maria-Horebeke (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).



Figuur 54: Luchtfoto uit 1990 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).



Figuur 55: Luchtfoto uit 1990 met aanduiding van het projectgebied in het dorpscentrum van Sint-Maria-Horebeke (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).



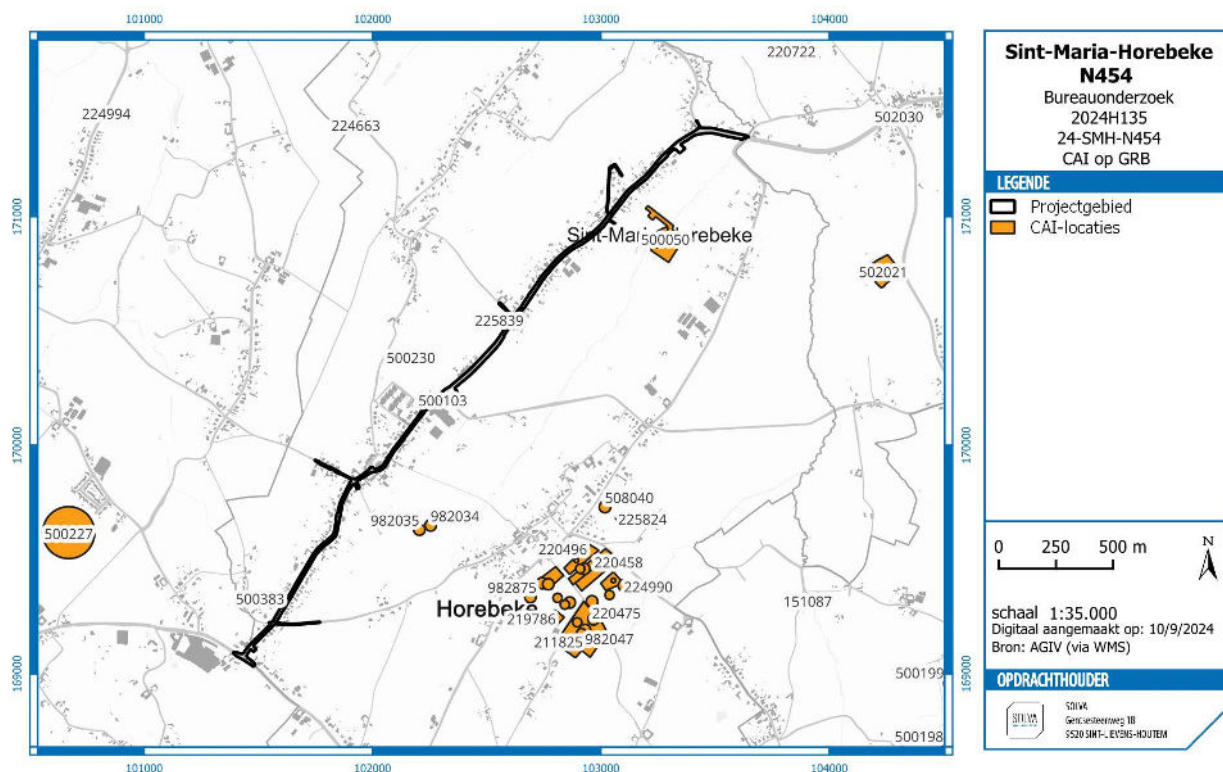
Figuur 56: Luchtfoto uit 2022 met aanduiding van het projectgebied in het dorpscentrum van Sint-Maria-Horebeke (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).

2.2.5 HET ONDERZOCHE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN ARCHEOLOGISCH KADER

Voor het **projectgebied** zijn er geen archeologische sites of vondsten gekend (Figuur 57), met uitzondering van een recent uitgevoerd proefputtenonderzoek op het Kerkplein. De dorpskom van Sint-Maria-Horebeke, waarbinnen het projectgebied valt, behoort tot een beschermd dorpsgezicht.

In de **ruimere omgeving** van het projectgebied toont de centrale archeologische inventaris (**CAI**) wel verschillende locaties. De meeste bevinden zich nabij het centrum van Sint-Kornelis-Horebeke en worden niet verder toegelicht in deze nota. Voor de volledigheid worden de acht dichtstbijzijnde locaties vermeld.

Veldkarteringen in 1974 brachten meerdere Romeinse sites aan het licht in de ruimere omgeving. Op CAI-locatie **500230**²¹ werd een vondstenconcentratie van bouw materiaal uit de Romeinse tijd geregistreerd. De vele dakpanfragmenten en enkele kiezelzandstenen kunnen mogelijk in verband gebracht worden met de aanwezigheid van een Romeinse villa. Ook op de CAI-locatie **500227** (grondgebied Mater)²² wijst een belangrijke concentratie van dakpannen, hypocausttegels, *tubuli*, mortel- en vloerbetonfragmenten en glauconiethoudende kiezelzandstenen met resten Romeinse mortel terug in de richting van een mogelijk Romeins villadomein. CAI-locatie **500383**²³ beschrijft een concentratie aan Romeins bouw materiaal (dakpannen en glauconiethoudende veldsteen) en Romeins aardewerk (*dolia*, *mortaria*, kruikwaar en kookpotten).



Figuur 57: Aanduiding van het projectgebied op de CAI (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).

In 1992 vond er een opgraving plaats nabij de Broekestraat dat protohistorische sporen en een Gallo-Romeinse agrarische nederzetting onthulde (CAI-locatie **500050**)²⁴. Uit de 1ste en 2de eeuw werd een

²¹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Rokegem [online]
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/500230> (geraadpleegd op 20-08-2024)

²² Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Mater Hauwaert Cauter [online]
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/500227> (geraadpleegd op 20-08-2024)

²³ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Brouwerij [online]
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/500383> (geraadpleegd op 20-08-2024)

²⁴ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Broekstraat I [online]
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/500050> (geraadpleegd op 20-08-2024)

Romeinse ijzerzandstenen gebouw met twee grachten errond, een brandrestengraf, sporen van lokale ijzerbewerking en een Romeinse weg bestaande uit ijzerzandsteenbrokken en grind opgegraven. Daarbij werden ook zeven silexartefacten, o.a. twee gepolijste bijlen, uit het midden neolithicum verzameld. Uit de late ijzertijd kwamen een kuil met verbrande leembrokken, een bewoningslaag en een aantal paalgaten aan het licht en werden in totaal een 250-tal scherven verzameld.

Daarnaast zijn ook meerdere metaaldetectievondsten gerapporteerd voor Sint-Maria-Horebeke. Op CAI-locatie **225839**²⁵ werden er verscheidene 18de-eeuwse munten aangetroffen, mogelijks ook een verdwaalde Romeinse bronzen munt. Verder werden nog meerdere metaalvondsten bovengedaald zoals drie knopen, een tweedelige riemgesp en een fragment van een kaarsensnuit. Ter hoogte van de Kullaarsweg (CAI-locatie **982035**)²⁶ werden 66 musket- en schutterijkogels, 25 munten, drie knopen, een pijpenwroeter, een loden schijfgewicht en een tapkraantje verzameld. Op basis van het grote aantal diverse soorten projectielen, verspreid over een groter oppervlak dan de eigenlijke melding (+1 ha), lijkt de zone het oefenterrein van een 18de- 19de-eeuwse schuttersgilde. Daarnaast werd er ook melding gemaakt van een Romeinse munt (*Sestertius*) (CAI-locatie **982034**)²⁷. Een laatste metaalvondst werd gedaan op CAI-locatie **500103**²⁸, een 18de-eeuwse muntschat van 148 munten werd ontdekt onder de dorpel in het achterhuis van een boerderij.

Vooronderzoek Kerkplein²⁹

In 2021 en 2023 werd een vooronderzoek uitgevoerd in het kader van de heraanleg van de wegenis en het rioleringsstelsel te Sint-Maria-Horebeke voor de straten: Rokegem, Korsele, het Kerkplein, de Leugenstraat, de Auwerikstraat, de Tonnestraat, de Matersestraat, de Kromstraat, de Abraham Hansstraat en de Koning Willemdreef. Na een bureauonderzoek³⁰ werden twee proefputten op het Kerkplein aangelegd en een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd ter hoogte van de Abraham Hansstraat, waar meerdere bufferbekkens zijn voorzien. Het proefsleuvenonderzoek leverde geen oude sporen op, twee 18de -19de-eeuwse kuilen en een 19de-eeuwse perceleringsgreppel werden aangesneden. Voor deze zone werd geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Het Kerkplein werd geëvalueerd aan de hand van twee proefputten (Figuur 58), waarbij zou blijken dat het bodemarchief onder het Kerkplein zeer sterk verstoord is door de aanwezige nutsleidingen. Proefput 2 was grotendeels verstoord en leverde geen sporen op. De profielen uit proefput 1 toonden een originele bodemopbouw uit een lemige ABC-sequentie (Foto 10). Onder het huidige wegdek, kasseien met onderfundering in zavel (nr. 1 & 2), kan een mogelijk restant van een ouder wegdek (nr. 4) worden waargenomen. Hieronder bevinden zich meerdere eerder puinige ophogingslagen (nr. 5 & 6), op basis van de aangetroffen vondsten vermoedelijk te dateren in de 17de - 18de eeuw. Op ongeveer 1m diepte van het maaiveld werd de (gereduceerde) moederbodem aangesneden (nr.8). Hierboven was op vele plaatsen een B-horizont (nr. 7) bewaard. In vlak kon een krengebegraving en twee kuilen worden geregistreerd. Uit één kuil kwam een randfragment van een kogelpot te dateren tussen 1150 - 1300. Van de voormalige kerk of het bijhorend kerkhof werden geen restanten aangetroffen. Voor de zone van het Kerkplein wordt werfbegeleiding geadviseerd (Figuur 59).

²⁵ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Broekestraat [online]
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/225839> (geraadpleegd op 20-08-2024)

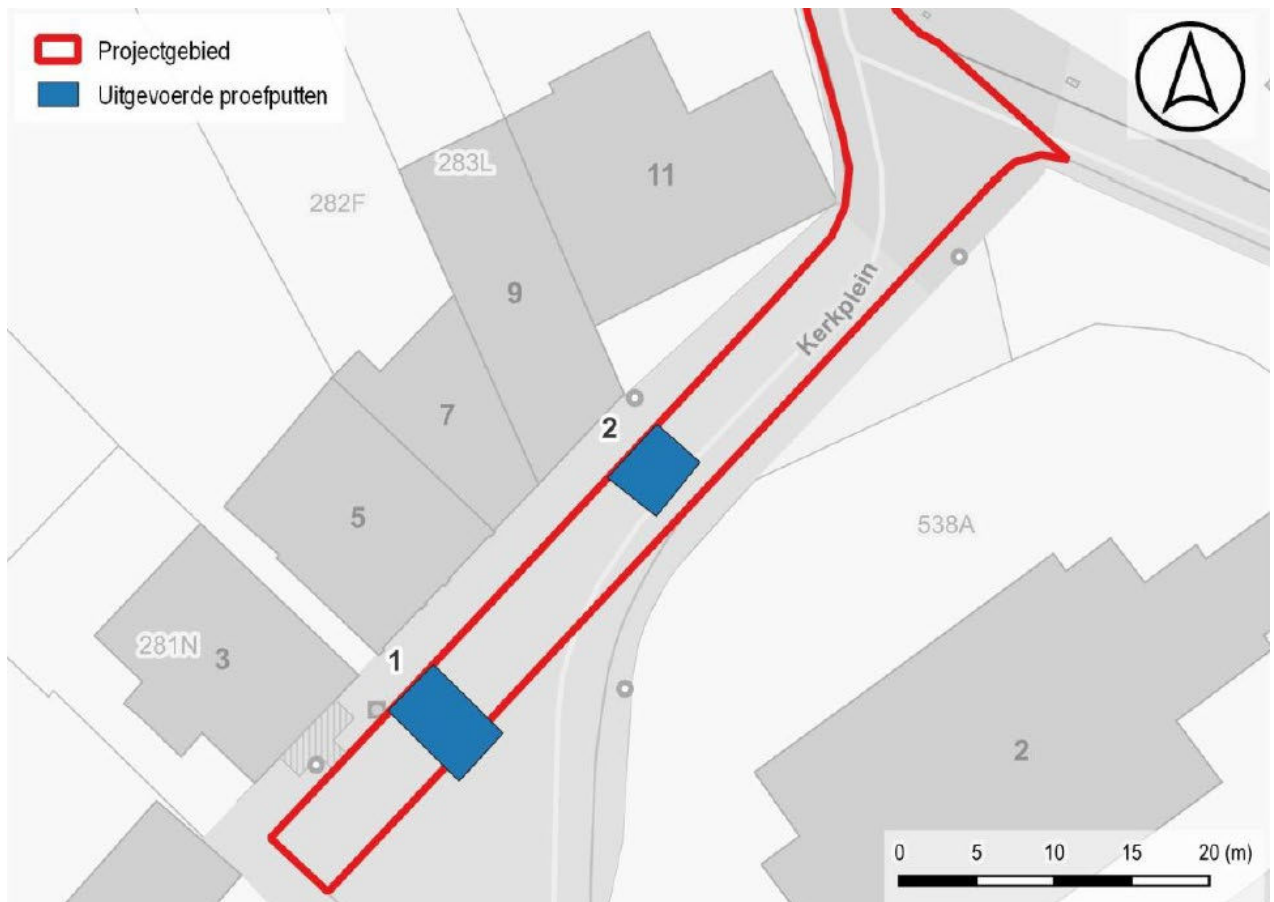
²⁶ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Kullaarsweg II [online]
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/982035> (geraadpleegd op 20-08-2024)

²⁷ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Kullaarsweg I [online]
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/982034> (geraadpleegd op 20-08-2024)

²⁸ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Dorpsstraat I [online]
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/500103> (geraadpleegd op 20-08-2024)

²⁹ Polfliet *et al.* 2024.

³⁰ Heirman & Willaert 2021.



Figuur 58: De twee uitgevoerde proefputten door Ruben Willaert op het Kerkplein (© Polfliet et al. 2024, Figuur 12, 23).

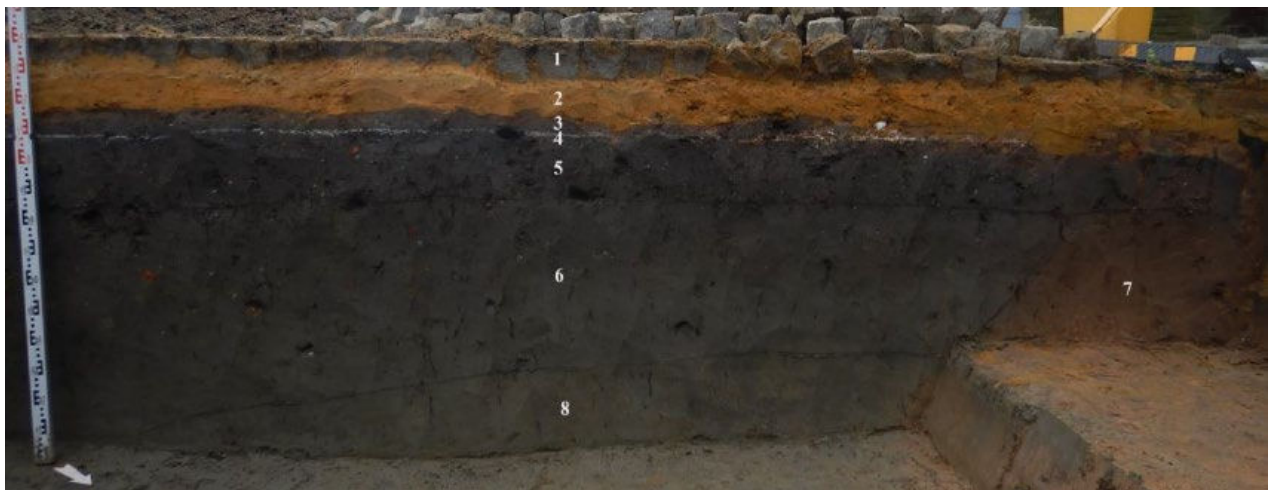


Foto 10: Zuidwestelijk profiel van proefput 1 (© Polfliet et al. 2024, Figuur 21, 29).



Figuur 59: Advieszone werfbegeleiding (© Polfliet et al. 2024, Figuur 45, 50).

2.2.6 EEN DATERING EN INTERPRETATIE VAN HET ONDERZOCHE GEBIED

Het projectgebied is gelegen in de gemeente Horebeke, in het zuiden van de provincie Oost-Vlaanderen. Horebeke is een fusiegemeente die in 1977 is ontstaan door de samensmelting van Sint-Maria-Horebeke en Sint-Kornelis-Horebeke.³¹ Het projectgebied situeert zich in Sint-Maria-Horebeke en doorsnijdt de dorpskern.

2.2.6.1 HET LANDSCHAPPELIJK KADER

Het projectgebied bevindt zich in Sint-Maria-Horebeke, deelgemeente van Horebeke, ten oosten van de Schelde op een heuvelrug van de Vlaamse Ardennen. Het terrein helt af in een noordoostelijke richting, naar de beekvallei van de Peerdestokbeek. Het projectgebied situeert zich in de leemstreek. De bodemkaart toont aan dat het terrein grotendeels bebouwd gebied (OB) is. De gronden rondom worden hoofdzakelijk gekarteerd als een matige droge leembodem (Aca1) tot droge, niet gleyige leembodem (Aba/Aba1) met textuur B horizont of weinig duidelijke kleur B horizont en een A horizont dunner dan 40cm. Meer noordelijk bevindt zich een matige natte leembodem met textuur B horizont of weinig duidelijke kleur B horizont (Ada1). Het meest noordoostelijke punt van het projectgebied bevindt zich op een matig natte (Adp) tot natte (Ahp) leembodem zonder profielontwikkeling.

Voor het grootste deel van het projectgebied wordt geen info weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart vanwege de huidige verharding. Uit de info voor de directe omgeving en de grote hoogteverschillen kan echter afgeleid worden dat er oorspronkelijk een medium tot hoge erosiegraad aanwezig moet zijn geweest.

Op de Quartairgeologische kaart is te zien dat de bodems hoofdzakelijk bestaan uit eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen (ELPw) en/of

³¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2024: Horebeke [online]
<https://id.erfgoed.net/themas/13261> (geraadpleegd op 20-08-2024)

hellingsafzettingen van het Quartair (HQ). Op de Tertiairgeologische kaart is te zien dat het projectgebied zich spreidt over vijf verschillende formaties. In het noorden bevindt de Broekestraat zich op de Formatie van Kortrijk, Lid van Moen. Dit is een kleihoudende formatie van grijze klei tot silt. De Pierkestraat en een klein gedeelte van de Broekestraat situeren zich op de Formatie van Kortrijk, Lid van Aalbeke. Het gaat om een donkergrijze tot blauwe klei met glimmers. Het zuidelijk vervolg van de Broekestraat en het begin van de Dorpsstraat zijn gelegen op de Formatie van Tielt, een kleihoudend grijsgroen zeer fijn zand tot silt. Het dorpscentrum met de Dorpsstraat en het Kerkplein bevindt zich op de Formatie van Gentbrugge in het Lid van Merelbeke. Dit vertaalt zich op het terrein in de aanwezigheid van blauwgrijze tot donkergrijze klei, dunne zandlensjes, organisch materiaal en pyrietachtige concreties. Het zuidelijk vervolg van de Dorpsstraat is gelegen op de Formatie van Gentbrugge, Lid van Vlierzele. Hier kunnen we spreken van een glauconiet- en glimmerhoudend groen tot grijsgroen fijn zand, soms kleihoudend, met plaatselijk dunne zandsteenbankjes. Ten noorden van de zijstraat Hoek grenst de Dorpsstraat eveneens aan de Formatie van Lede, een kalk- en fossielhoudend lichtgrijs fijn zand met basisgrind en soms kalksteenbanken.

2.2.6.2 DE MENSELIJKE AANWEZIGHEID

In Sint-Maria-Horebeke zijn vooralsnog geen sites uit de steentijd gekend. Een opgraving uit 1992 nabij de Broekestraat leverde wel zeven losse silexartefacten uit het middenneolithicum op. Daarbij werden ook een kuil, een bewoningslaag en een aantal paalgaten uit de late ijzertijd opgegraven. De opgraving onthulde tevens een Gallo-Romeinse agrarische nederzetting met een ijzerzandstenen gebouw met twee grachten errond, een brandrestengraf, sporen van lokale ijzerbewerking en een Romeinse weg uit de 1ste en 2de eeuw. Veldkarteringen in 1974 brachten reeds meerdere Romeinse sites aan het licht in de ruimere omgeving. Het betreffen hoofdzakelijk vondstenconcentraties van bouw materiaal die in verband gebracht worden met de aanwezigheid van Romeinse villa's.³²

De oudste vermelding van Sint-Maria-Horebeke dateert van 1090 (*'Horenbecca'*), 1115 (*'Marie de superioire Horenbecca'*) en 1186 (*'Horenbecca'*).³³ In de middeleeuwen bezat de Sint-Salvatorabdij van Enname het patronaatsrecht over de parochiekerk van Sint-Maria-Horebeke, gewijd aan Onze-Lieve-Vrouw. In 1788 werd de oude eenbeukige romaanse kruiskerk uit de 12de eeuw volledig gesloopt voor de bouw van een classicistische kerk.³⁴ Tijdens een proefputtenonderzoek op het Kerkplein in 2021 kwamen twee kuilen aan het licht, mogelijk te dateren tussen 1150 - 1300.³⁵ Sint-Maria-Horebeke is van oudsher een landbouwdorp, aangevuld met huiselijke textielnijverheid. In de middeleeuwen was dit waarschijnlijk hoofdzakelijk de wolweverij, daarna linnenweverij tot omstreeks 1850 en tapijtweverij in de 16de en 17de eeuw. Na de Eerste Wereldoorlog gingen deze tradities vrijwel teniet.³⁶

Aan de hand van het historisch kaartmateriaal stellen we vast dat de onmiddellijke omgeving van het projectgebied sinds het einde van de 16de eeuw geen drastische veranderingen meer heeft ondergaan. Het blijft een vrij landelijk gebied. De wegtracés die vandaag de dag deel uitmaken van de omgeving van het projectgebied zijn reeds op de 16de-eeuwse Horenbaultkaart te herkennen. Vanaf het 18de-eeuwse kaartmateriaal zijn er langs de weg diverse hoeves en woningen waarneembaar omgeven door akkers en weilanden. Belangrijk is de afbraak van de kerkhofmuur in 1917 en in 1921. Vermoedelijk werd het kerkhof verkleind aan de zuid- zuidoostelijke zijde van de kerk en vergroot aan de noord-, noordoostelijke en westelijke zijde. De oude kerkhofmuur en een deel van het vroegere kerkhof bevinden zich dus mogelijk nog onder de huidige Dorpsstraat.

³² CAI.

³³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2024: Sint-Maria-Horebeke [online]
<https://id.erfgoed.net/themas/14355> (geraadpleegd op 20-08-2024)

³⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2024: Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart [online]
<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/43791> (geraadpleegd op 22-08-2024)

³⁵ Polfliet *et al.* 2024.

³⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2024: Dorpskom Sint-Maria-Horebeke [online]
<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/300137> (geraadpleegd op 20-08-2024)

2.2.7 DE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN ARCHEOLOGISCH ERFGOED

2.2.7.1 EEN GEMOTIVEERDE TEKSTUELE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN DE AANWEZIGHEID EN AARD VAN HET ARCHEOLOGISCH ERFGOED OP HET ONDERZOCHE TERREIN

➤ *Aanwijzingen voor het archeologisch potentieel, landschapshistoriek en gebruiksevolutie*

Op basis van de landschappelijke, de historische, de cartografische en de archeologische data, kan een verwachting gemaakt worden ten aanzien van het archeologisch erfgoed. De historische kaarten wijzen voor de postmiddeleeuwse periode op een sterke continuïteit qua stratenpatroon, bebouwing en grondgebruik van de dorpskom.

Eerzijds is de verwachte archeologische waarde van de N454 buiten de historische dorpskern eerder laag. De Dorpsstraat en Broekestraat bevinden zich op een helling, die noordoostelijk afhelt richting de Peerdestokbeek. Hierdoor is de verwachte erosiegraad eerder matig tot hoog en zijn vermoedelijk doorheen de tijd ‘holle wegen’ ontstaan. De N454 en zijn zijstraten zijn wegen die reeds in gebruik zijn sinds de 16de eeuw (cf. Horenbaultkaart) en vroeger, en kennen aldus een lange gebruiksfase. De kans dat archeologische sporen met een significante ouderdom bewaard zijn gebleven is daarom zeer klein, vaak dateren de bovenste opvullingen van een holle weg uit de postmiddeleeuwen. Het ontstaan van holle wegen wordt onder meer aangetoond door bijvoorbeeld het archeologisch onderzoek uit 2014 op de Holleweg in Mater³⁷, werfbegeleiding uitgevoerd in 2020 - 2021 in de straten Sint-Amelbergastraat, Boskant, Kloosterweg en Ruitersstraat te Mater³⁸, het archeologisch proefputtenonderzoek uit 2021 in Letterhoutemdorp³⁹ en in 2022 in de Kapelhofstraat te Erondegem⁴⁰. Voor de N454 en de wegen buiten de dorpskern (Koekoekstraat, Hoek, Matersestraat, Kauwenberg, Tonnestraat, Pierkestraat, Wildstraat en Smarre) wordt dan ook verwacht dat enkel de postmiddeleeuwse voorlopers nog aanwezig zullen zijn in de ondergrond. De kans dat oudere sporen nog bewaard zijn gebleven is nagenoeg onbestaande. Het noordoostelijke straatgedeelte van het projectgebied, vanaf de zijstraat de Smarre, werd ergens in het laatste kwart van de 19de eeuw of in de loop van de 20ste eeuw gewijzigd en kent dus een meer recente oorsprong. Hier heeft zich geen holle weg ontwikkeld, maar blijft de archeologische verwachting laag daar het zich bevindt in de beekvallei van de Peerdestokbeek. Door het aanwezige alluvium is de kans klein op archeologische sporen, bovendien hebben de aanwezige nutsleidingen reeds verstoring met zich meegebracht. Dit straatgedeelte met naastliggende RWA-gracht kent dus ook een lage archeologische verwachting. Vergelijking met gelijkaardig onderzoek nabij kerken toont bovendien de snelle afname aan van aanwezigheid van archeologische sporen, eenmaal verder verwijderd van de kerk (cf. te Letterhoutem en Erondegem). De geplande parkeerzone nabij het kruispunt met de N8 wordt omwille van deze afstand met de dorpskern en de beperkte verstoring (opbouw 40cm) eveneens laag ingeschat. Het terrein is hier ook reeds verhard.

Anderzijds kunnen er mogelijk oudere sporen verwacht worden binnen de historische dorpskern én in de zones buiten het stratenpatroon. Op de Atlas der Buurtwegen, ondanks de licht afwijkende georeferentie, is een duidelijk afwijking te zien van de kerkhofafbakening met de huidige kerkhofmuur (Figuur 60). De oorspronkelijke kerkhofmuur, voor het eerst vermeld in 1515, werd in 1917 en in 1921 afgebroken en heropgebouwd.⁴¹ Vermoedelijk werd het kerkhof verkleind aan de zuid- zuidoostelijke zijde van de kerk en vergroot aan de noord-, noordoostelijke en westelijke zijde. De oude kerkhofmuur en een deel van het vroegere kerkhof bevinden zich dus mogelijk onder de huidige **Dorpsstraat**. Waarschijnlijk is er ook erosie geweest t.h.v. de **dorpskern**, maar de hellingsgraad is hier kleiner, waardoor de erosie vermoedelijk minder sterk was. De oudste vermelding van Sint-Maria-Horebeke dateert uit de 11de eeuw, een proefputtenonderzoek⁴² op het Kerkplein kon reeds 12de - 13de-eeuwse aanwezigheid in het dorpscentrum aantonen. In dit opzicht zijn ook de twee nieuw aan te leggen **boomputten** op het kruispunt van de Dorpsstraat met het Kerkplein interessant voor mogelijke bewaring van oudere sporen. Nog binnen de beschermde dorpskom, langsheen de **Kullaarsweg**, komt een **parkeerzone** waarvoor een vrij diepe afgraving nodig is. Op de Atlas der Buurtwegen is op deze locatie voor het eerst bewoning te zien, een deel van de toekomstige parking is echter steeds onbebouwd gebleven (Figuur 60). **Daarnaast komen ook de twee bufferbekkens in aanmerking.** De twee bufferbekkens, langsheen de Kauwenberg en op perceel

³⁷ Boncquet & De Gryse 2014.

³⁸ Clement *et al.* 2022.

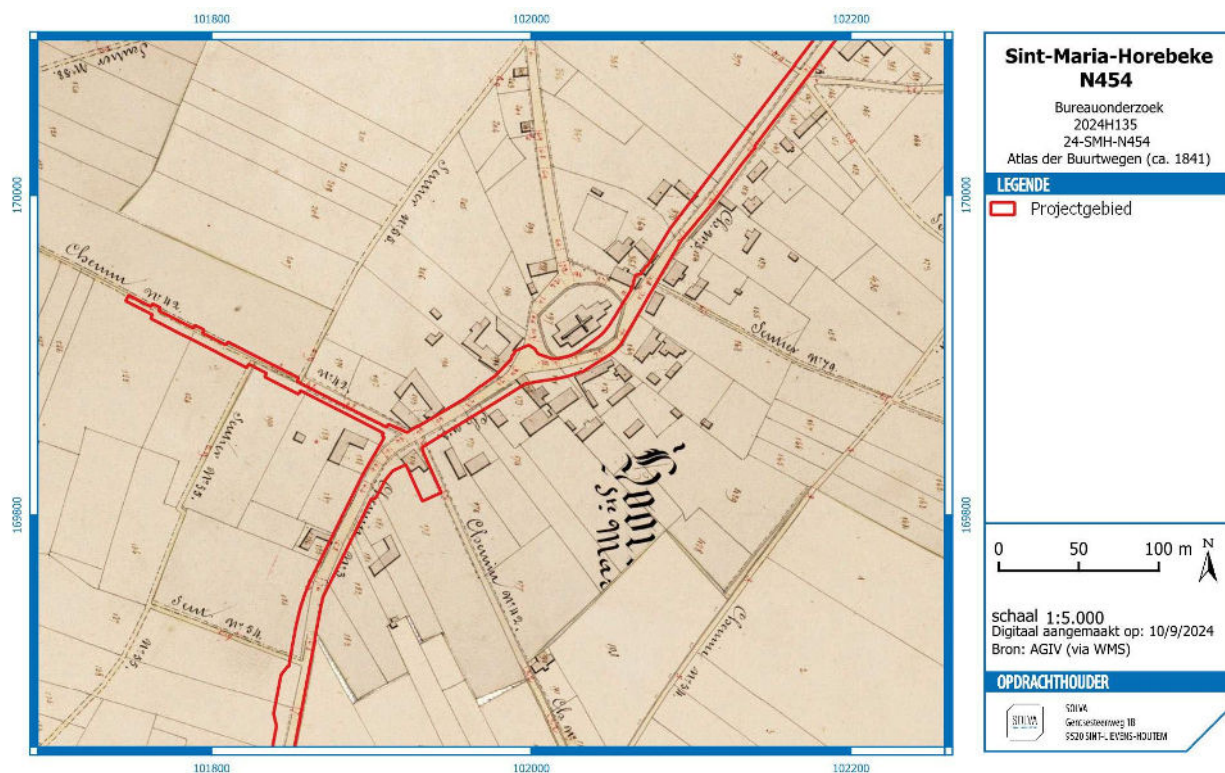
³⁹ Pede & De Graeve 2021.

⁴⁰ Verbeke *et al.* 2022.

⁴¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2024: Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/43791> (geraadpleegd op 22-08-2024)

⁴² Polfliet *et al.* 2024.

0927D, liggen buiten de dorpskern, maar prospectievondsten in de omgeving van het projectgebied wijzen op Romeinse aanwezigheid in de regio. De locatie van de twee bufferbekkens is volgens historisch kaartmateriaal steeds onbebouwd gebleven. Perceel 0927D bevindt zich bovendien op minder dan 400m van de protohistorische en Gallo-Romeinse site opgegraven in 1992.⁴³ Gezien de grotere oppervlakte van deze verstoringen kan op hun locaties een ruimer beeld verkregen worden indien archeologische sporen bewaard zouden zijn.



Figuur 60: Detail uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied in het dorpscentrum van Sint-Maria-Horebeke (bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 10/09/2024).

➤ *Wat is de impact van de geplande werken?*⁴⁴

De gemeente Horebeke wenst in deelgemeente Sint-Maria-Horebeke **wegenis- en rioleringswerken** uit te voeren aan de N454 en de zijstraten Koekoekstraat, Hoek, Matersestraat, Kullaarsweg, Kerkplein, Kauwenberg, Tonnestraat, Pierkestraat, Wildstraat en Smarre.

De **heraanleg van de wegenis** zal grotendeels binnen het bestaande gabarit vallen, voor de aanleg van de voet- en fietspaden zal de rooilijn lichtjes moeten aangepast worden langs een groot gedeelte van de N454. De opbouw van het nieuwe wegdek is ongeveer 65cm. Het wegdek van asphalt of beton met onderliggende fundering van schraal beton wordt hellend aangelegd op bepaalde plaatsen, tot zo'n 3%. Hierbij komt het nieuw wegdek op enkele plaatsen 20cm lager te liggen dan het huidige wegdek, wat aldus een diepere afgraving betreft. Het fietspad kent een opbouw van ca. 40cm, het voetpad van ca. 30-35cm. Het fiets- en voetpad komen hoger te liggen dan de rijbaan. Aan het kruispunt van de Dorpsstraat met het Kerkplein worden twee **boomputten** gepland.

Het **gescheiden rioleringsstelsel** zal een aanzienlijke impact op de ondergrond hebben. De DWA-leiding heeft een diameter van 0,25m en de RWA-leiding een variërende diameter van 0,4m tot 0,8m. De DWA- en RWA-rioleringen hebben een variabele diepte van ca. 0,8m tot 2,1m onder het maaiveld.⁴⁵ De rioleringen

⁴³ Zie hoofdstuk 2.2.5.

⁴⁴ Voor een uitgebreide beschrijving van de geplande werken zie hoofdstuk 2.1.2.2.

⁴⁵ De TAW's op de rioleringsplannen betreffen de onderkanten van de binnenkant van de leidingen (BOK-peil). De meegegeven dieptes in dit verslag zijn dus niet de werkelijke dieptes van uitgraving, dat rekening houdend met de dikte van de buizen en de nodige onderfundering een diepere verstoring kent. Dit geldt voor alle beschreven dieptes, behalve wanneer specifiek anders vermeld.

vallen binnen het projectgebied samen met de bestaande wegenis, met uitzondering van twee bufferbekkens, de geplande RWA-grachten en de oostelijke rioolafkapping aan de Pierkestraat dat verder langsheen perceelsgrenzen loopt. De **bufferbekkens** beslaan een oppervlakte van ca. 865m² en 975m² met een uitgraving van ongeveer 1 - 1,2m diepte.

Twee geplande **parkeerzones** beslaan een oppervlakte van ongeveer 324m² (nabij de N8) en 386m² (aan de Kullaarsweg). De parkings hebben een opbouw van 40cm. Aangezien de parking aan de Kullaarsweg op een hellend terrein komt, moet hier eerst een afgraving gebeuren van 0,70m tot 0,85m. Op het hoogste punt zal voor de aanleg van de parkeerzone aldus ongeveer 1,25m moeten worden afgegraven.

- *Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?*

Er dient een opdeling gemaakt te worden naar zonering van de werken tussen de historische dorpskern, en de zone daarbuiten. Er is een **lage archeologische verwachting voor de N454 buiten de dorpskern**. Het projectgebied bevindt zich op een helling waardoor vermoedelijk doorheen de tijd zich een holle weg heeft gevormd. De kans dat archeologische sporen met een significante ouderdom bewaard zijn gebleven is daarom zeer klein, vaak dateren immers de bovenste opvullingen van een holle weg uit de postmiddeleeuwen. Het potentieel op kennisvermeerdering is hier dan ook eerder gering en een verder(e) archeologisch vooronderzoek/opvolging van de werken lijkt dus kosten-baten beschouwd niet aangewezen.

Het **wetenschappelijk kennispotentieel** binnen het projectgebied situeert zich op de eerste plaats in relatie tot de **historische dorpskern**. Deze ligging geeft een archeologisch-historisch potentieel aan het projectgebied. Dorpskernen vormen immers een grote kennislacune binnen de Vlaamse archeologie (cf. Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed). Enkele gelijkaardige projecten hebben recent het archeologisch potentieel van dorpskernen in Zuid-Oost-Vlaanderen aangetoond (Moorsel, Baarddegem, Letterhoutem, Erondegem...). Eventuele archeologische resten in de ondergrond zouden meer informatie en duidelijkheid kunnen verschaffen over de dorpsontwikkeling. Een proefputtenonderzoek op het Kerkplein kon reeds 12de - 13de-eeuwse aanwezigheid in het dorpscentrum aantonen, de oudste vermelding van Sint-Maria-Horebeke dateert echter reeds uit de 11de eeuw. Uit het historisch en historisch-cartografisch onderzoek blijkt het vroegere kerkhof en de kerkhofmuur, oudste vermelding 1515, een groter gebied te bestrijken ten zuiden van de kerk. Onder de huidige Dorpsstraat ligt dus mogelijk nog een deel van het vroegere kerkhof. Dit kan enkel vastgesteld worden met een voorafgaand archeologisch onderzoek van een gedeelte van de Dorpsstraat. In dit opzicht zijn de twee nieuw aan te leggen boomputten op het kruispunt van de Dorpsstraat met het Kerkplein interessant voor mogelijke bewaring van oudere sporen. De toekomstige parkeerzone aan de Kullaarsweg biedt de mogelijkheid een groter oppervlakte binnen de beschermde dorpskern te onderzoeken.

Op de tweede plaats zijn ook de twee bufferbekkens potentieel interessant, ondanks hun verdere ligging van de dorpskern. Door hun **groter oppervlakte** kunnen eventueel bewaarde archeologische sporen meer ruimtelijk onderzocht worden. Veldkarteringen in de regio en een opgraving nabij de Broekestraat wijzen immers op het voorkomen van Romeinse sites in de omgeving. Archeologische vindplaatsen in de ruime omgeving tonen bovendien een menselijke aanwezigheid sinds het neolithicum.

- *Is er verder vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?*

Voor wat betreft het **historisch dorpscentrum** konden de onderzoeksvragen op basis van het bureauonderzoek onvoldoende en slechts hypothetisch beantwoord worden. Het aantreffen van archeologische sporen en het bijhorend wetenschappelijk onderzoekspotentieel is reëel ter hoogte van de Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk. Dit geldt ook voor **de verstoorde zones buiten het bestaande gabarit van de wegenis**. Archeologische vindplaatsen in de ruime omgeving wijzen op menselijke aanwezigheid sinds het neolithicum. In de omgeving werden reeds meerdere Romeinse sites gelokaliseerd. Het uitgevoerde bureauonderzoek laat niet toe nu reeds voldoende de impact van de werken op het hypothetisch aanwezige archeologisch erfgoed in te schatten en er maatregelen voor te bepalen.

Bijkomend vooronderzoek, in de vorm van een proefputten- en proefsleuvenonderzoek, zal duidelijkheid verschaffen over de aanwezigheid en de bewaring van eventuele sporen. Er is tevens een kans op het aantreffen van menselijke resten en de oudere kerkhofmuur. Aangezien een archeologisch onderzoek hiervan de nodige tijd vergt, is een correcte inschatting van de aanwezigheid en densiteit van begravingen in deze fase prioritair. Een vooronderzoek op terrein zal ook toelaten het potentieel op kenniswinst beter te bepalen, in relatie tot de geplande ingreep.

Deze onderzoekstechniek zal ter hoogte van de historische dorpskern het meeste informatie (kosten/baten) opleveren over de dorpsontwikkeling: gedeelte van de Dorpsstraat t.h.v. de Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk, de twee boomputten en de parking aan de Kullaarsweg. Daarenboven zijn ook de locaties van de twee bufferbekkens geselecteerd voor verder onderzoek om een breder zicht te krijgen op mogelijke (vroeg?) middeleeuwse bewoning en oudere occupatie (IJzertijd, Romeins?). Dit onderzoek zal een impact hebben op het bodemarchief. Toch is deze onderzoeksmethode nodig om verdere uitspraken te kunnen doen over de aanwezigheid, diepte, complexiteit, dichtheid en bewaringstoestand van een archeologische site op het terrein.

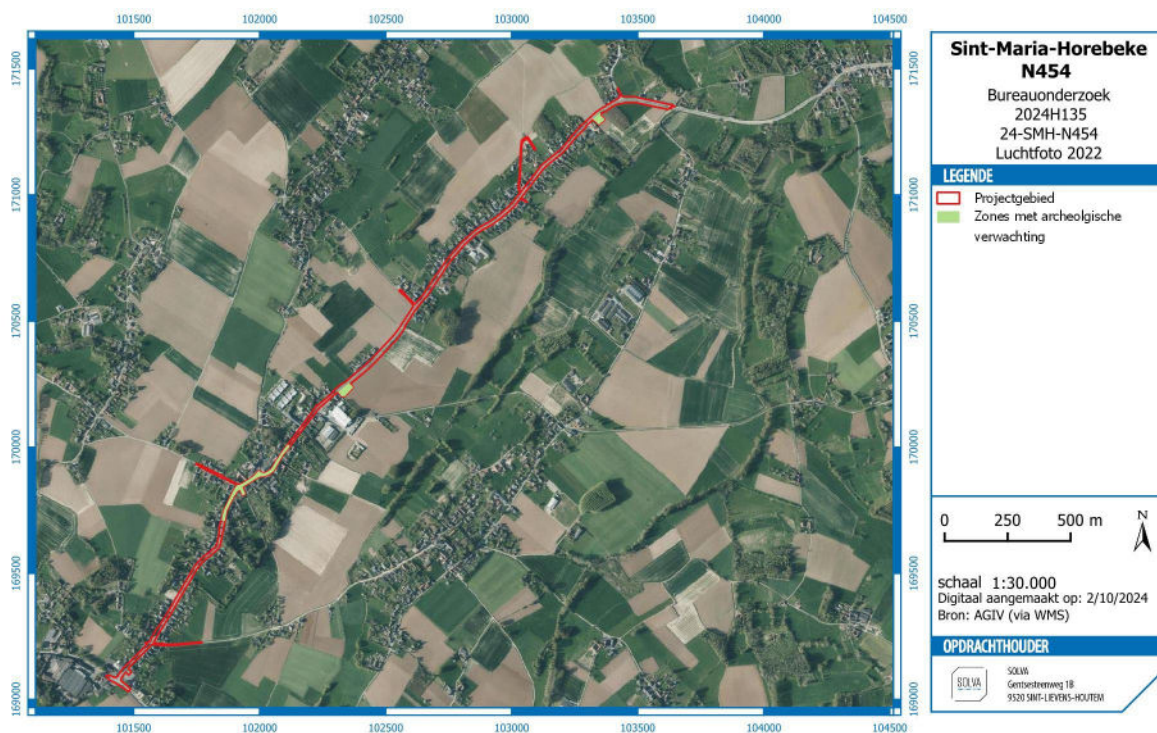
Dit advies stelt noch de initiatiefnemer, noch zijn (onder)aannemers vrij van de in artikel 5.1.4 van het Onroerendvergoeddecreet van 12 juli 2013 bedoelde meldingsplicht voor wat betreft de overige zones van het plangebied.

2.2.7.2 AFBAKENING VAN ZONES WAAR GEEN ARCHEOLOGISCH ERFGOED AANWEZIG IS OF VERWACHT WORDT

Wat de wegenis- en rioleringswerken van de N454 en zijn zijstraten betreft, wordt enkel het gedeelte van de Dorpsstraat binnen de historische dorpskern geselecteerd voor verder onderzoek. Het verdere traject van de N454 heeft eerder een lage archeologische verwachting, gezien door de hellingsgraad zich doorheen de tijd een holle weg heeft gevormd. Vergelijking met gelijkaardig onderzoek nabij kerken toont voorts de snelle afname aan van aanwezigheid van archeologische sporen, eenmaal verder verwijderd van de kerk. Bovendien biedt de aard van de werken, rioleringswerken volgens een lineair tracé, weinig ruimtelijk inzicht, wat wel kan verkregen worden voor de parkeerplaats binnen de dorpskern en de zones waar de twee bufferbekkens komen.

2.2.7.3 AFBAKENING VAN ZONES WAAR ARCHEOLOGISCH ERFGOED VASTGESTELD IS OF VERWACHT WORDT

Op de eerste plaats is **het gedeelte van de Dorpsstraat binnen de dorpskern** van Sint-Maria-Horebeke geselecteerd voor verder onderzoek. De te verwachten archeologische resten (oudere sporen, gedeelte kerkhof met muur) hebben een archeologisch kennispotentieel en zijn bedreigd door de geplande werken. Ten tweede worden ook de zones buiten het straattracé geselecteerd voor verder onderzoek, namelijk **de twee bufferbekkens en de parkeerzone binnen de dorpskom**. Gezien de grootte van de versterking kan hier een ruimer beeld verkregen worden indien archeologische sporen bewaard zouden zijn. Een Romeinse aanwezigheid in de omgeving werd aangetoond via veldkarteringen. (Figuur 61)



Figuur 61: Afbakening zones met archeologische verwachting (groen).

3 BIBLIOGRAFIE

3.1 LITERATUUR

BONCQUET T. & DE GRUYSE J. 2014: Archeologisch onderzoek Oudenaarde Holleweg, *Ruben Willaert Rapport 72*.

CLEMENT C., SAVELS L., KLINKENBORG S. & CHERRETTÉ B. 2022: Mater - Broecke. Eindverslag, *SOLVA Archeologie Rapport 229*.

HEIRMAN F. & WILLAERT A. 2021: *Smarre - Rokegem - Kerkplein (Horebeke, Oost-Vlaanderen). Archeologienota. Bureauonderzoek (fase 0). Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek*, Ruben Willaert NV.

PEDE R. & DE GRAEVE A. 2021: Letterhoutem - Letterhoutemdorp. Nota Proefsleuvenonderzoek 2021G305, *SOLVA Archeologierapport nr. 227*.

POLFLIET B., SLABBINCK F. & VANDEWALLE E. 2024: *Smarre - Rokegem - Kerkplein (Horebeke, Oost-Vlaanderen). Nota. Vooronderzoek met ingreep in de bodem (proefputten & proefsleuven). Deel 1: Resultaten*, Ruben Willaert.

SEVENANT M., MENSCHAERT J., COUVREUR M., RONSE A., ANTROP M., GEYPENS M., HERMY M. & DE BLUST G. 2002: *Ecodistricten: Ruimtelijke eenheden voor gebiedsgericht milieubeleid in Vlaanderen. Deelrapport II: Afbakening van ecodistricten en ecoregio's: Verklarende teksten*. Onuitgegeven rapport.

3.2 WEBSITES

Laatste raadpleging op 10/09/2024

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2024. Horebeke [online]
<https://id.erfgoed.net/themas/13261> (geraadpleegd op 20-08-2024).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2024. Sint-Maria-Horebeke [online]
<https://id.erfgoed.net/themas/14355> (geraadpleegd op 20-08-2024).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2024. Dorpskom Sint-Maria-Horebeke [online]
<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/300137> (geraadpleegd op 20-08-2024).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2024. Dorpskom Sint-Maria-Horebeke [online]
<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/138607> (geraadpleegd op 22-08-2024).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2024. Dorpskom Sint-Maria-Horebeke [online]
<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/7501> (geraadpleegd op 22-08-2024).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2024. Gemeentehuis en Vrederecht Sint-Maria-Horebeke [online]
<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/43792> (geraadpleegd op 20-08-2024).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2024. Gekasseid kerkplein [online]
<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/306654> (geraadpleegd op 22-08-2024).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2024. Dekenij Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartparochie [online]
<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/43762> (geraadpleegd op 22-08-2024).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2024. Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart [online]
<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/43791> (geraadpleegd op 22-08-2024).

Inventaris Onroerend Erfgoed: <http://cai.onroerenderfgoed.be/>

<https://www.dov.vlaanderen.be>

<https://www.geopunt.be>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be>

<https://geo.onroerenderfgoed.be>

<https://maps.google.be>

<http://www.cartesius.be>